

นโยบายรัฐในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง

สายฝน รัตนภิรมย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2552

**The Government Policy in Controlling Crime against Chain Loan in
Direct Sales**

SAYPHON RATTANAPIROM

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2009

หัวข้อวิทยานิพนธ์	นโยบายรัฐในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง
ชื่อผู้เขียน	สายฝน รัตนภิรมย์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา ลักษณะของแชร์ลูกโซ่ แนวความคิดในการประกอบธุรกิจขายตรง ปัญหาแชร์ลูกโซ่ที่แฝงอยู่ในธุรกิจขายตรง ตลอดจน หลักเกณฑ์ทางกฎหมายและนโยบายของรัฐที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงใน ธุรกิจขายตรงของประเทศไทยและของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการแสวงหามาตรการที่ เหมาะสมเพื่อปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายหรือวิธีดำเนินการที่จะ ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าว ประกอบกับปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้รูปแบบของอาชญากรรมประเภทนี้พัฒนาและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น รวมทั้งรัฐยังขาด บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการและยังไม่ให้ความสำคัญกับการป้องกันและ ปราบปรามการกระทำความผิดอย่างจริงจัง จึงทำให้มีผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ประเภทนี้แตกออกไป เป็นอีกหลาย ๆ รูปแบบ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ การปล่อยให้มีการกระทำความผิดดังกล่าวย่อม เกิดส่งผลกระทบต่อระบบการเงิน ระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาการฉ้อโกงและปัญหา ทางอาชญากรรมทางธุรกิจอื่น ๆ ตามมา แม้ภาครัฐจะได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเล่นแชร์ ออกมาหลายฉบับไม่ว่าจะเป็นพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 เป็นต้น ก็ตาม แต่กฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวก็ยังมีข้อบกพร่อง ไม่ครอบคลุมทำให้อาชญากรแชร์ลูกโซ่สามารถรอดพ้นจากการกระทำผิดไปได้ อีกทั้งโทษที่ บัญญัติไว้ในกฎหมายก็มีอัตราโทษที่ต่ำเกินไปเมื่อเทียบกับการกระทำความผิดและความเสียหายที่ เกิดขึ้น ทำให้ขาดความเกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง และพร้อมที่จะเสี่ยงกระทำความผิดใน ทำนองนี้อีก นอกจากนี้ด้วยเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำให้อาชญากรเหล่านี้สามารถขยาย วงแชร์ของตนออกไปได้ในวงกว้างโดยอาศัยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่กฎหมายที่ใช้ในการ

ควบคุม ป้องกันและปราบปรามในประเทศไทยยังไม่ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติออกมาบังคับใช้ อีกทั้งปัจจุบันอาชญากรได้นำเอาธุรกิจขายตรงมาใช้ประยุกต์เข้ากับแชร์ลูกโซ่ด้วย ยิ่งทำให้แชร์ลูกโซ่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นไปอีก แม้ภาครัฐจะได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เพื่อแก้ปัญหาแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง แต่กฎหมายดังกล่าวก็ยังคงมีความบกพร่องในหลาย ๆ ด้าน ลักษณะและรูปแบบของแชร์ลูกโซ่จึงขยายวงกว้างออกไปอย่างรวดเร็วและบางกรณีก็ไม่สามารถนำมาใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับแชร์ได้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาถึงปัญหาตลอดจนอุปสรรคและสาเหตุต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายรัฐในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง ที่ส่งผลให้ภาครัฐไม่สามารถควบคุมธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะได้เสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

Thesis Title	The Government Policy in Controlling Crime against Chain Loan in Direct Sales
Author	Sayphon Rattanapirom
Thesis Advisor	Prof. Veerapong Boonyophat
Department	Law
Academic Year	2008

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the history, characteristics of the chain loan, direct sales, problem of chain loan hidden in the direct sales as well as the related laws and regulations and the government policy in controlling this type of crime. Cases of Thailand and other countries have been studied with the ultimate aim to suggest recommendations in amending Thai law on crime against multi-level marketing. The studies showed that at present there is no law or any regulation to directly deal with crime against multi-level marketing. Part of the problem is the advance of technology which makes the crime more sophisticated. Furthermore, the government still lacks knowledgeable personnel. The government also does not pay enough attention to this kind of criminal acts. As a result, there are a variety of unlawful offenses concerning multi-level marketing as seen increasingly more often in the daily newspaper. This particular crime affects the financial and economic of Thailand. It is also a root cause of many other business and economic crimes. Even though the parliament enacted many acts such as Law on Loan Amounting to Public Cheating and Fraud B.E. 2527 and Chain Loan Control Act B.E. 2534, these two statutes have many flaws and cannot bring many criminals to justice. Moreover, the punishments of these laws are too lenient, incomparable to the damages incurred. In turn, the offenders are not deterred or discouraged in committing this act of offense again.

With the present-day electronic technology, criminals can easily expand their chain loan to a large number of people. The situation becomes worse when these offenders apply chain loan to the direct sales, making this crime more complex. Currently, there is no direct law grapple with these illegal acts. The enactment of Direct Sale and Direct Market B.E. 2545 Act does not help reducing the crime rates because of its many weak points. The author has studied the

difficulties and causes of the chain loan in direct sales with regard to the government policy in controlling this crime. Hopefully, the recommendations suggested in this thesis would help Thailand in better dealing with the crime against chain loan and multi-level marketing.

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งคอยให้คำปรึกษาและข้อแนะนำต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดและเอาใจใส่จนทำให้ผู้เขียนสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลสำเร็จออกมาได้

ขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. วีระ โลจายะ ประธานกรรมการ ท่านอาจารย์ ดร. อุทัย อาทิเวช และท่านอาจารย์พันตำรวจเอกสุรเชษฐ ชีรวินิจ กรรมการ ท่านอาจารย์ณรงค์ศักดิ์ เนียมนัค และพันเอกปิยะวัฒน์ กิ่งเกตุที่ได้กรุณาให้ข้อคิดและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งอีกหลาย ๆ ท่านที่ไม่ได้ระบุนามที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจจะสำเร็จลงได้ หากผู้เขียนไม่ได้รับกำลังใจสนับสนุนจนเกิดความมานะพากเพียรจากบิดามารดา พี่น้องทุกคนในครอบครัว ตลอดจนคุณวงศ์พัทธ์ วัชระจำนงค์ สามิอันเป็นที่รัก และโดยเฉพาะลูกนายหรือเก้าซึ่งเป็นบุตรของผู้เขียนที่เกิดมาขณะที่ผู้เขียนสอบเปิดเล่ม คุณจักรชัยและคุณศิริพร ดังคนานุกุลชัย ที่สละเวลาอันมีค่าของครอบครัวคอยช่วยเหลือดูแลผู้เขียน และที่ขาดเสียไม่ได้ก็คือคุณกนก (ท่านเมฆ) คุณเพิ่มศักดิ์ สาธิตภิญโญ (ท่านเป็ก) คุณพีระพัฒน์ มหาโพธิกุล (ท่านเต้) และคุณสุวรรณี (เพื่อน) ที่สละเวลาช่วยค้นคว้าข้อมูลจนทำให้ผู้เขียนสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนสำเร็จสมความมุ่งหมาย

ส่วนดีและคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ถ้าหากมี ผู้เขียนขอมอบบูชาแด่บุพการี ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ส่วนข้อบกพร่องใด ๆ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สายฝน รัตนภิรมย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	๗
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2. ความหมาย แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรมเศรษฐกิจ	
เฉพาะกรณีแชร์ลูกโซ่ในธุรกิจขายตรง	5
2.1 ความหมาย ลักษณะและขอบเขตความหมายของอาชญากรรมเศรษฐกิจ	5
2.1.1 ความหมายของอาชญากรรมเศรษฐกิจ	8
2.1.2 ลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ	12
2.1.3 ขอบเขตความหมายและประเภทของอาชญากรรมเศรษฐกิจ	14
2.2 อาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในประเทศไทย	22
2.2.1 ความเป็นมา ความหมายและประเภทของการเล่นแชร์และแชร์ลูกโซ่ ...	22
2.2.2 แนวความคิดและลักษณะของธุรกิจขายตรง	26
2.2.3 ลักษณะของแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในประเทศไทย	27
2.2.4 ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง	29
3. นโยบายของรัฐที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง	
และมาตรการทางกฎหมายเปรียบเทียบประเทศไทยกับต่างประเทศ	31
3.1 นโยบายของรัฐที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงใน	
ธุรกิจขายตรงในประเทศไทย	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2 กรณีศึกษาเกี่ยวกับแชร์ลูกโซ่และผลกระทบที่เกิดขึ้น	34
3.2.1 กรณีของบริษัทกรีน แพลนเนท คอร์ปอเรชั่น 108	34
3.2.2 กรณีของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด	39
3.2.3 กรณีของบริษัท อีชี เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด	41
3.2.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้น	45
3.3 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในประเทศไทย	48
3.3.1 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527	48
3.3.2 พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534	51
3.3.3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	52
3.3.4 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545	53
3.3.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	55
3.3.6 ประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 12 หมวด 3 ความผิดฐานฉ้อโกง	56
3.4 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในต่างประเทศ	57
3.4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา	58
3.4.2 ประเทศญี่ปุ่น	66
3.5 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายและนโยบายของรัฐที่ใช้ในการควบคุม อาชญากรรมแชร์ลูกโซ่	70
4. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในประเทศไทย	73
4.1 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับตัวผู้เสียหาย	74
4.2 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	74
4.3 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายของรัฐ	83

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	90
5.1 บทสรุป	90
5.2 ข้อเสนอแนะ	97
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	109
1. พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527	110
2. พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534	120
3. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	126
4. พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545	146
5. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	162
6. คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง	184
ประวัติผู้เขียน	186

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชญากรรม ทางเศรษฐกิจกับอาชญากรรมธรรมดา.....	14
2.2 ข้อแตกต่างของระบบแชร์ลูกโซ่และระบบธุรกิจขายตรง.....	27
2.3 นโยบายที่รัฐใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ประเภทแชร์ลูกโซ่.....	86

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเล่นแชร์ในประเทศไทยเกิดขึ้นมานานนับ 100 ปี ก่อนสถาบันการเงินใด ๆ ทั้งหมดการเล่นแชร์เป็นวิธีการระดมเงินมาลงทุนเนื่องจากผลประโยชน์ตอบแทนในรูปดอกเบี้ยสูงจึงทำให้มีผู้นิยมลงทุนเล่นแชร์มากขึ้น และผันแปรเปลี่ยนรูปแบบแชร์ด้วยวิธีการที่แยบยลตามแนวคิดของนักธุรกิจทำให้การเล่นแชร์เป็นเครื่องมือในการหมุนเวียนทางการเงิน สภาพคล่องทางการเงินของระบบแชร์นี้เองทำให้รูปแบบการเล่นแชร์มีด้วยกันหลายลักษณะและหลากหลายประเภท เช่น แชร์ดอกหัก แชร์ดอกตาม และพัฒนาไปเป็นแชร์ที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเป็นแชร์ปิรามิด และแชร์ลูกโซ่ จนกระทั่งในช่วงกลางปี 2550 เป็นต้นมา พบว่ามีคดีเกี่ยวกับ “แชร์ลูกโซ่” เป็นจำนวนมาก เริ่มต้นด้วยคดีของบริษัทอิชี่เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด ที่ได้ขยายตัวออกไปยังภาคต่าง ๆ หลังจากนั้นจึงเกิดบริษัทอื่น ๆ แพร่กระจายตามมาอีก 3-4 บริษัท ไม่ว่าจะเป็นแชร์ยางพารา แชร์กล้วยเตี้ย แชร์พวงมาลัย เรียกได้ว่าสารพัดแชร์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ล้วนส่งผลกระทบต่อภาพรวมของระบบเศรษฐกิจ เพราะหากมาดูในภาพรวมของผู้เสียหาย พบว่ามีผู้เสียหายจำนวนมากกว่า 6,000 คน และมูลค่าความเสียหายที่ผู้เสียหายต่าง ๆ ถูกหลอกลวงไปเป็นจำนวนกว่า 1 พันล้านบาท

เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายหรือวิธีดำเนินการที่จะป้องปรามการกระทำความผิดดังกล่าวให้ทันต่อสถานการณ์ ประกอบกับในปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้รูปแบบของอาชญากรรมประเภทแชร์ลูกโซ่นี้พัฒนาและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ในทางกลับกันภาครัฐยังขาดความรู้ความสามารถในการจัดการ และยังไม่ให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในลักษณะเช่นนี้อย่างจริงจัง จึงทำให้มีผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ประเภทต่าง ๆ แยกออกไปเป็นอีกหลาย ๆ รูปแบบและทวีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ การปล่อยให้มีการดำเนินธุรกรรมเล่นแชร์เปี้ยว

โดยไร้ทิศทางเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบการเงิน ระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาการฉ้อโกงและปัญหาทางอาชญากรรมทางธุรกิจอื่น ๆ ตามมา แม้ภาครัฐจะได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเล่นแชร์ออกมาหลายฉบับไม่ว่าจะเป็นพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 เป็นต้น ก็ตาม แต่กฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวก็ยังมีข้อบกพร่องอันเป็นช่องว่างทำให้อาชญากรผู้ดำเนินการจัดให้มีการเล่นแชร์ลูกโซ่สามารถรอดพ้นจากการกระทำผิดได้โดยง่าย อีกทั้งโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายก็มีอัตราที่ไม่สูงมากนัก จึงขาดความเกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง และพร้อมที่จะเสี่ยงกระทำความผิด นอกจากนี้ด้วยเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ผู้ดำเนินการเหล่านี้สามารถขยายวงแชร์ของตนออกไปได้กว้างไกลโดยอาศัยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่กฎหมายที่เข้ามาควบคุมสื่อเหล่านี้ในประเทศไทยยังไม่ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติออกมาบังคับใช้ ประกอบกับปัจจุบันผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ลูกโซ่ได้นำเอาธุรกิจขายตรงมาใช้ประยุกต์เข้ากับแชร์ลูกโซ่ด้วย แม้ภาครัฐจะได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เพื่อแก้ปัญหาแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงในธุรกิจขายตรง แต่กฎหมายดังกล่าวก็ยังคงมีความบกพร่องในหลาย ๆ ด้าน และมีช่องโหว่ให้ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงขยายวงกว้างออกไปได้อย่างรวดเร็วและบางกรณีก็ไม่สามารถนำมาใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับแชร์ได้ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาถึงปัญหาตลอดจนอุปสรรคและสาเหตุต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายรัฐในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง ที่ส่งผลให้ภาครัฐไม่สามารถควบคุมธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะได้เสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา และลักษณะของแชร์ลูกโซ่
- 1.2.2 เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดในการประกอบธุรกิจขายตรง
- 1.2.3 เพื่อศึกษาถึงปัญหาแชร์ลูกโซ่ที่แฝงอยู่ในธุรกิจขายตรง
- 1.2.4 เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย และนโยบายของรัฐที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงเข้ามาในธุรกิจขายตรง

1.2.5 เพื่อศึกษาถึงกฎหมายของต่างประเทศที่ใช้ป้องปรามการกระทำผิดประเภทนี้

1.2.6 เพื่อเป็นแนวทางในการแสวงหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

หลักเกณฑ์ทางกฎหมาย และนโยบายรัฐที่เกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการป้องปรามและปราบปรามอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงได้ เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้ดำเนินการธุรกิจเหล่านี้สามารถขยายขอบเขตการกระทำความผิดออกไปได้กว้างไกลโดยอาศัยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่กฎหมายที่มีอยู่ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอต่อการพัฒนาการของอาชญากรรมดังกล่าว ดังนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องกำหนดนโยบายในการป้องกันและปราบปรามปัญหาดังกล่าวให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และบัญญัติกฎหมายให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว รวมตลอดไปถึงการสร้างมาตรการต่าง ๆ ในการป้องปรามอาชญากรรมลักษณะนี้อันจะนำไปสู่การสร้างประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้มากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการมุ่งศึกษาถึงประวัติความเป็นมา และสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในประเทศไทย รวมถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย และนโยบายรัฐที่เกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง เพื่อที่จะทำความเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และจะได้เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของไทยให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาวิจัยจากเอกสารทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความจากวารสารหรือนิตยสารทางกฎหมาย

หนังสือพิมพ์ เอกสารประกอบการสัมมนา ความเห็นของนักนิติศาสตร์ แนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล มาตรการและวิธีปฏิบัติของต่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ (Website) ต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต (Internet) เพื่อที่จะได้รวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อศึกษาวิจัย และประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา และลักษณะของแชร์ลูกโซ่
- 1.6.2 ทำให้ทราบถึงแนวความคิดในการประกอบธุรกิจขายตรง
- 1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาแชร์ลูกโซ่ที่แฝงอยู่ในธุรกิจขายตรง
- 1.6.4 ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย และนโยบายของรัฐที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงเข้ามาในธุรกิจขายตรง
- 1.6.5 ทำให้ทราบถึงกฎหมายของต่างประเทศที่ใช้ป้องปรามการกระทำผิดประเภทนี้
- 1.6.6 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแสวงหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 2

ความหมาย แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรมเศรษฐกิจ

กรณีแชร์ลูกโซ่ในธุรกิจขายตรง

การเล่นแชร์ในประเทศไทยมีรากฐานมาจากประเทศจีนและแพร่หลายเข้ามายังประเทศไทยในรัชสมัยของสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 เพื่อเป็นวิธีการระดมเงินลงทุนและเนื่องจากผลประโยชน์ตอบแทนในรูปดอกเบี้ยสูงจึงทำให้มีผู้นิยมลงหุ้นเล่นแชร์มากขึ้น และผันแปรเปลี่ยนรูปแบบแชร์ด้วยวิธีการที่แยบยลตามแนวคิดของนักธุรกิจทำให้รูปแบบการเล่นแชร์มีด้วยกันหลายลักษณะและหลากหลายประเภทรวมทั้งกรณีแชร์ลูกโซ่ที่มีการแฝงตัวเข้ามาในธุรกิจขายตรง ซึ่งมีแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ความหมาย ลักษณะและขอบเขตความหมายของอาชญากรรมเศรษฐกิจ

อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาในทุกสังคม ไม่มีสังคมใดที่ปลอดภัยจากปัญหาอาชญากรรมอย่างแท้จริง แต่อาจมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปตามพัฒนาการของสังคมนั้นๆ ในสังคมยุคแรกๆ รูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมไม่ซับซ้อนโดยมักเป็นรูปแบบที่รุนแรงและเกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานของชีวิต เช่น ความผิดต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน การบังคับใช้กฎหมายกระทำไม่ได้ไม่ยาก ต่อมาสังคมได้พัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง รูปแบบของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจึงมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการเอาลักษณะของการประกอบธุรกิจหรือเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ มาผสมผสานกับการกระทำความผิดจนยากในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย และบางครั้งก็มีการดำเนินงานเป็นเครือข่าย เกี่ยวพันกันหลายประการ อันเข้าลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมในลักษณะนี้ถูกเรียกว่าเป็นอาชญากรรมคอเชื้ดขาว อาชญากรรมทางธุรกิจ หรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ก่อนจะกล่าวถึงอาชญากรรมประเภทนี้ สมควรที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของอาชญากรรมในสังคมโดยจำแนกตามลักษณะพฤติกรรมของอาชญากร

ผู้กระทำความผิดและพิจารณาความต่อเนื่องของพฤติกรรมทางอาชญากรรม สามารถจำแนกประเภทอาชญากรรมได้ดังนี้¹

1. อาชญากรรมเป็นครั้งคราว (Occasional Crime) ได้แก่ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่เจตนาที่จะฝ่าฝืนกฎระเบียบของสังคมแต่อย่างใด แต่อาจเป็นเพราะความประมาทขาดความระมัดระวัง จึงได้กระทำความผิดขึ้น อาชญากรรมประเภทนี้ คือผู้ที่กระทำความผิดเพียงครั้งคราว ปกติจะเป็นผู้ที่เคารพกฎหมาย บางครั้งผู้กระทำความผิดจะรู้สึกผิดที่ได้ประกอบอาชญากรรม เช่น การขับรถโดยประมาทชนผู้อื่นถึงแก่ความตาย หรือการกระทำเพื่อป้องกันตัวเกินสมควรแก่เหตุ ผู้กระทำความผิดประเภทนี้เมื่อวิเคราะห์ในเชิงกฎหมายอาญาและในเชิงอาญาวิทยาแล้ว ยังไม่สมควรถูกเรียกว่าเป็นอาชญากร เนื่องจากขาดเจตนาร้ายในการกระทำความผิด

2. อาชญากรรมติดนิสัย (Habitual Crime) อาชญากรรมประเภทนี้โดยทั่วไปจะไม่พบความผิดปกติทางร่างกาย แต่มักเกิดจากบุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐานสังคมได้ เมื่อถูกบีบบังคับกดดันจากสังคมมากขึ้น ก็จะก่ออาชญากรรมขึ้น แม้ถูกลงโทษก็จะกลับมาทำผิดซ้ำอีกหลังจากพ้นโทษ โดยไม่เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย ถือเป็นอาชญากรรมที่กระทำผิดคิดเป็นนิสัย

3. อาชญากรรมธรรมดา (Street Crime) หรืออาชญากรรมพื้นฐาน เป็นอาชญากรรมที่มีมาตั้งแต่โบราณกาลในทุกสังคม เกิดขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการของตนเช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์

4. อาชญากรรมอุกฉกรรจ์ (Violent Crime) เป็นการกระทำความผิดที่มุ่งใช้กำลังประทุษร้ายต่อบุคคลหรือทรัพย์สิน เช่น การกระทำความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา การข่มขืน การทำร้ายร่างกาย

5. อาชญากรรมที่ทำโดยมืออาชีพ (Professional Crime) ได้แก่ อาชญากรรมที่ทำโดยบุคคลที่ได้รับการฝึกปรือแบบวิชาชีพโดยเฉพาะ มีการใช้เทคนิค และความชำนาญในวิธีการเพื่อประกอบอาชญากรรม มีการดำเนินชีวิตด้วยการประกอบอาชญากรรมเป็นอาชีพ หรืออาจได้รับการว่าจ้างให้ประกอบอาชญากรรมเป็นบางครั้งเพื่อหารายได้ มักแฝงตัวอยู่ในสังคมเมืองที่มีชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบายและมีโอกาสที่จะประกอบอาชญากรรมได้ง่าย อาชญากรรมประเภทนี้ ไม่นิยม

¹ พงจจิตต์ อธิคมนันท์. (2526). สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ. หน้า 52.

ปฏิบัติการด้วยความรุนแรง หรือใช้กำลังประทุษร้าย แต่จะมุ่งที่เงินและความตื่นเต้นผจญภัยมากกว่า อาชญากรรมประเภทนี้ สังคมจึงมักไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบมากนัก และกฎหมายจึงกำหนดโทษชั้นกลางแก่ผู้กระทำผิดประเภทนี้ เช่น นักเจาะเซฟเปิดตู้নিরภัย นักล้วงกระเป๋า นักพนันอาชีพ เป็นต้น

6. อาชญากรรมทางการเมือง (Political Crime) ได้แก่ การกระทำความผิดโดยมีการบริหารงานของกลุ่มอาชญากรรม มีการวางแผนเตรียมพร้อมเมื่อถูกจับกุม รวมทั้งแบ่งหน้าที่กันปฏิบัติงาน อาชญากรประเภทนี้มักได้รับการสนับสนุนทางการเงินและการช่วยเหลือโดยจัดหาคนมาลงคะแนนเลือกตั้งเพื่อผลประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกัน หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอภิสิทธิ์บางอย่าง การกระทำผิดประเภทนี้ ได้แก่ การกระทำที่เป็นความผิดต่อความมั่นคงของประเทศ การบ่อนทำลาย การกบฏ เป็นต้น และในวงการเมืองเอง ก็มีการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจปะปนอยู่มาก โดยบุคคลเหล่านี้มักจะดำรงอยู่ 2 สถานะ คือ สถานะที่ได้รับเลือกมาจากความไว้วางใจของราษฎร และอีกสถานะหนึ่ง คือ สถานะของโจรสลัด

7. อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว (White Collar Crime) อาชญากรรมประเภทนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Occupational Crime มักเป็นกระทำโดยบุคคลที่มีชื่อเสียง มีฐานะในสังคม เช่น ข้าราชการ นักธุรกิจ พ่อค้า เป็นต้น โดยอาศัยอิทธิพลของตนที่มีอยู่ในกิจการต่างๆ แสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบ ถือเป็นการกระทำความผิดต่อความไว้วางใจ เช่น การทุจริต นื้อราษฎรบังหลวง โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ การค้าของหนีภาษี โกงภาษีรัฐ การหลอกลวงหรือการฉ้อโกงฉ้อฉลในรูปแบบต่างๆ

8. อาชญากรรมทำเป็นองค์กร (Organized Crime) เป็นอาชญากรรมที่เกิดจากคณะบุคคลที่รวมตัวกันเข้าเป็นองค์กร มีการแบ่งหน้าที่และมีหัวหน้า มีการดำเนินการอย่างมีแบบแผน และเป็นขั้นตอน โดยประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมายทุจริตทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมา แม้กระทั่งการใช้วิธีการที่โหดเหี้ยมทารุณ งานทุจริตที่กระทำมีหลายด้าน เช่น การค้าสิ่งเสพติดให้โทษ บ่อนพนัน ช่องโสเภณี ต้มกลั่นสุราเถื่อน การลักลอบของหนีภาษี การฉ้อโกงระดับชาติและระหว่างชาติ และการขู่กรรโชกทรัพย์ โดยอ้างการคุ้มครอง อาชญากรรมประเภทนี้เป็นอาชญากรรมประเภทร้ายแรง และสังคมมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อพฤติกรรมดังกล่าว แต่กฎหมายเอื้อมไปไม่ถึง ไม่สามารถกวาดล้างอาชญากรรมเหล่านี้ให้หมดไปจากสังคมได้ เนื่องจากมีอิทธิพลทางการเงินและอิทธิพลทางการเมือง

คอยให้การสนับสนุน ทำให้สามารถจับจ่ายใช้สอยจัดหาเครื่องมือทันสมัย รวมทั้งการจ่ายเงินซื้อตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อช่วยในการประกอบอาชญากรรมหรือช่วยเหลือให้พ้นเงื้อมมือกฎหมาย ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบขององค์กรอาชญากรรมภายในไปเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ²

เมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมของอาชญากรผู้กระทำความผิดแล้ว จะเห็นได้ว่าอาชญากรรมคอเชื้ดขาว (White-Collar-Crime) หรืออาชญากรรมที่อาศัยโอกาสในตำแหน่งหน้าที่เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด (Occupational Crime) ซึ่งประเทศไทยจะคุ้นกับอาชญากรรมประเภทนี้ในชื่อของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจหรืออาชญากรรมทางธุรกิจ เป็นอาชญากรรมที่สร้างความเสียหายต่อวงการธุรกิจ ความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงิน และเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะเดียวกันก็เป็นอาชญากรรมที่ยากต่อการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งจะได้กล่าวถึงความหมาย ลักษณะและขอบเขตของอาชญากรรมประเภทนี้ในส่วนต่อไป

2.1.1 ความหมายของอาชญากรรมเศรษฐกิจ

นักวิชาการหลายท่านเรียกการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจในชื่อที่แตกต่างกัน อาทิ เช่น อาชญากรรมคอเชื้ดขาว (White-Collar-Crime) อาชญากรรมทางธุรกิจ (Business Crime) อาชญากรรมทางการพาณิชย์ (Commercial Crime) อาชญากรรมที่เกิดจากหน่วยงานธุรกิจเอกชน (Corporate Crime) องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) อาชญากรรมทางการเงิน (Financial Crime) และอาชญากรรมอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพ (Occupation Crime) ซึ่งเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ อาชญากรรมเหล่านี้จึงถูกเรียกว่า “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime)” ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้

Edwin H. Sutherland เป็นบุคคลแรกที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ White-Collar-Crime หรืออาชญากรรมคอเชื้ดขาว โดยเปลี่ยนความเชื่อที่ว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นในชนชั้นล่างของสังคมเท่านั้น และได้ให้นิยาม “อาชญากรรมคอเชื้ดขาว” ว่าเป็นความผิดที่กระทำลงโดยบุคคลที่มีผู้นับ

² วีระพงษ์ บุญโญภาส ก (2549). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 3 - 5.

หน้าถือดา มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (person in upper socio-economic class) โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่การงานเป็นช่องทางในการกระทำความผิด และความผิดดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงจรธุรกิจตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ³ อย่างไรก็ดี มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าความหมายที่ Sutherland ให้นี้แคบเกินไปไม่ครอบคลุมถึงการกระทำที่อยู่นอกการประกอบอาชีพของผู้กระทำความผิด และไม่สามารถนำไปอธิบายการดำเนินธุรกิจบางอย่างที่มีการประกอบอาชญากรรมเป็นกิจกรรมหลัก⁴ เช่น การตั้งบริษัทขายตรงบังหน้าเพื่อฉ้อโกงลูกค้า

นักอาชญาวิทยาชื่อ Reckless จัดให้อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White-Collar-Crime) อยู่ในประเภทของอาชญากรอาชีพที่ใช้เทคนิคขั้นสูงในการกระทำความผิด เมื่อเกิดการกระทำความผิดแล้วมีวิธีการทำลายหลักฐานได้แนบเนียน จึงทำให้ยากแก่การสืบสวนสอบสวนจับกุมอาชญากรประเภทนี้นอกจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญในวิชาชีพหรืออาชีพที่ตนถนัดแล้ว ยังมีคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างจากอาชญากรอาชีพธรรมดา คือ เป็นผู้มีความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกดี เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป และวิถีทางการดำเนินชีวิตของอาชญากรพวกนี้มักปะปนอยู่กับสังคมของพลเมืองที่ดี⁵

ต่อมา Herbert Edelhertz ได้ขยายความหมายของ White-Collar-Crime ว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายธรรมดาเดียว หรือการกระทำที่ผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่องหรือเกี่ยวข้องกันหลายกรรมหลายวาระ กระทำลงโดยวิถีทางที่ไม่เกี่ยวข้องกับกายภาพ ไม่มีการใช้กำลังแต่เป็นการปกปิดซ่อนเร้นหรือหลอกลวง เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือความได้เปรียบทางธุรกิจหรือทางส่วนตัว ทำให้เรียกออาชญากรรมคอเชื้ดขาวว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างเต็มปาก

J.E. Conkin เรียกการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจว่า อาชญากรรมทางธุรกิจ (Business Crime) และให้ความหมายว่าหมายถึงการกระทำที่ผิดกฎหมายและลงโทษทางอาญาได้ โดยมี

³ E.H. Sutherland. (1961). **White Collar Crime**. pp. 9-10.

⁴ โสทร วนิชเสถียร และเสริน ปุณณะหิตานนท์. (ม.ป.ป.). **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทฤษฎีและปฏิบัติ**. หน้า 2.

⁵ วีระพงษ์ บุญโญภาส ข (2536, มกราคม). “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 90” **วารสารกฎหมายจุฬา**, 14, 2. หน้า 1 - 2.

⁶ Herbert Edelhertz. (1970). **The Nature Impact and Persecution of White-Collar-Crime**. p. 5.

วัตถุประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สิน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายเงินหรือการสูญเสียทรัพย์สินหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือทางส่วนตัว⁷

L.E. Sanrager และ J.F. Short จัดอาชญากรรมประเภทนี้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของ Organized Crime โดยให้นิยามว่า เป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่เป็นการผิดกฎหมาย ตามเป้าหมายขององค์กรที่เกิดผลกระทบในทางกายภาพหรือทางเศรษฐกิจอย่างร้ายแรงต่อลูกจ้าง พนักงาน ลูกค้า ผู้บริโภค หรือสาธารณชนทั่วไป⁸

คณะกรรมการของสมาคมทนายความของอเมริกา ให้ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย มักเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการหลอกลวง ปลอมแปลง ปกปิดซ่อนเร้น ยักยอก และมีการแสดงออกที่ไม่รุนแรง⁹

ส่วนประเทศไทย ให้ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็น 2 แนวทาง คือ¹⁰

1. แนวทางที่ยึดถือเอากฎหมายเป็นกรอบพิจารณา มองว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นการกระทำความผิดกฎหมายเหมือนเช่นอาชญากรรมอื่นๆ เพียงแต่มีรูปแบบลักษณะของบุคคลที่กระทำ หรือผลกระทบในวงกว้างต่างกันไปเท่านั้น ที่สำคัญอาชญากรรมทางเศรษฐกิจต้องส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศด้วย

รศ.วีระพงษ์ บุญโยธาส ให้ความหมายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่า เป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยมีได้จำกัดเฉพาะความผิดกฎหมายอาญาเท่านั้น ผู้กระทำความผิดมักมีความรู้ มีตำแหน่งหน้าที่และมีสถานภาพ

⁷ J.E. Conkin. (1979). **Illegal Corporate Behavior**. p. 143.

⁸ L.S. Sanrager and J.F. Short. (1977). **Social Problems**. p. 407.

⁹ Committee on Economic offenses, Section of Criminal Justice. (1976, December 30). **Final Report of the American Bar Association**. p. 31.

¹⁰ จรัญ โฆษณานันท์. (2530, 27 มกราคม). **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย**. เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 67-68.

ในทางสังคม¹¹ ในมุมมองอย่างแคบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีขอบเขตการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์เท่านั้น แต่หากมองอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในมุมมองอย่างกว้างจะมีขอบเขตการกระทำที่ความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ทุกชนิด เช่น การคอร์รัปชัน การตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบผลิตและจำหน่ายยาเสพติด เป็นต้น¹²

2. แนวทางที่ยึดเอาการเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจเป็นกรอบพิจารณา โดยมุ่งสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยถือว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจคือผู้ที่ทุจริตเอามูลค่าส่วนเกินของการผลิตไป

ดร.อภิชัย พันธเสน ให้ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจว่า เป็นผู้ที่พยายามขูดแย่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยไม่ชอบธรรม โดยอาศัยอำนาจมืด อำนาจทางเศรษฐกิจ หรืออิทธิพลทางกฎหมาย ทางทหาร หรือทางการเมืองที่เหนือกว่า¹³

คณิน บุญสุวรรณ ได้ให้ความหมายไว้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง หรือบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าการกระทำนั้น ผู้กระทำมีเจตนาหรือไม่เจตนา ผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย มีกฎหมายหรือไม่มีกฎหมายห้ามก็ตาม¹⁴

อย่างไรก็ดี การพิจารณาความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจโดยอาศัยกฎเกณฑ์ทางกฎหมายเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ นักกฎหมายจะต้องใช้วิจารณญาณให้เกินกว่าเรื่องความยุติธรรมทางกฎหมายและเน้นความสำคัญของเรื่องความยุติธรรมในทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นส่วนประกอบด้วย

¹¹ วีระพงษ์ บุญโญภาส ค. (ม.ป.ป.). ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, เทคนิคและแนวทางการป้องกันการฉ้อโกงฉ้อฉลปลอมแปลงในทางธุรกิจการค้าและการพาณิชย์. หน้า 37.

¹² คณิน บุญสุวรรณ. (2529). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ นักบ่อนทำลายชาติที่แท้จริง. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 3.

¹³ อภิชัย พันธเสน. (2530, 27 มกราคม). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ: อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย. เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ: อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 20.

¹⁴ คณิน บุญสุวรรณ. หน้าเดิม

2.1.2 ลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการประทุษร้ายต่อสังคมที่มีลักษณะซึมลึก อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่และกับทุกคน โดยทั่วไปแล้วมักไม่ปรากฏตัวผู้เสียหายเด่นชัด บางคนไม่รู้ตัวด้วยซ้ำว่าตนตกเป็นผู้เสียหายแล้ว ทั้งๆ ที่ถูกหลอกลวงจนเสียเงินเสียทองไปแล้ว¹⁵

ลักษณะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แบ่งออกได้ดังนี้¹⁶

ประการที่ 1 เป็นการกระทำผิดกฎหมาย หรือแฝงเร้นการกระทำผิดกฎหมายไว้ในกิจการที่ถูกกฎหมาย ซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว มีทั้งเป็นการกระทำแบบลักลอบประกอบการ และประกอบการโดยเปิดเผยแต่ผิดกฎหมาย เช่น การค้าของหนีภาษี การประกอบการผิดกฎหมายในเรื่องการเงิน การคลัง การธนาคาร การประกอบธุรกิจแชร์และแชร์ลูกโซ่ เป็นต้น

ประการที่ 2 มีความซับซ้อน มีวิธีปิดปิดความผิดและพยายามทำลายหลักฐาน ทำให้การค้นหาลักษณะเป็นไปด้วยความยากลำบากไม่ทันต่อเหตุการณ์ อำนาจเงินที่ได้มาจากการทำความผิดก่อให้เกิดอิทธิพลมีดในการปิดปากพยาน ดิดสินบนเจ้าพนักงาน รวมทั้งการจ้างผู้อื่นให้รับสารภาพแทนได้ จึงยากที่จะทำลายได้ถึงแหล่งต้นตอที่แท้จริง ทางกระต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปราบปรามปีละจำนวนมาก¹⁷

ประการที่ 3 พฤติกรรมการกระทำมีลักษณะที่ซ่อนเร้นแอบแฝง สังเกตพบความผิดได้ยาก จนบางครั้งผู้ถูกกระทำไม่รู้สึกรู้ตัวว่ากำลังตกเป็นเหยื่อ กว่าที่รู้ตัวก็ต่อเมื่อเกิดผลขึ้นแล้ว ประกอบกับไม่มีภาพพจน์ที่เขย่าขวัญประชาชน ไม่มีลักษณะสร้างความหวาดกลัวคุกคาม

¹⁵ เจ็มชัย ชุตินวงศ์. (2530, 27 มกราคม). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย. เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 37-38.

¹⁶ สิทธิ จิรโรจน์. (2530, 27 มกราคม). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย. เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 7.

¹⁷ บัญญัติ วิสุทธีมรรค. (2533, มิถุนายน). “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ” วารสารอัยการ, 13, 148. หน้า 14.

ผู้ถูกระทำโดยตรง¹⁸ ทำให้ผู้เสียหายไม่รู้สึกรู้ว่าได้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมแล้ว แต่คิดว่าเป็นการเสียเปรียบในเรื่องของธุรกิจการค้าเท่านั้น จึงไม่สร้างความโกรธแค้นให้กับผู้ถูกระทำ หรือผู้พบเห็นการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเป็นสำคัญ การประทุษร้ายต่อร่างกายหรือชีวิตที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเป้าหมายแต่เป็นเพียงวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือเพื่อความสะดวกในการกระทำผิดหรือหลบหนีเท่านั้น

ประการที่ 4 มีความรู้ความชำนาญ มีการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้าช่วย เช่น พวกคอมพิวเตอร์ เอกสารทางการค้าประกอบกับการเตรียมวางแผนอย่างดี การกระทำผิดจะดำเนินการกันอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาหาข้อมูลวางแผนและจัดการเรื่องอื่นไว้พร้อมสรรพ จึงยากต่อการสืบสวนสอบสวน จับกุม และพิพากษา

ประการที่ 5 มักกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพ หรือบารมีในสังคม โดยเฉพาะผู้ทรงอิทธิพล หรือผู้มีอำนาจทางการเมือง มีอำนาจกฎหมายอยู่ในมือ ในวงการเมืองเองก็มีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจปะปนอยู่ไม่น้อยเช่นกัน โดยบุคคลเหล่านี้มักดำรงอยู่ 2 ฐานะ คือ ฐานะที่ได้รับเลือกมาจากความไว้วางใจของราษฎร และมีฐานะของโจรสลัด¹⁹

ประการที่ 6 การทำความผิดทางเศรษฐกิจ มักจะดำเนินการโดยหลายคนหลายกลุ่ม รวมทั้งมีประชาชนเข้าร่วมทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวจนเชื่อมโยงเป็นขบวนการในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะรวบรวมกันเป็นองค์กรอาชญากรรมและขยายตัวออกเป็นอาชญากรรมข้ามชาติต่อไป

ประการที่ 7 มีลักษณะเป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน ความเสียหายมีมูลค่ามากกว่าอาชญากรรมธรรมดา มีผู้เสียหายจำนวนมาก และอาจกล่าวได้ว่า รัฐก็เป็นผู้เสียหายด้วยเช่นกัน เพราะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจบ่อนทำลายทางเศรษฐกิจ ทำลายการลงทุน ขัดขวางการพัฒนาเติบโตทางสังคมและในแง่ของความมั่นคง ซึ่งบางลักษณะมีผลส่งไปถึงการทำลายศีลธรรม ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมชาติด้วย

¹⁸ โสทร วณิชเสถียร และเสริน ปุณณะหิตานนท์. เล่มเดิม. หน้า 7.

¹⁹ วีระพงษ์ บุญโญภาส ง (2534, ธันวาคม). “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับพัฒนาการของอาชญากรรม.” วารสารกฎหมายจุฬา, 21, 4. หน้า 174.

ตารางที่ 2.1

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับอาชญากรรมธรรมดา

อาชญากรรมธรรมดา	อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
1. เกิดขึ้นโดยอาศัยช่องว่างและโอกาสในการกระทำผิดโดยทั่วไป	1. เกิดขึ้นโดยอาศัยโอกาสและช่องว่างทางความรู้ในวิชาชีพหรือตำแหน่งหน้าที่
2. ผลการกระทำจะปรากฏในระยะเวลาอันสั้น ผู้เสียหายจะรู้ตัวรวดเร็ว และเกิดผลโดยตรงต่อผู้เสียหาย	2. กว่าจะรู้ผลของการกระทำต้องใช้เวลาอันยาวนาน และอาจมีผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก
3. พยานยืนยันการกระทำผิดได้อย่างชัดเจน	3. ความชัดเจนของพยานหลักฐานหาได้ยาก อาจต้องประสบปัญหาในระเบียบปฏิบัติ
4. มีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ถูกระทำ รวมถึงประชาชนผู้ได้รับทราบเหตุการณ์	4. อาจไม่ก่อความรู้สึกร่วมต่อบุคคลหรือประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องจากผลเสียหายที่เกิดขึ้น
5. ทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้ายอยู่ในวงเงินไม่สูง และการประกอบอาชญากรรมโดยทั่วไป เป็นการกระทำเฉพาะบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	5. ทรัพย์สินเสียหายหรือประทุษร้ายมีวงสูง และมักจะมีการกระทำผิดในรูปขบวนการ หรือองค์กรหรือกลุ่ม
6. มีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของประชาชนในวงจำกัด	6. มีผลกระทบต่อประชาชนและเศรษฐกิจ ความมั่นคงของประเทศเป็นส่วนรวม

2.1.3 ขอบเขตความหมายและประเภทของอาชญากรรมเศรษฐกิจ

เมื่อกฎหมายถูกใช้เป็นเครื่องกำหนดว่า การกระทำเช่นใดที่ถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จึงขึ้นอยู่กับกรอบขอบเขตความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วยมุมมองเช่นใด ซึ่งแต่เดิมกฎหมายมักจะเน้นในความผิดเกี่ยวกับทรัพยากร เช่น การตัดไม้ทำลายป่า ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบขนสินค้าหนีภาษี ซึ่งมักกระทำเป็นกระบวนกรและมีผู้มีอิทธิพลเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ขยายวงกว้างออกไป เช่น การให้สินบนในวงการธุรกิจ การใช้อิทธิพลทางการเงินโน้มน้าวให้มีการออกกฎหมายเพื่อให้ตนเองหรือกลุ่มของตนได้รับ

ผลประโยชน์ การหลีกเลี่ยงภาษี²⁰ ทำให้กฎหมายต้องขยายขอบเขตให้ครอบคลุมถึงการกระทำ ความผิดทางเศรษฐกิจที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบัน เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

นอกจากสามารถจำแนกประเภทอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตามลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังสามารถจำแนกอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตามผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับได้เป็น 5 ประเภท คือ²¹

1. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อคู่แข่งในวงการค้าหรืออุตสาหกรรม เช่น การจารกรรมข้อมูล การดัดสินบนเจ้าหน้าที่ของคู่แข่งหรือบุคคลในรัฐบาล เพื่อมีอิทธิพลเหนือคู่แข่ง การฝ่าฝืนต่อกฎหมายว่าด้วยการผูกขาด

2. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อรัฐบาล เป็นการสนับสนุนให้เกิดการคอร์รัปชันและประพฤติมิชอบในวงราชการมากขึ้น เช่น การดัดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการจ้างงานที่มีรายได้สูงในอนาคต การหลีกเลี่ยงภาษี หรือการใช้อิทธิพลในการยกเลิกกฎหมายที่ควบคุมอยู่

3. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อพนักงานของบริษัทเอง เช่น การจ่ายค่าจ้างต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ การไม่ดำเนินการให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพ อนามัยและชีวิตที่กฎหมายบังคับให้กระทำ

4. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อผู้บริโภค เช่น การโฆษณาหลอกลวงหรือปิดป้ายสินค้า โดยบอกชนิดและคุณภาพที่ไม่ตรงความจริง การผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ได้ตรวจสอบหรือเป็นอันตราย การขายสินค้าที่ปลอมแปลงและขายสินค้าเกินราคารจริงเป็นการค้ากำไรเกินควร

5. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อชุมชนส่วนรวม เช่น การที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษในอากาศ น้ำหรือพื้นดิน หรือจงใจละเมิดกฎหมายที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำให้ทรัพยากรหายากหมดสิ้นไป

ประเภทอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ที่จำแนกตามภาระหน้าที่ดำเนินการของกองบังคับการ สืบสวนสอบสวน คดีเศรษฐกิจ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจ ตามคำสั่งของ

²⁰ วีระพงษ์ บุญโญภาส งาม เล่มเดิม. หน้า 173.

²¹ สุพจน์ สุโรจน์. (ม.ป.ป.). ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, เทคนิคและแนวทางการป้องกันการฉ้อโกงฉ้อฉลปลอมแปลงในทางธุรกิจการค้าและการพาณิชย์. หน้า 23-24.

กรมตำรวจที่ 924/2535 และกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร กองคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด ตามคำสั่งกรมอัยการที่ 244/2530 ได้แก่²²

1. ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร
 2. ความผิดเกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์
 3. ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมโรคกักกันและคุ้มครองผู้บริโภคและการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับอาหารและยา
 4. ความผิดเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด
 5. ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร ศุลกากร สรรพากรและสรรพสามิต
 6. ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ แร่ น้ำมันเชื้อเพลิงปิโตรเลียม
- สำหรับการจำแนกประเภทคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในต่างประเทศ ในการประชุม International Symposium on Commercial Crime ที่มหาวิทยาลัย Cambridge ปี 1985 มีการจำแนกประเภทคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ดังนี้²³

- 1) การจำแนกแนวความคิดของ Commonwealth
 - (1) Corporate Fraud (managerial and employee)
 - (2) Securities Frauds (E.G. The issuance of worthless stock, bond washing and market)
 - (3) Market and trading abuses (e.g. illegal restrictive practices and monopolies),
 - (4) Manipulation of markets (i.g. securities and commodity),
 - (5) Smuggling,
 - (6) Exchange control violations and illegal currency smuggling
 - (7) Counterfeiting of currency and illegal currency smuggling
 - (8) Forgery,
 - (9) Franchise frauds
 - (10) Loan sharking and illegal money lending,

²² วีระพงษ์ บุญโญภาส. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 21-23.

²³ แหล่งเดิม หน้า 23-27

- (11) Fraudulently obtaining government subsidies,
- (12) Social security and welfare frauds,
- (13) Fraudulent insurance claims,
- (14) Shipping frauds (e.g. cube-cutting, wrecking, sale of non-existent cargo),
- (15) Credit frauds (e.g. long firm frauds, carbon paper and stationery frauds),
- (16) Credit card frauds,
- (17) Economic and industrial espionage,
- (18) Bribery and corruption
- (19) Tax evasion
- (20) Pirating of records, films, publications etc. (including copyright and trade mark violations),
- (21) Advance fee frauds,
- (22) Fraudulent factoring,
- (23) Criminal banking,
- (24) Frauds associated with bankruptcy and insolvency (including fraudulent trading, trading whilst and undischarged bankrupt, fraudulent preference etc.) and
- (25) False accounting
- (26) Computer fraud

2) การจำแนกตามแนวความคิดขององค์การตำรวจสากล (Interpol)

สำหรับความผิดอาญาที่จัดอยู่ใน Economic Crime Group ได้แก่

- (1) Banking fee frauds
 - Advance fee frauds
 - Forged and fraudulent letters of credit promissory note and bills of exchange
 - Other fraudulent bank money transfers
 - Maritime fraud relating to forged and fraudulent bills of lading
- (2) Commercial frauds

- Wholesale purchasing frauds
- Bankruptcy criminal and fraudulent trading
- False accounts and conversion of company property
- Forged contracted and fraudulent invoicing
- Telephone sales frauds
- Trade and telex directory frauds
- Counterfeiting of products and copyright (criminal)
- Pyramid sales
- Fake companies

(3) Retail payment frauds

- Stolen and counterfeit cheques, travel's cheques and Euro-cheques
- Insufficiently funded cheques
- Credit cards (stolen, altered)
- Automatic cash dispenser frauds
- False identity documents

(4) Investment related frauds

- Securities : stocks, shares bond (stolen, false)
- Commodity futures frauds
- Land, villa and mobile home frauds
- Insider dealings

(5) Miscellaneous frauds

- Computer related crimes
- Insurance frauds
- Government and EEC subsidy frauds
- Philatelic fraud
- Gaming frauds

- Hiring of labor frauds
- Airline ticket frauds
- Other transport frauds
- Tax frauds
- Exchange control violations
- Corruption (Normally only in the public sector)
- Misuse of on trusted property
- Bogus academic institution and qualifications

ประเภทคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีดังนี้

- (1) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
- (2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า
- (3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
- (4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์
- (5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์
- (6) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
- (7) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
- (8) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม
- (9) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค
- (10) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า
- (11) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา
- (12) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าภาษีอากร สินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร
- (13) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน
- (14) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย

- (15) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด
- (16) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- (17) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- (18) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์
- (19) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
- (20) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- (21) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร
- (22) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

ตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 250/2525 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2525 ได้จัดประเภทของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มักพบเห็นในประเทศไทยออกเป็น 5 ประเภทสำคัญ ดังนี้²⁴

- 1 ประเภทความผิดในการพาณิชย์
- 2 ประเภทความผิดในสายงานด้านการสาธารณสุข
- 3 ประเภทความผิดในสายงานด้านการอุตสาหกรรม
- 4 ประเภทความผิดในสายงานด้านการเกษตรและสหกรณ์
- 5 ประเภทความผิดในสายงานด้านการคลัง

เมื่อทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องออกกฎหมายหลายฉบับและแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการปรับใช้เพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด โดยมีการจำแนกลักษณะความผิดของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจแต่ละประเภท และกำหนดอัตราโทษที่จะลงแก่อาชญากรรมทางเศรษฐกิจต่างหากจากอาชญากรรมทั่วไป เนื่องจากได้ก่อให้เกิดความเสียหายที่มีมูลค่ามหาศาล ผลตอบแทนในการกระทำความผิดมีมูลค่าสูง เมื่อเทียบกับอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ทำให้การกระทำความผิดในทางเศรษฐกิจมีจำนวนที่เพิ่มขึ้น ประเทศไทยมีการแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายสำหรับความผิดทางเศรษฐกิจ โดยจำแนกออกตามกลุ่มความผิดได้ดังนี้

²⁴ แหล่งเดิม, หน้า 31-40.

1) กลุ่มการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกง

ได้แก่ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 แก้ไข พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2545

2) กลุ่มการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ากำไรเกินควร

ได้แก่ พระราชบัญญัติกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. 2522 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 45

3) กลุ่มการกระทำความผิดเกี่ยวกับตลาดหลักทรัพย์

ได้แก่ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 97 มาตรา มาตรา 238-240 มาตรา 243 (1) (2) มาตรา 244 มาตรา 282 มาตรา 283

4) กลุ่มการกระทำความผิดเกี่ยวกับเช็ค

ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2535 มาตรา 4

5) กลุ่มการกระทำความผิดเกี่ยวกับโรงงาน อาหาร และยา

ได้แก่ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 37 มาตรา 39 มาตรา 45 มาตรา 57 มาตรา 58 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 25 มาตรา 58 ถึงมาตรา 61 มาตรา 73 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 มาตรา 117 มาตรา 118 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 มาตรา 59 มาตรา 63 มาตรา 64

6) กลุ่มการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ได้แก่ พ.ร.บ. รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 96 มาตรา 97

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจอีกหลายรูปแบบ เช่น

(1) การดำเนินธุรกิจบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ ซึ่งผู้บริหารบริษัทอาศัยช่องว่างของกฎหมาย นำเงินของผู้นำเงินมาลงทุนกับบริษัทไปทำธุรกิจส่วนตัว เมื่อเกิดล้มเหลวขาดทุนก็หนีไปต่างประเทศ ทำให้ทรัพย์สินของประชาชนผู้ร่วมลงทุนต้องเสียหายจำนวนมาก

(2) การฉ้อโกงโดยผู้บริหารธนาคารบางแห่งนำเงินของธนาคารไปลงทุนยังต่างประเทศโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งทางราชการเองก็ไม่สามารถติดตามนำมาคืนได้ หากการดำเนินการล้มเหลว ประชาชนผู้ฝากเงินย่อมเสียหายอย่างแน่นอน

(3) การกักตุนสินค้า การปลอมปนสินค้า การลักลอบนำของเถื่อนเข้าประเทศ การโกงภาษีสรรพากร การปั่นราคาที่ดิน การปั่นราคาหุ้น

(4) การฉ้อโกงด้วยเลตเตอร์ออฟเครดิต โดยการใช้พันธบัตรหรือใบหุ้นปลอม ตัวเงินปลอม การซื้อขายในตลาดค้าผลผลิตล่วงหน้า

(5) การนำพันธุ์พืชหวงห้ามออกนอกประเทศ

(6) การฉ้อโกงด้วยการจมเรือสินค้าเพื่อเอาประกัน ฯลฯ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมเกี่ยวกับบัตรเครดิตนี้ มักเกิดกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาประเทศไทย และปัจจุบันการกระทำในรูปแบบขบวนการโดยมีอาชญากรเดินทางมาจากต่างประเทศมากระทำผิดเป็นกลุ่มและกระทำได้หลายวิธี เช่น การนำบัตรที่หายหรือถูกลักไปซื้อสินค้าที่สามารถขายได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงบัตรโดยการนำบัตรเปลี่ยนข้อมูลบนบัตรด้วยวิธีการต่างๆ การปลอมบัตรโดยการลักลอบนำข้อมูลบนบัตรที่แท้จริงของสมาชิกคนใดคนหนึ่ง การโกงเกี่ยวกับบัตรเครดิต โดยทางร้านผู้รับบัตรเป็นผู้กระทำเองหรือร่วมมือกับกลุ่มอาชญากร ทั้งภายในประเทศ และกลุ่มอาชญากรข้ามชาติ²⁵

2.2 อาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในประเทศไทย

2.2.1 ความเป็นมา ความหมายและประเภทของการเล่นแชร์และแชร์ลูกโซ่

ก่อนจะกล่าวถึง “แชร์ลูกโซ่” ซึ่งถือว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างความเสียหายแก่ประเทศไทยอย่างมากมาหมาดแล้ว จะขอกล่าวถึงการเล่นแชร์โดยทั่วไปพอสังเขป

(1) ความเป็นมาของการเล่นแชร์²⁶

การเล่นแชร์ในประเทศไทยเกิดมานานนับร้อยปีก่อนการจัดตั้งสถาบันการเงินใด ๆ โดยมีรากฐานมาจากประเทศจีนโดยแพร่หลายเข้ามาพร้อมกับการค้าขายระหว่างชาวไทยกับชาวจีน ในรัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา สาเหตุที่การเล่นแชร์ได้รับความนิยมในหมู่นักธุรกิจผู้ลงทุนค้าขายในสมัยนั้นเนื่องจากสภาพความจำเป็นในระบบธุรกิจที่ขาดสื่อกลางในการระดมเงินทุนเพราะในสมัยนั้นในประเทศไทยยังไม่มีระบบธนาคารเกิดขึ้น แหล่งเงินทุนที่

²⁵ แหล่งเดิม. หน้า 40-41.

²⁶ แหล่งเดิม. หน้า 147 - 148.

สำคัญก็จะอยู่ที่ขุนนาง คุณพระ คุณหลวง หรือพ่อค้าคนจีนที่ปล่อยเงินกู้โดยเรียกดอกเบี้ยสูง ๆ ฉะนั้น วิธีการระดมเงินมาลงทุนที่ดีก็คือการเล่นแชร์เปียหอยนั่นเอง และเนื่องจากผลประโยชน์ตอบแทนของการเล่นแชร์สูงขึ้นจึงทำให้มีผู้นิยมเล่นแชร์มากขึ้น และด้วยแนวคิดที่แยบยลของนักธุรกิจที่ใช้การเล่นแชร์เป็นเครื่องมือหมุนเวียนและเสริมสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้รูปแบบการเล่นแชร์มีด้วยกันหลายลักษณะหรือหลายประเภท เช่น แชร์ดอกหัก แชร์ดอกตาม และพัฒนาไปถึง แชร์ปริ่มดินและแชร์ลูกโซ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแชร์ลูกโซ่นี้มีผลกระทบต่อประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมากดังที่ปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชนเกือบทุกแขนงในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้

เนื่องจากระบบการเล่นแชร์มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ระบบการเงินมหภาคและระบบเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ การปล่อยให้มีการดำเนินธุรกรรมเล่นแชร์เปียหอยโดยขาดทิศทางย่อมก่อให้เกิดปัญหาทางการเงิน ปัญหาการฉ้อโกงและอาชญากรรมทางธุรกิจอื่น ๆ ตามมา ดังนั้น ภาครัฐจึงตราพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 เพื่อควบคุมการเล่นแชร์ที่จัดขึ้นโดยบุคคลธรรมดา และห้ามนิติบุคคลเป็นนายวงแชร์ เนื่องจากการกระทำของนิติบุคคลที่เป็นนายวงเป็นกิจการที่ใกล้เคียงกับการดำเนินธุรกรรมของธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน หากไม่มีการควบคุมแล้วก็จะเป็ผลร้ายต่อระบบการเงิน และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้การเล่นแชร์เป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ผู้ดำเนินธุรกิจเล่นแชร์จึงได้มีการพัฒนารูปแบบแชร์ออกไปอีกเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายดังกล่าว เช่น การพัฒนาเป็นธุรกิจขายตรง แชร์เสม้าฟ้าคราม แชร์นากหญ้า และอื่น ๆ ทำให้ภาครัฐต้องนำเอาพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2546 และประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 12 หมวด 3 ความผิดฐานฉ้อโกง ตลอดจนกฎหมายอื่น ๆ มาใช้เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามผู้ดำเนินการจัดให้มีการเล่นแชร์ในรูปแบบต่าง ๆ

(2) ความหมายของการเล่นแชร์และแชร์ลูกโซ่²⁷

พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ได้นิยามความหมายของคำว่า “การเล่นแชร์” ว่า หมายความว่า การที่บุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปตกลงกันเป็นสมาชิกแชร์ โดยแต่ละคนมีภาระที่จะส่งเงินหรือทรัพย์สินอื่นใด รวมเข้าเป็นทุนกองกลางเป็นงวด ๆ เพื่อให้สมาชิกวงแชร์หมุนเวียนกันรับทุนกองกลางแต่ละงวดนั้นไปโดยการประมูลหรือโดยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการรวมทุนในลักษณะอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงด้วย²⁸

คำว่า “ลูกโซ่” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง ห่วงของโซ่หรืออีกความหมายหนึ่งหมายถึงลักษณะที่ต่อเนื่องกัน

ฉะนั้น คำว่า “แชร์ลูกโซ่” น่าจะมีความหมายว่า แชร์หลายวงที่มีลักษณะต่อเนื่องกัน²⁹ หรือหมายถึง รูปแบบการดำเนินธุรกรรมที่มุ่งประสงค์เพื่อหารายได้จากการระดมเงินทุนเป็นหลัก โดยมีการสัญญาในการเข้าร่วมธุรกิจที่จะตอบแทนผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สูงกว่าเงินลงทุน ซึ่งผู้ประกอบการมักจะอ้างถึงการนำเงินไปลงทุนในรูปแบบธุรกิจอื่น ๆ ต่อ ๆ ไป เพื่อปันรายได้จ่ายแจกแก่ผู้เข้าร่วมธุรกิจอย่างทั่วถึง³⁰

(3) องค์ประกอบของการเล่นแชร์และแชร์ลูกโซ่

การเล่นแชร์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

(1) ท้าวแชร์หรือนายวงแชร์หรือเจ้ามือแชร์ มีหน้าที่เป็นคนกลางคอยรวบรวมเงินจากลูกแชร์ในวงของตน เมื่อถึงกำหนดตามที่ตกลงกันพร้อมด้วยดอกเบี้ยแล้วส่งมอบให้แก่ลูกแชร์ที่ประมูลแชร์นั้นได้

(2) ลูกแชร์หรือลูกวงแชร์ มีหน้าที่ต้องส่งเงินแชร์ให้แก่เจ้ามือหรือท้าวแชร์ตามกำหนดนัด และมีสิทธิประมูลเงินแชร์ได้คนละครั้ง สิ้นสุดแล้วแต่ว่าใครประมูลดอกเบี้ยได้สูงกว่าคนอื่นก็จะได้เงินแชร์กองนั้นไปก่อนผู้ที่ประมูลดอกเบี้ยให้ต่ำกว่า ลูกแชร์คนใดประมูลกองแชร์ได้เงิน

²⁷ ดูหนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร ที่นว 12/2498 ลงวันที่ 14 มกราคม 2498 ประกอบ.

²⁸ ดู พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 มาตรา 4

²⁹ วีระพงษ์ บุญโญภาส ก เล่มเดิม. หน้า 149.

³⁰ ชนะชัย ลิ้มประเสริฐ. (2547, 27 กันยายน). สัมมนาการสอบสวนดำเนินคดีความผิดตาม พ.ร.ก. การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และ พ.ร.บ. การเล่นแชร์ พ.ศ. 2534. เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ รุ่นที่ 3 กรมสอบสวนคดีพิเศษและสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 1.

ไปแล้วยังมีหน้าที่ต้องชำระดอกเบี้ยให้แก่ลูกวงแชร์คนอื่น ๆ สำหรับเงินกองแชร์ที่ตนประมูลได้ไป ด้วยโดยชำระเงินต้นและดอกเบี้ยผ่านท้าวแชร์

(3) เงินลงแชร์หรือต้นเงินและดอกเบี้ย คือ เงินที่ลูกแชร์แต่ละคนมอบให้แก่เจ้ามือไปเพื่อรวบรวมและส่งมอบแก่ลูกแชร์คนอื่น ส่วนดอกเบี้ยนั้นจะสูงต่ำเท่าใดก็สุดแต่การประมูลในแต่ละนัด ซึ่งอาจสูงถึงร้อยเปอร์เซ็นต์หรือกว่านั้นก็ได้

แชร์ลูกโซ่หรือแชร์ขายตรงสินค้าต่าง ๆ จะมีองค์ประกอบดังเช่นแชร์ปกติทั่ว ๆ ไป โดยจะมีนายวงแชร์ซึ่งได้แก่เจ้าของบริษัทเป็นนายวงแชร์วงแรก และมีลูกแชร์เป็นท้าวแชร์วงที่สอง ส่วนลูกวงของแชร์ก็จะเป็นท้าวแชร์วงที่สามเป็นอย่างนี้ต่อไป จนขยายเป็นพันวง ทำให้มีกระแสเงินหมุนเวียนเป็นจำนวนมาก ลักษณะการขายของวงแชร์ชนิดนี้จึงเรียกว่า “แชร์ลูกโซ่” ส่วนเงินลงแชร์นั้นอาจจะเรียกหรือเปลี่ยนเป็นรูปแบบการเรียกเป็นเงินค่าสินค้าหรือค่าสมาชิก

(4) การแบ่งประเภทของแชร์³¹

การเล่นแชร์อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) ประเภทแชร์ตามลักษณะการเล่น ได้แก่ การนำเอาลักษณะการชำระเงินค่าดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ตอบแทนที่มีความแตกต่างกันมาจัดแบ่งประเภท โดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ แชร์ดอกหัก แชร์ดอกตาม แชร์รูปแบบพิเศษ และแชร์รูปแบบอื่น

(2) ประเภทแชร์ตามลักษณะหลักประกัน ได้แก่ แชร์ที่มีการนำเอาตราสารทางการเงิน เช่น เช็กเข้ามาใช้ในการเล่นแชร์ สามารถแบ่งประเภทแชร์ตามลักษณะหลักประกันได้ 3 ประเภท คือ แชร์เงินสด แชร์เช็ก และแชร์หลักฐานอื่น เช่น การออกตั๋วสัญญาใช้เงิน การมอบทรัพย์สินบางประเภทให้ยึดถือไว้เป็นประกัน

(3) ประเภทแชร์นอกระบบ ได้แก่ การเล่นแชร์ที่มีได้เป็นไปตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 แต่เป็นแชร์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อหลอกลวงเอาเงินจากประชาชนผู้ละโมภหรือเพื่อรวบรวมเงินลงทุนไปประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย แชร์นอกระบบบาง

³¹ วีระพงษ์ บุญโญภาส ก เล่มเดิม. หน้า 154-161 และดู จิตติมา คุริยะประพันธ์, ฤชกร สิริโยธิน และ ชีรพล รัตนาลังการ. (2528, 7 ตุลาคม). แชร์ธุรกิจ. รายงานการศึกษาดาลาดเงินนอกระบบ. ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย. หน้า 2-3 ประกอบ.

กรณีแม้ไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ก็ตาม แต่พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้จัดให้เล่น ผู้สนับสนุนการกระทำเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 แชร์นอกระบบที่ระบาดอยู่ในประเทศไทยขณะนี้อาจแบ่งได้เป็นประเภทที่สำคัญ 2 ประเภท คือ แชร์ปรีมิดและแชร์ลูกโซ่

2.2.2 แนวความคิดและลักษณะของธุรกิจขายตรง

รูปแบบธุรกิจขายตรงเป็นธุรกิจที่ทำการซื้อขายกันเฉพาะในหมู่สมาชิกเท่านั้น โดยเป็นการซื้อขายสินค้าระหว่างบริษัทขายตรงซึ่งเป็นผู้ขายกับสมาชิกของบริษัทขายตรงที่เป็นผู้ซื้อ ดังนั้นถ้ายังมีสมาชิกจำนวนมากธุรกิจขายตรงก็จะมียอดขายมากขึ้นเป็นทวีคูณ โดยบริษัทขายตรงจะจัดพิมพ์แคตตาล็อกแสดงภาพสินค้าที่มีรูปเล่มและสีสันสวยงามพร้อมแสดงราคาและส่วนลดเพื่อดึงดูดใจลูกค้าที่เป็นสมาชิกให้เลือกซื้อสินค้าได้ตามความพอใจ ข้อดีของธุรกิจขายตรง คือ หากสมาชิกซื้อสินค้าไปแล้วไม่พึงพอใจก็สามารถคืนสินค้าได้ภายใน 30 วันนับแต่วันรับสินค้า นอกจากนี้ถ้าเป็นระบบธุรกิจขายตรงแบบชั้นเดียวลูกค้าสามารถซื้อสินค้าในระบบเครดิตได้³²

สำหรับธุรกิจขายตรงชั้นเดียว หากการแต่งตั้งสมาชิกถูกต้องชอบด้วยระเบียบวิธีปฏิบัติ ปัญหาย่อมไม่เกิดขึ้นและย่อมได้สมาชิกที่ดีที่สั่งซื้อหรือขายสินค้าจริง สมาชิกมีตัวตนตามที่อยู่ที่แน่นอน หากสมาชิกไม่ชำระค่าสินค้าตามเงื่อนไขที่บริษัทกำหนดย่อมสามารถดำเนินคดีแพ่งเรียกร้องค่าสินค้าได้ตามกฎหมาย แต่หากมีการแต่งตั้งสมาชิกโดยไม่ชอบด้วยระเบียบก็จะเกิดปัญหาแก่บริษัทขายตรงชั้นเดียวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะสมาชิกอาจไม่มีตัวตนอยู่จริง ส่วนสัญญาขายตรงหลายชั้นมีวิธีการแต่งตั้งสมาชิกโดยที่สมาชิกมิได้มีฐานะเป็นลูกจ้างของบริษัทขายตรง การขายสินค้าเป็นการขายในระบบสมาชิก เมื่อบริษัทขายตรงได้รับใบสั่งซื้อก็จะส่งมอบสินค้าพร้อมรับชำระค่าสินค้าทันที ดังนั้น ปัญหาของบริษัทขายตรงหลายชั้นจึงไม่เกิดขึ้นถ้าบริษัทขายตรงนั้นค้าขายสินค้าจริง ๆ แต่ปัญหาจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบริษัทขายตรงหลายชั้นจัดตั้งบริษัทขึ้นเพื่อหวังค่าสมัครสมาชิกเท่านั้นโดยไม่มีเจตนาค้าขายสินค้าอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่งตั้งสมาชิกต่อไปได้เองโดยไม่มีขอบเขตจำกัด โดยอาศัยค่าตอบแทนที่มอบให้สมาชิกเป็นสิ่ง

³² อนุสรณ์ รัตนนันท์. (2545). ปัจจัยที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิดในธุรกิจขายตรง.

ล่อใจให้สมาชิกเก่าแสวงหาสมาชิกเข้ามาสมัครใหม่ให้ได้จำนวนมาก ๆ สุดท้ายแล้วก็จะปิดบริษัท หลบหนีไปในที่สุด ซึ่งจะเข้าข่ายเป็นการฉ้อโกงประชาชน³³

2.2.3 ลักษณะของแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในประเทศไทย

แชร์ลูกโซ่เป็นวิธีการเล่นแชร์ที่นำเอาลักษณะและวิธีการเล่นแชร์ทั่วไปมาประยุกต์ใช้ร่วมกับระบบธุรกิจขายตรง เพียงแต่เป้าหมายและรายละเอียดวิธีการเล่นแตกต่างกันอยู่บ้าง เพราะแชร์ลูกโซ่จะมีลักษณะเหมือนงูกินหางมีเหยื่อรายใหม่เข้ามาก็แบ่งจ่ายเงินปันผลให้กับรายเก่าไล่กันเป็นทอดไม่มีจุดสิ้นสุด จนกว่าแชร์จะล้ม สำหรับตัวสินค้ามันจะไม่มีหรือไม่เคยเห็น ซึ่งการเกิดแชร์ลูกโซ่ประเภทต่าง ๆ นี้ได้สร้างความเดือดร้อนเสียหาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก และเนื่องจากปัจจุบันยังไม่มียกบัญญัติของกฎหมายและวิธีการดำเนินการที่จะป้องปรามหรือปราบปรามการกระทำผิดดังกล่าวให้ทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งภาครัฐก็มิได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดนี้อย่างจริงจังจึงทำให้มีผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ลูกโซ่แตกออกไปเป็นหลายรูปแบบจนปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ อยู่เป็นระยะ ซึ่งธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนจำนวนมากและเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในอดีต เช่น แชร์แม่หม้อย เจ้าของธุรกิจแชร์น้ำมันซึ่งถือเป็นต้นตำรับแชร์ลูกโซ่ในประเทศไทย แชร์เสม้าฟาร์ม แชร์บลิสเซอร์ แชร์อัญมณี แชร์นากหล้ำ เป็นต้น

ตารางที่ 2.2 ข้อแตกต่างของระบบแชร์ลูกโซ่และระบบธุรกิจขายตรง คือ

ระบบการตลาดหลายชั้นหรือธุรกิจขายตรง	ระบบแชร์ลูกโซ่หรือไพรมิด
1. การเริ่มต้นธุรกิจใช้เงินลงทุนต่ำ โดยจะเป็นค่าสมาชิกและชุดคู่มือการดำเนินธุรกิจเท่านั้น	1. การเริ่มต้นธุรกิจใช้เงินลงทุนสูง ผู้สมัครจะถูกหลอกล่อให้ซื้อสินค้าและจ่ายค่าฝึกอบรมสูงเกินจริง ค่าไรส่วนใหญ่มาจากค่าสมาชิก
2. จำหน่ายสินค้าหลายชนิดที่มีคุณภาพสูง เน้นความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญ บริษัทจะ	2. ส่วนใหญ่มักจะจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพต่ำ ไม่สนใจที่จะจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ รายได้

³³ อนุสรณ์ รัตนนันท์. เล่มเดิม. หน้า 19-23.

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อทำการวิจัยค้นคว้าและพัฒนาคุณภาพ ยอดขายจะมาจากยอดการจำหน่ายสินค้าได้ซ้ำอีกเรื่อย ๆ	ส่วนใหญ่มาจากค่าสมาชิกใหม่ ซึ่งสมาชิกถูกบังคับซื้อสินค้าที่มีราคาสูงจำนวนมาก
3. รับประกันคุณภาพและความพอใจในตัวสินค้าโดยการคืนเงิน โดยลูกค้าสามารถเปลี่ยนหรือคืนสินค้าได้ในเวลาที่เหมาะสม	3. ไม่มีนโยบายที่จะซื้อสินค้ากลับคืน เพราะอาจทำให้ระบบปิรามิดล้มครืนลงได้
4. บริษัทมีความรับผิดชอบต่อผู้ขายซึ่งเป็นผู้ดำเนินธุรกิจอย่างแท้จริง และตระหนักถึงการดำเนินธุรกิจในระยะยาวในทุกสาขาของทุกประเทศ	4. มีนโยบายสร้างความร่ำรวยในระยะเวลาอันสั้น ผู้เข้าร่วมจำนวนมากที่เป็นฐานของปิรามิดจะเป็นผู้จ่ายเงินให้แก่คนเพียงไม่กี่คนที่อยู่ในระดับจุดยอดของปิรามิด ธุรกิจแบบนี้ไม่สามารถอยู่ได้ยืนยาว
5. ผลตอบแทน รายได้และตำแหน่งขึ้นอยู่กับการทำงานหรือยอดขายสินค้าของผู้ขาย	5. ผลตอบแทนและตำแหน่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำยอดขาย แต่อาจได้มาโดยวิธีอื่น เช่น ใช้อิทธิพลหรือเงินซื้อตำแหน่ง
6. การก่อตั้งธุรกิจขึ้นอยู่กับการขายสินค้าคุณภาพซึ่งคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป	6. ไม่เน้นการขายสินค้าให้กับผู้บริโภค ผลกำไรมักมาจากค่าสมัครสมาชิกใหม่และค่าสินค้าที่บังคับให้สมาชิกซื้อ
7. มีทั้งนักขายอาชีพและนักขายอิสระที่อาศัยการขายสินค้าเพื่อสร้างรายได้	7. ผู้ขายมักหวังผลตอบแทนระยะสั้นไม่เข้าใจถึงการสร้างรายได้ที่แท้จริง
8. มีกฎระเบียบที่เข้มงวดในการดำเนินธุรกิจ และไม่ต้องให้ผู้ขายกักตุนสินค้า	8. สมาชิกต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในการสมัครสูงหรือจ่ายค่าสินค้าที่ถูกบังคับให้ซื้อในตอนสมัคร
9. เน้นในเรื่องการขายสินค้าและการให้บริการหลังการขายแก่ลูกค้าอย่างต่อเนื่อง	9. เน้นการรับสมัครสมาชิกใหม่และบังคับให้ซื้อสินค้าเมื่อสมัครเป็นหลัก ไม่สนใจการขายสินค้าจริงหรือการให้บริการหลังการขาย

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

10. เป็นธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยเป็น การขายสินค้าอีกรูปแบบหนึ่งนอกเหนือจาก การขายตามห้างสรรพสินค้าหรือการขายปลีก	10. เป็นระบบธุรกิจที่ผิดกฎหมายในหลาย ๆ ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป และหลาย ประเทศในเอเชีย
---	--

2.2.4 ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง

แชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจการเงินของประเทศและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนจำนวนมากอย่างกว้างขวาง ทั้งความเสียหายที่เป็นตัวเงิน สามารถวัดผลความเสียหายได้ (Tangible Damage) และความสูญเสียที่นอกเหนือจากตัวเงินซึ่งวัดผลเสียหายมิได้ (Intangible Damage) ความเสียหายในวงกว้างซึ่งมีมูลค่าที่มากมายมหาศาล และผู้เสียหายจำนวนมากเช่นนี้ ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งระบบต้องสั่นคลอนและเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤติทางการเงินและทางเศรษฐกิจของประเทศ และหากโทษหรือสภาพบังคับทางอาญาที่จะใช้กับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทนี้ มีอัตราโทษที่ต่ำหรือภาครัฐไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ก็จะเป็นการเอื้ออำนวยต่อการกระทำผิดและไม่สามารถที่จะป้องปรามและปราบปรามแชร์ลูกโซ่ประเภทนี้ได้ เนื่องจากธุรกิจแชร์ลูกโซ่เป็นธุรกิจผิดกฎหมายที่ให้ผลตอบแทนจำนวนมหาศาลแก่ผู้กระทำความผิด ส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและกฎหมายที่บังคับใช้ซึ่งในเรื่องนโยบายของรัฐในการป้องกันและปราบปรามจะได้กล่าวในบทต่อไป

จากลักษณะของแชร์ลูกโซ่และความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตามที่กล่าวมาข้างต้นต่าง ๆ จึงเห็นได้ว่า แชร์ลูกโซ่ถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งเนื่องจากแชร์ลูกโซ่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดกฎหมาย หรือแฝงเร้นการกระทำความผิดกฎหมายไว้ในกิจการที่ถูกกฎหมาย ซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเป็นสำคัญ รูปแบบการกระทำความผิดมีลักษณะซับซ้อน มีการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้าช่วย เช่น พวกคอมพิวเตอร์ เอกสารทางการค้า ประกอบกับการศึกษาหาข้อมูลและเตรียมวางแผนอย่างดี มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีวิธีปกปิดความผิดและพยายามทำลายหลักฐาน ทำให้การค้นหาหลักฐานเป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงยากต่อการสืบสวนสอบสวน จับกุม พฤติกรรมการกระทำมีลักษณะที่ซ่อนเร้นแอบแฝง สังเกตพบความผิดได้ยาก จนบางครั้งผู้ถูกกระทำไม่รู้สึกรู้สีกว่ากำลัง

ตกเป็นเหยื่อ กว่าที่รู้ตัวก็ต่อเมื่อเกิดผลขึ้นแล้ว อาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ยังมีลักษณะที่เป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน และมักมีผู้เสียหายจำนวนมากจึงก่อให้เกิดความเสียหายที่มีมูลค่ามหาศาล ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังเช่นกรณี แชร์แม่หม้อย แชร์นาทหญ้า และแชร์บลิสเซอร์ เป็นต้น

บทที่ 3

นโยบายของรัฐที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง และมาตรการทางกฎหมายเปรียบเทียบกับประเทศไทยกับต่างประเทศ

ธุรกิจแชร์ลูกโซ่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบของการระดมทุนนอกระบบประเภทหนึ่ง ที่สร้างความเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ดังปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ ๆ¹ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวประเทศไทยจึงควรกำหนดนโยบายของรัฐและมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.1 นโยบายของรัฐที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในประเทศไทย

จากที่กล่าวมาแล้วถึงลักษณะของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่มีการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ เพื่อหลอกลวงให้ประชาชนหลงเชื่อไว้วางใจเข้าร่วมลงทุนในธุรกิจดังกล่าว จนกระทั่งเมื่อถึงจุดที่ธุรกิจแชร์ลูกโซ่อิ่มตัวครบวงจร ไม่สามารถหาเหยื่อรายใหม่มาร่วมลงทุนได้ก็จะเกิดความเสียหายขึ้นซึ่งความเสียหายดังกล่าวบางครั้งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างมหาศาลดังจะเห็นได้จากกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2523 – 2527 คราวของแชร์น้ำมันของนางฉม้อย ทิพย์โส หรือกรณีการกระทำความผิดของบริษัทบลิสเซอร์ อินเตอร์กรุ๊ป จำกัดและกรณีการกระทำความผิดของบริษัท กรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอเรชั่น จำกัด เป็นต้น ทำให้รัฐบาลเริ่มตระหนักถึงภัยดังกล่าวจากการกระทำที่เป็นการหลอกลวงซึ่งกระทบต่อความมั่นคงและระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการฉ้อโกงโดยทั่ว ๆ ไปดังเช่นตามประมวล

¹ ดู “หายนะแชร์ลูกโซ่ โดยกัญญารัตน์ เกียรติชัยรินทร์” ในหนังสือพิมพ์มติชน วันพุธที่ 7 พฤศจิกายน 2550 หน้า 20 และ “อีซีเน็ตเวิร์ค” อ้างธุรกิจขายตรงไม่ซ้ารอยแชร์ข้าวสารเชียงใหม่ ในหนังสือพิมพ์มติชน วันจันทร์ที่ 5 พฤศจิกายน 2550 หน้า 1, 15, ผบช.ภ.5 สังกัด! แก๊งแชร์แผ่นนอกโผล่อีกที่ “ปัตตานี” บ.ขายตรงฉ้อโกง ในหนังสือพิมพ์มติชน วันพุธที่ 7 พฤศจิกายน 2550 หน้า 1, 12.

กฎหมายอาญานั้น ยังไม่เพียงพอที่จะลงโทษการกระทำในลักษณะของการระดมทุนนอกระบบอันเป็นการฉ้อโกงประชาชนในรูปแบบของแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง จึงจำเป็นต้องมีการออกกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษออกมาใช้เพื่อควบคุมและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าวซึ่งต่อมารัฐได้ออกนโยบายและมาตรการกำกับดูแลของคณะกรรมการขายตรง และตลาดแบบตรง นายทะเบียน และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของธุรกิจขายตรงในสังคมไทย อันเป็นที่ยอมรับกันว่าสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมในอดีตมีการแข่งขันน้อย การประกอบอาชีพ ในภาครัฐ และภาคเอกชนจึงแยกกันอย่างเห็นได้ชัดปัจจุบันสังคมได้พัฒนาไปสู่ยุคสมัยของเทคโนโลยีเป็นผลของการแสวงหาประโยชน์ และการแข่งขัน ซึ่งรวมไปถึงการประกอบอาชีพด้วย อาชีพซึ่งเคยเป็นของภาคเอกชนถูกนำมาเสริมรายได้ให้กับผู้ประกอบการอาชีพภาครัฐ ในขณะเดียวกันอาชีพซึ่งเป็นของภาคเอกชน ก็ได้พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้งประมาณสองทศวรรษที่ผ่านมา ธุรกิจประเภทหนึ่งซึ่งได้ เกิดขึ้นมาและได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยได้สร้างรายได้จำนวนมหาศาลแก่สังคม คือ “ธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง” คงไม่มีใครปฏิเสธว่า ปัจจุบันธุรกิจขายตรง และตลาดแบบตรง มิได้เป็นธุรกิจในระดับนานาชาติ และควรเป็นธุรกิจไม่กี่ประเภทที่สามารถช่วยประเทศชาติ ในขณะที่เศรษฐกิจดิ่งลงเหวในขณะนี้ เหตุผลที่กล่าวว่าธุรกิจประเภทนี้สามารถช่วยเหลือประเทศชาติ ในยุคที่เศรษฐกิจวิกฤติเช่นนี้ก็เพราะ

1. ช่วยบรรเทาสภาพที่ไม่มีงานทำของคนที่ยกเลิกงานซึ่งทวีจำนวนมากขึ้นอย่างมหาศาล
2. ช่วยให้ครอบครัวที่กำลังประสบกับปัญหาเศรษฐกิจมีรายได้เพิ่มขึ้น
3. เป็นการลดปัญหาอาชญากรรมลงทางอ้อม
4. ช่วยลดปัญหาการส่งออกสินค้า โดยพยายามนำเอาสินค้าที่ผลิตในประเทศ มาหมุนเวียนในธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง
5. สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้วยการสร้างเครือข่ายในการทำธุรกิจ แทนการหวัดจากจากการที่สมาชิกในครอบครัวถูกปลดออกจากงาน

6. ถ้าปัญหาเศรษฐกิจในประเทศดีขึ้น ก็ยังสามารถยึดเป็นอาชีพถาวรต่อไปได้

นอกจากนี้ยังมีนโยบายและมาตรการกำกับดูแลของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง จากนโยบายในการกำกับดูแลของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ซึ่งได้ให้ไว้เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2549 ได้มีการพัฒนาปรับปรุงนโยบายในการส่งเสริมและกำกับดูแลธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ดังนี้

1. ส่งเสริมธุรกิจขายตรง และตลาดแบบตรงให้เป็นธุรกิจระดับนานาชาติ

2. กลุ่มครองผู้ประกอบธุรกิจขายตรง และตลาดแบบตรง และผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยจากธุรกิจผิดกฎหมายที่แอบแฝง

3. ให้ความสำคัญต่อกฎหมายที่เป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายผู้ประกอบธุรกิจ และฝ่ายผู้บริโภค รวมทั้งเฝ้าระวังการบังคับใช้กฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ

อีกทั้งรัฐยังได้วางนโยบายในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9² (พ.ศ.2545-พ.ศ.2549) โดยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของประเทศ ซึ่งต้องฟื้นฟูเศรษฐกิจให้แข็งแกร่งมั่นคง และปรับฐานเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถขยายตัวต่อเนื่องในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญดังต่อไปนี้คือ

1) การเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้ฟื้นตัวอย่างรวดเร็วและมีเสถียรภาพ โดยดำเนินนโยบายเร่งรัดการคลังด้านการใช้จ่ายของภาครัฐ นโยบายภาษี และนโยบายการเงินระยะสั้นที่เน้นการดูแลสภาพคล่องให้เพียงพอ และรักษาเสถียรภาพด้านราคา และอัตราแลกเปลี่ยนไม่ให้ผันผวนเกินไป จะลดการไหลออกนอกประเทศของเงินทุน และรักษาการเกินดุลบัญชีเดินสะพัดไม่ให้ลดลงมาก รวมตลอดทั้งการแก้ไขปัญหาและกระตุ้นการขยายตัวของภาคการผลิต โดยเฉพาะการส่งออก การท่องเที่ยว วิชากิจขนาดกลางและขนาดย่อม การก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์และธุรกิจอื่น ๆ ที่มีศักยภาพ ควบคู่กับการฝึกอบรมทักษะฝีมือแรงงานให้สามารถสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างการผลิต และตลาดแรงงาน เพื่อเพิ่มการจ้างงานและขีดความสามารถในการหารายได้ เงินตราต่างประเทศ

2) การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจรากฐาน เน้นพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยการส่งเสริมการระดมทุนในลักษณะกองทุนหมุนเวียน เพื่อการดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการขยายโครงการสินเชื่อรายย่อยเพื่อบรรเทาปัญหาสภาพคล่อง ให้ความสำคัญกับการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่มีการพัฒนารูปแบบ และคุณภาพให้ได้มาตรฐาน มีเอกลักษณ์เฉพาะ รวมทั้งพัฒนาข้อมูลข่าวสารให้เข้าถึงชุมชนเพื่อการแปรรูป ผลผลิตตลอดจนเสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการตลาด และการกระจายผลผลิตที่เชื่อมโยงระหว่างตลาดท้องถิ่น ไปสู่ตลาดระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และต่างประเทศต่อไป

² วงศกร ภูทอง และ อลงกต ศรีเสน. (2545). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9. สำนักพิมพ์เดอะบุคส์ จำกัด. หน้า 9.

3.2 กรณีศึกษาเกี่ยวกับแชร์ลูกโซ่และนโยบายในการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเน้นการปราบปรามการกระทำความผิด

เนื่องจากคดีที่เกี่ยวกับแชร์ลูกโซ่ ที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยมีอยู่หลายคดีด้วยกัน ผู้เขียนจึงขอหยิบยก คดีแชร์ลูกโซ่ที่เป็นข่าวโด่งดังและมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจคือ กรณีบริษัทกรีน แพลนเน็ต คอร์ปอเรชั่น 108 กรณีบริษัทร่วมทุนค้าปลีก จำกัด และกรณีบริษัทอชี เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด มาเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจทั้งในเรื่องหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย ข้อกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

3.2.1 กรณีของบริษัทกรีน แพลนเน็ต 108 คอร์ปอเรชั่น³

โดยผู้เขียนได้นำเอากรณีบริษัทกรีน แพลนเน็ต คอร์ปอเรชั่น 108 ที่ดำเนินการประกอบธุรกิจขายตรงฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้⁴

สืบเนื่องจากการร้องเรียนไปยังสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ให้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีบริษัทกรีนแพลนเน็ต 108 คอร์ปอเรชั่นเพราะทำธุรกิจขายตรงแต่มีลักษณะเป็นการระดมเครือข่ายแบบแชร์ลูกโซ่ โดยให้ผู้ร่วมลงทุนเพียงแค่หาสมาชิกมาลงทุนเพิ่มก็จะมีผลประโยชน์ตอบแทนเป็นรถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ ทำให้มีชาวบ้านหลงเชื่อนำเงินไปลงทุนกับบริษัทมากถึง 50,000 รายเป็นเงินเกือบ 1,000 ล้านบาท

จากการตรวจสอบพบว่า บริษัทกรีน แพลนเน็ต 108 คอร์ปอเรชั่น เปิดดำเนินการมาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2546 โดยเป็นบริษัทที่จดทะเบียนกับสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคมีวัตถุประสงค์ประกอบธุรกิจการ “ขายตรง” แต่การประกอบกิจการดังกล่าวไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากไม่มีการทำตลาดเพื่อกระจายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคอย่างแท้จริง และมีการทำแผนส่งเสริมการขายที่เข้าข่ายเป็นแชร์ลูกโซ่ คือ มีการให้ประชาชนสมัครสมาชิกเป็นพนักงานของบริษัท เสียค่า

³ วีระพงษ์ บุญโยภาส จ (2551). คำอธิบายกฎหมายขายตรงกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทแชร์ลูกโซ่. หน้า 92.

⁴ สรุปผลการดำเนินงาน คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาปัญหาและติดตามตรวจสอบการดำเนินธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงตุลาคม - ธันวาคม 2547 โดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สภาผู้แทนราษฎร หน้า 87 – 90

สมัครคนละ 200 บาท ถ้าสมาชิกอยากได้รถยนต์ต้องเสียเงินซื้อสินค้าอีกคนละ 18,000 บาท และต้องไปหาสมาชิกมาซื้อสินค้าอีก คนละ 18,000 บาท ภายใน 1 ปี โดยถ้าหาสมาชิกได้ 17 คนจะได้รถจักรยานยนต์ขนาด 125 ซีซี หากได้สมาชิก 88 คนจะได้รถยนต์ฮอนด้าซีดี หรือโตโยต้าวีออส และถ้าหาสมาชิกได้ถึง 190 คน จะได้รับรถยนต์ฮอนด้าซีอาร์วี หรือรถยนต์โตโยต้าแคมรี่ และหากสมาชิกได้ถึง 240 คน จะได้รับเบนซ์ ซี 180

จากแผนส่งเสริมการขายดังกล่าว ปรากฏว่ามีประชาชนเข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมาก โดยผู้สมัครเป็นสมาชิกมิได้ให้ความสำคัญกับตัวสินค้าที่บริษัทนำมาขายแต่อย่างใด และสินค้าที่บริษัทนำมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกเลือกซื้อเกินกว่า 100 รายการเพื่อตอบความเป็นธุรกิจขายตรงนั้น มีตั้งแต่ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมโรม่า ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพปาก และทำความสะอาดมือ ผลิตภัณฑ์เพื่อความงามและดูแลเส้นผมผลิตภัณฑ์น้ำมันหอมระเหยและสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น หม้อหุงอาหารอเนกประสงค์ราคาใบละ 7,000 บาท เตาแก๊สอินฟราเรดราคา 11,500 บาท เตาไมโครเวฟ ราคา 22,500 บาท ผลิตภัณฑ์เครื่องนอน อาทิเช่น ที่นอนขนาด 6 ฟุต ราคา 6,700 บาท และหมอนความจำสำหรับผู้ใหญ่ ใบละ 1,850 บาท ซึ่งสินค้าต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีราคาแพงกว่าต้นทุนถึง 4 – 5 เท่า

ส่วนผลการดำเนินการของบริษัทฯ ที่มีการสรุปยอดขาย ในรายงานการประชุมภายในบริษัท มีดังนี้

- 1) เดือนมกราคม 2547 มีรายได้ 7 ล้านบาท
- 2) เดือนกุมภาพันธ์ 2547 มีรายได้จำนวน 16 ล้านบาท
- 3) เดือนมีนาคม 2547 มีรายได้จำนวน 16 ล้านบาท
- 4) เดือนเมษายน 2547 มีรายได้จำนวน 30 ล้านบาท
- 5) เดือนพฤษภาคม 2547 มีรายได้จำนวน 48 ล้านบาท
- 6) เดือนมิถุนายน 2547 มีรายได้จำนวน 51 ล้านบาท
- 7) เดือนกรกฎาคม 2547 มีรายได้จำนวน 89 ล้านบาท
- 8) เดือนสิงหาคม 2547 มีรายได้จำนวน 50 ล้านบาท และ
- 9) เดือนกันยายน 2547 เพียงแต่วันที่ 27 กันยายน มียอดขายได้ถึง 192 ล้านบาท

ก่อนที่จะถูกสั่งปิดกิจการในที่สุด

การกระทำของบริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น ดังที่ได้กล่าวมาทำให้ คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงมีคำสั่งให้เพิกถอนใบอนุญาตของบริษัทและถือว่าบริษัท ได้กระทำความผิดตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ซึ่งต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท (มาตรา 46)

ทั้งตามหนังสือที่อ้างถึง คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาปัญหาและติดตาม ตรวจสอบการดำเนินธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ขอให้กรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง จัดทำสรุปข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข การประกอบธุรกิจขายตรงของ บริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น จำกัด ฝ่าฝืนกฎหมาย นั้น

อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในฐานะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ได้ พิจารณากรณีดังกล่าว สรุปข้อเท็จจริง ดังนี้

(1) บริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น จำกัด ประกอบธุรกิจขายตรง ซึ่งนาย ทะเบียนได้มีคำสั่งรับจดทะเบียนแล้ว เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2545 ต่อมาบริษัทฯ ได้ขอจัดกิจกรรม ส่งเสริมการขายพิเศษต่อนายทะเบียน ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย และนายทะเบียนได้รับทราบการจัด กิจกรรมส่งเสริมการขายพิเศษของบริษัทฯ แล้ว

(2) สคบ. ได้เสนอแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายพิเศษของบริษัทฯ ต่อ คณะอนุกรรมการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง เพื่อพิจารณาทั้งนี้ได้เชิญ ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจ มาชี้แจงข้อเท็จจริงต่อคณะอนุกรรมการฯ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2547 ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายพิเศษของบริษัทฯ ดังกล่าวแล้วเห็นว่า แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายพิเศษอาจเป็นการบังคับให้ผู้จำหน่ายอิสระ ซื้อสินค้าและซื้อในปริมาณที่มากเกินไปอย่างไม่สมเหตุผล ซึ่งอาจจะเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 21 (3), (4) และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 คณะอนุกรรมการฯ จึง ได้เสนอให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงพิจารณาต่อไป

(3) คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ได้พิจารณาแผนการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการขายพิเศษของ บริษัท กรีนแพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น จำกัด จากเอกสารหลักฐาน ประกอบคำชี้แจงของผู้แทนบริษัทฯ เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2547 แล้ว คณะกรรมการฯ มีมติเป็นเอกฉันท์ว่าเป็นแผนการจ่ายผลตอบแทนอีกแผนหนึ่งต่างหากจากแผนเดิม เพราะมีการกำหนด

ผลตอบแทนที่เสนอต่อสมาชิกในแผนเดิมที่จดทะเบียนไว้ จึงมิใช่แผนการจ่ายผลตอบแทนที่บริษัทฯ ได้ยื่นจดทะเบียนไว้ต่อนายทะเบียน แม้บริษัทฯ จะอ้างว่าได้ยื่นแผนส่งเสริมการขายที่ใช้อยู่นี้ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคทราบ แต่เมื่อแผนดังกล่าวมีลักษณะเป็นแผนการจ่ายผลตอบแทนซึ่งบริษัทฯ ควรจะต้องขอจดทะเบียนก่อนจึงจะเริ่มทำธุรกิจได้ ดังนั้น การที่บริษัทฯ ประกอบธุรกิจขายตรงโดยมิได้มีการยื่นคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจต่อนายทะเบียน จึงเป็นการกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 20 ซึ่งมีโทษตามมาตรา 47 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงจึงมีมติให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

(4) บริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์ปอเรชั่น จำกัด ได้มีหนังสือที่ GP 108-0186 ลงวันที่ 22 กันยายน 2547 ยื่นเพิ่มเติมแผนธุรกิจหลักของบริษัทฯ โดยได้เพิ่มเติมแผน SDFS BONUS เข้ามาในแผนธุรกิจหลัก ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย และนายทะเบียนได้มีคำสั่งรับจดทะเบียนเพิ่มเติมแผนธุรกิจหลักของบริษัทฯ แล้ว เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2547

(5) ต่อมาคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจึงได้นำเรื่องเสนอคณะอนุกรรมการผู้มีอำนาจเปรียบเทียบความผิดตาม พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ซึ่งคณะอนุกรรมการได้พิจารณาเปรียบเทียบความผิด บริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์ปอเรชั่น จำกัด ขอให้ประกอบธุรกิจขายตรงโดยมิได้ยื่นคำขอจดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงต่อนายทะเบียน อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 20 มีโทษตามมาตรา 47 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง โดยมีมติให้ปรับ

1. บริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์ปอเรชั่น จำกัด เป็นเงิน 70,000 บาท
2. นายกิตติพงษ์ เมธาธรรม เป็นเงิน 70,000 บาท
3. นางอัมพร วสุวัต เป็นเงิน 70,000 บาท

รวมเป็นเงิน 210,000 บาท ซึ่งผู้กระทำผิดใช้ชำระค่าปรับแล้ว เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2547

ทั้งนี้ สคบ. ได้เสนอการดำเนินการดังกล่าวให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงของ บริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์ปอเรชั่น จำกัด ในคราวประชุมครั้งที่ 8/2547

เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2547 ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาทบทวนการประกอบธุรกิจขายตรงของบริษัทฯ จากเอกสารหลักฐานประกอบคำชี้แจงของประธานกรรมการ ผู้มีอำนาจทำการแทนบริษัทฯ แล้ว คณะกรรมการฯ ได้ประชุมและมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าบริษัทประกอบธุรกิจโดยมิได้มีการวัตถุประสงค์หลักในการทำตลาดเพื่อกระจายสินค้าแก่ผู้บริโภคอย่างแท้จริง เพราะบริษัทฯ ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า บริษัทฯ ได้จัดให้มีเอกสารการซื้อขายสินค้าซึ่งตามกฎหมายผู้ประกอบธุรกิจจะต้องจัดทำให้แก่ผู้จำหน่ายอิสระเพื่อส่งมอบให้แก่ผู้บริโภคแต่อย่างใด ทั้งบริษัทฯ ยังยืนยันว่าบริษัทฯ ไม่สามารถทราบได้ว่าผู้ขายที่เป็นสมาชิก (ผู้จำหน่ายอิสระ) จะนำสินค้าไปบริโภคเองหรือขายต่อ แสดงให้เห็นว่าบริษัทฯ มิได้ประสงค์จะทำธุรกิจให้เป็นไปตามนิยาม คำว่า “ขายตรง” ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ดังนั้น การดำเนินการกิจการของบริษัทฯ จึงไม่เข้าลักษณะที่เป็นการประกอบธุรกิจขายตรงตามกฎหมาย คณะกรรมการฯ ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคแจ้งมติคณะกรรมการฯ ให้บริษัทฯ ทราบ และหากบริษัทฯ มีข้อโต้แย้ง โดยมีเอกสารหลักฐานสนับสนุนข้อโต้แย้งดังกล่าว บริษัทฯ สามารถใช้สิทธิโต้แย้งต่อคณะกรรมการฯ ได้ภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้รับทราบมติคณะกรรมการฯ

(6) บริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์ปอเรชั่น จำกัด ได้มีหนังสือลงวันที่ 26 ตุลาคม 2547 ขอโต้แย้งมติคณะกรรมการฯ และนำส่งเอกสารหลักฐานประกอบธุรกิจของบริษัทฯ เสนอต่อคณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณา

คณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าบริษัทฯ ไม่สามารถแสดงให้เห็นปรากฏว่าบริษัทฯ ได้มีการทำตลาดสินค้า โดยมีผู้จำหน่ายอิสระของบริษัทฯ นำสินค้าไปเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง และการที่บริษัทฯ นำส่งสมุดใบเสร็จรับเงิน, เอกสารการคำนวณโบนัสและแผนโปรโมชัน ก็ยังไม่เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นที่ประจักษ์ว่าบริษัทฯ ได้ทำตลาดในลักษณะของการนำเสนอขายสินค้าต่อผู้บริโภค โดยผ่านผู้จำหน่ายอิสระประกอบการรับฟังคำชี้แจงของผู้แทนบริษัทฯ ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่าผู้จำหน่ายอิสระรายใดซื้อสินค้าหรือจำหน่ายต่อผู้บริโภคหรือไม่สามารถทราบได้ว่าผู้จำหน่ายอิสระได้ออกเอกสารการซื้อขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคหรือไม่

ข้อโต้แย้งของบริษัทฯ ฟังไม่ขึ้นจึงพิจารณาเห็นว่าลักษณะการดำเนินธุรกิจของบริษัทฯ ไม่เป็นไปตามลักษณะขายตรง กล่าวคือบริษัทฯ มิได้ขายสินค้าไปสู่ผู้บริโภคอย่างแท้จริง

ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยให้บริษัท ฯ หยุดการกระทำที่ผิดกฎหมายต่อไป

(7) ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

โดยที่พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้กำหนดโทษไว้ใน หมวด 7 ซึ่งมีระวางโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ตั้งแต่มาตรา 46 ถึงมาตรา 55 ดังนั้น หากมีกรณีการกระทำผิดกฎหมาย ผู้เสียหายมีอำนาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทันที โดยไม่ต้องมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษก่อน เพราะความผิดประเพณีนี้เป็นความผิดอาญาแผ่นดินอยู่แล้ว

ในกรณีอันเกิดจากการใช้มาตรการทางปกครอง เช่น การสั่ง การอนุญาตการอนุมัติ อาจใช้วิธีการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคำสั่ง เป็นกรณี ๆ ไป

3.2.2 กรณีของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด⁵

ปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งเป็นที่จับตามองจากสังคมมากที่สุดคงหนีไม่พ้นกรณีของเชอร์รี่ชาวดาร์ เนื่องจากได้มีการแพร่ข่าวการฉ้อโกงอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับมีผู้เสียหายเข้ามาร้องเรียนเป็นจำนวนมาก หนึ่งในบริษัทดำเนินธุรกิจเชอร์รี่ชาวดาร์จนตกเป็นข่าวดัง คือ บริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด ซึ่งถูกชาวบ้านในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดภูเก็ตแจ้งความดำเนินคดีกับนายชด ชวลาออกนิษฐ์ เจ้าของบริษัท ในข้อหาฉ้อโกงเงินในการลงทุนซื้อชาวดาร์ หรือเชอร์รี่ชาวดาร์ มีผู้เสียหายไม่ต่ำกว่า 1,000 ราย มีความเสียหายเกิดขึ้นคนละประมาณ 5,000 – 30,000 บาท

จากการตรวจสอบข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ พบว่า บริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด จดทะเบียนวันที่ 19 กรกฎาคม 2550 มีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ประกอบธุรกิจขายตรงสินค้าและบริการทุกประเภท ที่ทำการตั้งอยู่เลขที่ 181/47 ถนนช้างเผือก

⁵ วีระพงษ์ บุญโยภาส จ เล่มเดิม. หน้า 93.

ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีนายรชต ขวาลากนิษฐ์ เป็นกรรมการ และในขณะเดียวกัน นายรชต ยังเป็นเจ้าของบริษัทอีก 1 แห่งชื่อ บริษัทเวียงบัวพลาซ่า จำกัด จดทะเบียนวันที่ 10 สิงหาคม 2549 มีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ประกอบกิจการค้าผักผลไม้ เครื่องปรุงรส เครื่องดื่ม อาหารสด อาหารแห้ง อาหารกระป๋อง และเครื่องบริโภค ประกอบกิจการค้าเครื่องเคหะภัณฑ์ เครื่องเรือน เครื่องใช้ไฟฟ้ารวมทั้งอะไหล่ของสินค้า ประกอบกิจการให้เช่าที่พักอาศัย ร้านค้าประเภทห้องแถว หอพักอพาร์ทเมนต์โดยที่ทำการตั้งอยู่เลขที่เดียวกันอีกด้วย

แผนการดำเนินการของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด จะจัดทำเป็นแผนรายได้เป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1) แผนลงทุนรับเงินปันผล

แผนรายได้เงินปันผลจะเกิดจากการซื้อสินค้าของสมาชิกในราคาปกติ ราคาปลีกตามท้องตลาดซึ่งทางบริษัทรับสินค้ามาในราคาส่งและนำรายได้ส่วนต่างของสินค้ามาจ่ายเป็นเงินตอบแทนในรูปแบบของเงินปันผลให้กับสมาชิกโดยสมาชิกจะต้องลงทุนซื้อข้าวหอมมะลิ 1 กระสอบ 50 กิโลกรัม ในราคา 1,450 บาท/หน่วย ซึ่งจะมีการรับผลตอบแทนเป็นรูปแบบ 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 จะได้รับ 30 วันนับจากลงทุนซื้อสินค้าครั้งแรกจำนวน 1,000 บาท ครั้งที่ 2 จะได้รับ 80 วันนับจากลงทุนซื้อสินค้าครั้งแรกจำนวน 1,000 บาท รวมได้รับเงินปันผล 2,000 บาท ในเวลา 80 วัน ถ้าไร $2,000 - 1,450 \text{ บาท} = 550 \text{ บาท/หน่วย}$

2) รายได้จากคำแนะนำ

รายได้จากคำแนะนำ จะมีการแบ่งจ่าย 4 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 รับรายได้จากคำแนะนำ 100 บาท/หน่วย

ชั้นที่ 2 รับรายได้จากคำแนะนำ 20 บาท/หน่วย

ชั้นที่ 3 รับรายได้จากคำแนะนำ 15 บาท/หน่วย

ชั้นที่ 4 รับรายได้จากคำแนะนำ 10 บาท/หน่วย

ซึ่งสมาชิกสามารถแนะนำได้ไม่จำกัดจำนวนคนและผู้ที่เราแนะนำเข้ามาจะอยู่กับสมาชิกคนนั้นตลอดไป ดังนั้น ถ้าใน 1 วันสามารถแนะนำสมาชิกใหม่ได้วันละ 10 หุ่น ก็จะมี รายได้ = 10 คูณ 100 = 1,000 บาทต่อวัน หรือ 30,000 บาทต่อเดือน ถ้าใน 1 วัน สามารถแนะนำ

สมาชิกได้วันละ 100 หุ้น ก็จะมีรายได้ = 100 หุ้น 100 = 10,000 บาทต่อวัน หรือ 300,000 บาทต่อเดือน สำหรับคำแนะนำบริษัทจะทำการจ่ายทุก 3 – 5 วัน ทางบัญชีธนาคารที่ได้แจ้งไว้

จากกรณีดังกล่าว ในขณะนี้ก็มีผู้เสียหายจากแชร์ข่าวสารประมาณ 200 คนเข้าแจ้งความดำเนินคดี บริษัทร่วมทุนค้าปลีก จำกัด แล้ว รวมยอดความเสียหายได้ราว 90 ล้านบาท ส่วนการติดตามทรัพย์สินของบริษัทร่วมทุนค้าปลีก จำกัด เบื้องต้นพบว่ามิบัญชีเงินฝากธนาคารในนามบริษัทกว่า 40 บัญชี แต่มีเงินไม่ถึง 100,000 บาท

3.2.3 กรณีของบริษัท อีซี่ เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด⁶

กรณีดังกล่าวมีรายงานจากกรมสอบสวนคดีพิเศษว่า ได้ตั้งข้อสังเกตพฤติกรรมการค้าดำเนินงานของ บริษัท อีซี่ เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด ซึ่งอ้างว่าทำธุรกิจขายตรง ด้วยวิธีระดมเครือข่ายโดยมิชอบ คือได้มีการชวนคนเข้ามาเป็นสมาชิกลงหุ้นเพื่อซื้อสินค้าและจ่ายผลประโยชน์ที่สูงเกินกว่ากฎหมายกำหนดเข้าข่ายความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 โดยได้มีสมาชิกเข้าร่วมลงทุนทั่วประเทศกว่า 20,000 คน และขณะนี้ได้มีสมาชิกเข้าแจ้งเบาะแส กับทางการกว่า 100 รายแล้ว

ซึ่งจากการตรวจสอบข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ พบว่า บริษัทได้จดทะเบียนวันที่ 5 มกราคม 2548 มีทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท ประกอบธุรกิจสินค้าอุปโภค บริโภค ที่ทำการตั้งอยู่เลขที่ 165 ถนนศรีนครินทร์ แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ โดยมี นายปฐม อัญสกุล เป็นกรรมการ และมีผลประกอบการในปี 2549 มีรายได้ 4,991,076 บาท ขาดทุนสุทธิ 4,251,745 บาท มีสินทรัพย์ 2,114,732 บาท หนี้สิน 570,520 บาท

นอกจากนั้น นายปฐมยังเป็นเจ้าของธุรกิจอีก 1 แห่ง ชื่อ ห้างหุ้นส่วนจำกัด จินจาร์ จดทะเบียนวันที่ 5 มกราคม 2544 มีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ประกอบธุรกิจผลิต ขายเชือกทอผ้าทอ ห่วงพลาสติก ที่ทำการตั้งอยู่เลขที่ 49 อาคารพิบูลวัฒนา แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ โดยมีนางสาวพิพวรรณ เทียมวงศ์ เป็นหุ้นส่วน ในผลประกอบการปี 2545 ระบุว่ามียาได้ 1,390,805 บาท กำไรสุทธิ 24,460 บาท มีสินทรัพย์ 1,887,558 บาท และเมื่อปี 2546 มีรายได้

⁶ วีระพงษ์ บุญโยภาส จ เล่มเดิม. หน้า 95.

1,698,774 บาท กำไรสุทธิ 9,906 บาท มีสินทรัพย์ 4,009,000 บาท และตั้งแต่ปี 2547 – 2549 บริษัท มิได้แจ้งส่งงบการเงินต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้าแต่อย่างใด

พฤติการณ์หลอกลวงหรือแผนการตลาดของบริษัทฯ จะเป็นการโฆษณาชวนเชื่อให้ผู้ร่วมลงทุนแปลงจ่ายให้เป็นรายได้ โดยโฆษณาว่าเป็นบริษัทที่ได้จดทะเบียนและได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจขายตรงถูกต้องตามกฎหมาย และจะชักชวนประชาชนให้ซื้อสินค้าผ่านทางบริษัท โดยนำส่วนต่าง (กำไร) มาแปลงเป็นหุ้น (1 หุ้นเท่ากับ 1,450 บาท) จะได้รับเงินปันผลหุ้นละ 2,000 บาท โดยบริษัทจะแบ่งจ่ายเงินเป็น 2 งวด งวดแรกจ่ายเป็นเงินจำนวน 500 บาท และงวดที่สองจ่ายเป็นเงินจำนวน 1,500 บาท เช่น หากสมาชิกต้องการซื้อรถจักรยานยนต์ 1 คัน ให้ไปสอบถามราคาจากร้านค้าที่สมาชิกต้องการซื้อ พร้อมจดรายละเอียดต่าง ๆ และหมายเลขโทรศัพท์ของร้านค้า โดยสมาชิกไม่ต้องต่อราคาแต่อย่างใด จากนั้นฝ่ายจัดซื้อของบริษัทจะดำเนินการติดต่อซื้อรถจักรยานยนต์และนำมาขายให้แก่สมาชิกโดยบวกกำไรของบริษัท คือ 7,350 บาท รวมเป็นเงิน 56,350 บาท ($49,000 + 7,350$) สามารถแบ่งเป็นหุ้นได้ 16 หุ้น (บริษัทคิดให้หุ้นละประมาณ 450 บาท ($7,350 : 450 = 16.3$)) รวมเป็นเงินที่สมาชิกต้องชำระที่แท้จริง 56,000 บาท โดยสมาชิกจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 32,000 บาท ($16 \times 2,000$) นอกจากนั้น ยังมีเงินการปันผล รวมทั้งรางวัลส่งเสริมการซื้อและขายให้อีกด้วย

จากการตรวจสอบเอกสารชักชวนของบริษัทฯ พบว่าแผนการตลาดที่ปรากฏในเอกสารดังกล่าวมีความแตกต่างกับแผนการตลาดที่ได้ยื่นจดทะเบียนกับ สคบ. เมื่อปี 2548 กล่าวคือ หากต้องการร่วมลงทุนโดยซื้อข้าวสาร 1 กระสอบ น้ำหนักของข้าวสาร = 50 กิโลกรัม และมีค่าเท่ากับ 1 หุ้น ราคา 1,450 บาท ผู้ร่วมลงทุนจะซื้อเพิ่มบริโภคเองหรือนำไปขายต่อ หรือฝากขายสินค้าไว้กับบริษัทก็ได้ โดยหากฝากบริษัทขายให้จะได้รับเงินคืนภายใน 15 วัน เป็นเงิน 725 บาท บริษัทจะโอนเงินกลับเข้าบัญชีของผู้ร่วมลงทุน นอกจากนั้นจะได้รับเงินปันผลอีก 2 ครั้งดังนี้

- 1) ได้รับปันผลครั้งที่ 1 นับจากวันที่สมัครไป 3 เดือนจ่ายปันผลคืนหุ้นละ 500 บาท
- 2) ได้รับปันผลครั้งที่ 2 นับจากวันที่สมัครไป 6 เดือนจ่ายปันผลคืนหุ้นละ 1,500 บาท

บาท

รวมการปันผล 2 ครั้งเป็นเงิน 2,000 บาท กับการฝากขายอีก 725 บาท จะได้รับเงินสุทธิ 2,725 บาท จากการลงทุนเพียง 1,450 บาท ได้กำไรถึง 1,275 บาทต่อ 1 หุ้น

และยังมีค่าขยายสายงานโดยจะได้รับเงินภายใน 15 วัน ดังนี้

- 1) แนะนำในชั้นลูก ได้ค่าแนะนำ 100 บาทต่อ 1 หุ่น
- 2) แนะนำในชั้นหลาน ได้ค่าแนะนำ 25 บาทต่อ 1 หุ่น
- 3) แนะนำในชั้นเหลน ได้ค่าแนะนำ 10 บาทต่อ 1 หุ่น

นอกจากผู้ลงทุนจะได้รับเงินปันผลแล้วยังมีรางวัลสำหรับผู้ซื้อหุ่น ทุก 1 หุ่น จะได้รับแจกดุ๊ก 1 ใบ เพื่อจับสลากจะมีทั้งบ้าน รถยนต์ และรางวัลอีกมากมาย โดยหลักฐานที่ใช้สมัครมีเพียงบัตรประจำตัวประชาชนถ่ายสำเนาด้านหลัง และสำเนาสมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร พร้อมแนบใบสมัครมาเท่านั้น

จากการดำเนินการตรวจสอบของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคพบว่าบริษัท อีชี เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด จดทะเบียนขายตรงสินค้าอุปโภคบริโภคตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2548 โดยช่วงแรกยังทำธุรกิจขายตรงตามปกติ แต่ช่วงหลังได้ดำเนินธุรกิจขายตรง แต่มีการจ่ายเงินตอบแทนสูงกว่ากฎหมายกำหนด เลขาธิการสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จึงมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจขายตรงบริษัทดังกล่าว เพื่อให้ประกอบธุรกิจขายตรงได้อีกและพร้อมประสานกับกรมสอบสวนคดีพิเศษให้ดำเนินคดีตามพระราชกำหนดการกู้ยืมและจ้อ โกงประชาชน พ.ศ. 2527 เพราะเป็นความผิดแนบท้ายพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 รวมทั้งพิจารณาเพื่อดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จากการรวบรวมหลักฐานพบว่าบริษัทฯ มีเงินหมุนเวียนเดือนละกว่า 1 พันล้านบาท มีสมาชิกกว่า 1 แสนคนทั่วประเทศ อีกทั้งเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2550 บริษัทได้จัดงานที่สนามราชมั่งคั่งลากริธาสถานมีสมาชิกร่วมงานกว่า 50,000 บาทในงานมีการจับสลากทางบัตร แจกบ้าน รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ทำให้สมาชิกมั่นใจมากกว่าแผนการตลาดของบริษัทสามารถทำให้ตนหลุดพ้นจากความยากจนได้ แต่เจ้าหน้าที่รัฐกลับมองว่าเมื่อไหร่ที่ไม่มีเงินจากสมาชิกใหม่มาจ่ายให้แก่สมาชิกเก่า ระบบเครือข่ายลูกโซ่จะล้มลง จนเกิดความเสียหายในที่สุด

สำหรับการดำเนินคดีกับบริษัท อีซีเน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด⁷ นั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) และกลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบกระทรวงการคลัง นำหมายเข้าตรวจค้นบริษัทอีซีเน็ตเวิร์คฯ เลขที่ 165 ถนนศรีนครินทร์ แขวง หัวหมาก เขตบางกะปิ กทม. ของนายปฐม อัญสกุล อายุ 28 ปี ประธานกรรมการ หัวหน้าพรรคไทย ร่ำรวยใช้ระยะเวลาในการตรวจค้นและจัดเก็บเอกสารสำคัญเพื่อทำการตรวจสอบทั้งสิ้นเป็นเวลา 4 ชั่วโมง โดยได้นำเอกสารและคอมพิวเตอร์ไปตรวจสอบ จำนวน 14 กล่อง

นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ยังได้พบเงินสดจำนวน 9,060,000 บาท อยู่ในตู้เซฟ และยังตรวจพบเงินในบัญชีบุคคลที่เกี่ยวข้องอีกจำนวน 80,000,000 บาท จึงได้อายัดไว้ทั้งหมด ส่วนประธานกรรมการบริษัทคือ นายปฐม อัญสกุล ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษควบคุมตัวไว้ ตั้งแต่วันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 ได้นำไปฝากขังต่อศาลอาญาและได้คัดค้านการประกันตัว ต่อมาในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2550 เจ้าหน้าที่ทั้ง 4 หน่วยงานได้จัดแถลงข่าวการเข้าตรวจค้นบริษัท พร้อมได้แจ้งให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายในต่างจังหวัดสามารถแจ้งได้ที่ศูนย์ดำรงธรรม ประจำแต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยให้จัดเตรียมสำเนาบัตร ประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านใบเสร็จรับเงินหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อดีสะดวก เพื่อให้ศูนย์ดำรงธรรมรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจัดส่งให้กับกรมสอบสวนคดีพิเศษและจัดส่งพนักงานสอบสวนไปบันทึกถ้อยคำในต่างจังหวัดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้เสียหาย

สำหรับแนวทางการดำเนินคดีกับบริษัทอีซีฯ ของทั้ง 4 หน่วยงาน มีดังนี้

1) กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) จะดำเนินการด้านคดีอาญาจนเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยจะประสานร่วมมือกับกลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องในพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 โดยแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาพิเศษ ตามมาตรา 30 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

⁷ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. (4 ธันวาคม 2550). กลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ. เอกสารสรุปเรื่องแนวทางดำเนินคดีแชร์ข้าวสาร. หน้า 1-5

2) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะนำคดีดังกล่าวเข้าสู่การประชุมคณะกรรมการธุรกรรมเพื่อให้มีคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

3) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จะดำเนินการประสานความร่วมมือกับศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทยในการรับแจ้งเรื่องร้องเรียนจากประชาชนผู้เสียหายในต่างจังหวัด เพื่อรวบรวมข้อมูลส่งกรมสอบสวนคดีพิเศษ

4) กลุ่มงานป้องกันการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง จะดำเนินการออกคำสั่งกระทรวงการคลังเพื่อยึดและอายัดทรัพย์สินของผู้กระทำผิดต่อจากคำสั่งยึดอายัดทรัพย์สินของ ปปง. เพื่อกลุ่มงานป้องกันการเงินนอกระบบ จะได้ยื่นฟ้องล้มละลายต่อผู้กระทำความผิด เพื่อนำทรัพย์สินขายทอดตลาดและนำเงินมาคืนประชาชนผู้เสียหายต่อไป

3.2.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้น

จากกรณีศึกษาทั้ง 3 บริษัทที่ผู้เขียนหยิบยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ หลายประการด้วย เนื่องจากการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง ถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับระดมเงินนอกระบบที่ส่งผลเสียหายต่อประเทศอย่างมาก เนื่องจากเงินได้จากการระดมเครือข่าย จะต้องนำไปจัดคิวเงิน หรือที่เรียกว่าระบบเงินต่อเงิน มิได้มีการนำเงินที่รับฝากมาไปประกอบการลงทุนใด ๆ ที่เกิดประโยชน์ หรือหากมีการนำไปประกอบธุรกิจจริงก็อาจเป็นการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เช่น ค้ายาเสพติด ค้าโสเภณี บ่อนการพนัน เป็นต้น การระดมเครือข่ายโดยมิชอบส่งผลกระทบต่อประเทศในประเด็นสำคัญ ได้แก่

(1) ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ความผิดเกี่ยวกับการระดมเงินนอกระบบแบบตรงเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ส่วนใหญ่จะเกิดผลเสียหายเป็นจำนวนมาก เช่น กรณีแชร์หม้อยมีจำนวนวงเงินความเสียหายถึง 5,560 ล้านบาท หรือกรณีบริษัทกรีน แพลนเนท 108 คอร์เปอร์เรชั่น ที่มีความเสียหายเกิดขึ้นกว่า 1,000 ล้านบาท

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายคดีที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดี เช่น กรณีแชร์ข้าวสารของบริษัท ร่วมทุนค้าปลีก จำกัด และบริษัทอิชี่ เน็ตเวิร์ค มาร์เก็ตติ้ง จำกัด

ความผิดเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการดึงเงินออกไปจากระบบการเงินเป็นจำนวนมาก นับตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน (ปี 2550) มีการประเมินความเสียหายในเบื้องต้นเป็นจำนวนกว่า 14,000 ล้านบาท และเงินเหล่านี้ก็มิได้นำไปใช้ในการลงทุนที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยมักจะนำไปใช้จ่ายสิ้นเปลืองเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ การระดมเงินนอกระบบมักจะเกิดขึ้นสวนทางกับนโยบายของรัฐบาล เช่น ในขณะที่รัฐบาลดำเนินนโยบายเร่งระดมเงินออมในระบบเศรษฐกิจการเงินเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ แต่การระดมเงินออกไปนอกระบบทำให้เงินออมในระบบลดลง มีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง

(2) ผลกระทบต่อธุรกิจขายตรง

การขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นรูปแบบหนึ่งของการประกอบธุรกิจที่มีกฎหมายควบคุมและกำกับดูแล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจดทะเบียนและแผนการทำตลาด เป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายและเป็นไปตามกลไกทางการตลาด การเกิดขึ้นของแชร์ลูกโซ่ที่ทำโดยการเลียนแบบหรือแอบอ้างว่าเป็นธุรกิจขายตรง หรือตลาดแบบตรง โดยการโฆษณาอ้างว่าเป็นบริษัทที่ได้จดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจหรือการดำเนินการในลักษณะที่คล้ายกับการขายตรงแบบหลายชั้น (MLM) ส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์และการขยายตัวของธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง เนื่องจากประชาชนเกิดความสับสนและหวาดระแวงต่อผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงว่าธุรกิจที่นำมาเสนอนั้น จะเป็นธุรกิจการขายตรงแบบหลายชั้น (MLM) หรือแชร์ลูกโซ่

(3) ผลกระทบต่อธุรกิจการเงินในระบบ

การระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงนอกจากจะมีผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจขายตรงแล้ว ยังส่งผลต่อการประกอบธุรกิจการเงินในระบบอีกด้วย เพราะเป็นการระดมเงินนอกระบบ ทำให้ตลาดการเงินในระบบขาดสภาพคล่อง เช่น ส่งผลต่อการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินต่าง ๆ เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทประกันชีวิต ธนาคารของรัฐ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร เนื่องจากประชาชนพากันถอนเงินในธนาคารไปลงทุนในแชร์ลูกโซ่ เมื่อมีการถอนเงินจากสถาบันการเงินและไม่มีการ

ฝากเงินกลับเข้ามาในสถาบันการเงิน เงินจึงหมุนเวียนอยู่ในตลาดเงินนอกระบบและการที่ปริมาณเงินออมน้อยลง นั้นหมายถึง การนำเงินที่มีอยู่ของสถาบันการเงินออกมาใช้ประโยชน์ในการผลิต หรือใช้ประโยชน์ในการลงทุนเพื่อสร้างการผลิตก็จะมีน้อยลงด้วย นอกจากนี้ การระดมเงินในระบบโดยผ่านสถาบันการเงินต่าง ๆ เหล่านั้น รัฐบาลสามารถควบคุมดูแลให้อยู่ในขอบเขตและปริมาณที่กำหนดได้ ในขณะที่การระดมเงินนอกระบบรัฐบาลไม่สามารถควบคุมดูแลได้

(4) ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศ

การระดมเครือข่ายโดยมีขอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำลายความไว้วางใจในการทำธุรกิจ เพราะประเทศใดมีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นสูง ภาพพจน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศจะถูกมองในแง่ลบจะส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบธุรกิจและการตลาดในสายตาชาวต่างชาติทำให้ขาดเครดิตทั้งภาครัฐและเอกชน นับได้ว่าเป็นผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงต้องการลงทุนจากต่างประเทศ นอกจากนั้นเงินนอกระบบยังทำให้รัฐบาลขาดรายได้เป็นจำนวนไม่น้อย เนื่องจากเป็นเงินไม่ได้เข้าสู่ระบบภาษีอากร ดังนั้นเงินนอกระบบจึงเป็นตัวทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปได้ไม่เต็มที่ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

(5) ผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง

ผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองอาจกล่าวได้ว่าประเทศใดมีสภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ การเมืองย่อมมีความสั่นคลอนตามไปด้วย เพราะเหตุที่รัฐบาลไม่สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทต่าง ๆ ได้ไม่เฉพาะแต่กรณีการถือโกงประชาชนเท่านั้น สภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ไม่ดีต่อการลงทุน เกิดสภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน ค่าครองชีพสูง สังคมมีโจรผู้ร้ายมากขึ้น ตลอดจนเกิดปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการเพิ่มมากขึ้น เมื่อประเทศชาติเกิดปัญหาเช่นนี้ แต่รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ประชาชนจึงไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาล ส่งผลให้มีการชุมนุมเรียกร้องเกิดขึ้น ทำให้ประเทศชาติไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ไม่เป็นที่เชื่อถือของนักลงทุนและชาวต่างชาติในอันที่จะเข้ามาลงทุนหรือประกอบธุรกิจในประเทศ ทำให้ขาดเงินได้เข้าประเทศ และในบางครั้งผู้ที่ก้าวเข้ามาบริหารบ้านเมืองอาจมาจากพวกที่ร่ำรวยมาจากการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ เมื่อได้เข้ามามีอำนาจทางการเมืองก็จะใช้

อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของตนเปิดโอกาสพวกพ้องของตนได้กอบโกยผลประโยชน์ หรือเปิดช่องทางในการกระทำความผิด ซึ่งแบ่งเป็นหลายฝ่าย จึงเกิดความขัดแย้งกันในการเมือง มีการแย่งชิงตำแหน่งทางการเมือง ทำให้เกิดความแตกแยกทำให้รัฐบาลจึงขาดเสถียรภาพ

3.3 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในประเทศไทย

สำหรับกฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง แต่เดิมมีเพียงประมวลกฎหมายอาญาในความผิดฐานฉ้อโกงและความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 และมาตรา 343 เท่านั้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะปราบปรามธุรกิจประเภทนี้ได้เนื่องจากยังมีข้อบกพร่องของกฎหมายดังกล่าวในการบังคับใช้กับการหลอกลวงในธุรกิจแชร์ลูกโซ่ เนื่องจากหากพิจารณาถึงรูปแบบของธุรกิจแชร์ลูกโซ่แล้วจะเห็นได้ว่าอาชญากรรมประเภทนี้ได้พัฒนาไปในลักษณะที่มีการหลอกลวงในลักษณะที่มีความสลับซับซ้อนยากแก่การเข้าใจว่าเป็นการลงทุนเพื่อประกอบกิจการจริง ๆ หรือมีลักษณะเป็นธุรกิจแชร์ลูกโซ่ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการตราพระราชบัญญัติขึ้นมาเพื่อควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจขายตรง กฎหมายดังกล่าวได้แก่

3.3.1 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527

เหตุผลในการใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ใน พ.ศ. 2527 คือ เนื่องจากขณะนั้นปรากฏว่ามีการกู้ยืมเงินหรือรับฝากเงินจากประชาชนทั่วไปโดยมีการจ่ายดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ตอบแทนให้สูงเกินกว่าประโยชน์ที่ผู้กู้ยืมเงินหรือผู้รับฝากเงินจะหามาได้จากการประกอบธุรกิจตามปกติ โดยผู้กระทำได้หลอกลวงประชาชนที่หวังว่าจะได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงให้นำเงินมาเก็บไว้กับตนด้วยวิธีการจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงเป็นเครื่องล่อใจ แล้วนำเงินที่ได้มาจากการกู้ยืมหรือรับฝากเงินรายอื่น ๆ มาจ่ายเป็นดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินหรือผู้ฝากเงินรายก่อน ๆ ในลักษณะต่อเนื่องกันซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการฉ้อโกงประชาชน เพราะเป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่าในที่สุดจะต้องมีประชาชนจำนวนมากไม่สามารถได้รับต้นเงินกลับคืนได้ และผู้กู้ยืมเงินหรือผู้รับฝากเงินกับผู้ร่วมกระทำการดังกล่าวจะได้รับประโยชน์จากเงินที่ตนได้รับมา เพราะผู้ให้กู้ยืมเงิน

หรือผู้ฝากเงินไม่สามารถบังคับหรือติดตามให้ชำระหนี้ได้ หนึ่ง กิจการดังกล่าวมีแนวโน้มจะขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว หากปล่อยให้มีการดำเนินการต่อไปย่อมจะก่อให้เกิดผลร้ายแก่ประชาชนทั่วไปและเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ สมควรที่จะมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่อาจได้รับความเสียหายจากการถูกหลอกลวงและเพื่อเป็นการปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าว และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดฉบับนี้ขึ้น⁸

พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 เป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา ดังจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติตาม มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 7 และมาตรา 8 ได้บัญญัติถึงวิธีการและลักษณะของการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนกับวางมาตรการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ได้รับ ความเสียหายจากการถูกหลอกลวง โดยได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นมีอำนาจใช้ มาตรการดังกล่าว และให้รัฐเท่านั้นมีอำนาจฟ้องคดีได้

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่พระราชกำหนดฉบับนี้ออกใช้บังคับในปี พ.ศ. 2527 ผู้ประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในช่วงนั้นได้ถูกทางการปราบปรามอย่างหนักจนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. 2530 ได้มีการกระทำความผิดในรูปแบบใหม่เกิดขึ้นคือ การระดมเงินของบริษัทเสมافیคราม จำกัด ซึ่งมีการระดมเงินจากประชาชน โดยอ้างว่าจะใช้เงินดังกล่าวเป็นทุนในการจัดสรรบ้านและที่ดินขาย และให้ผลประโยชน์ตอบแทนในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 31.46 ต่อเดือนหรือร้อยละ 377.56 ต่อปี โดยได้ระดมเงินด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ออกหลักฐานการกู้ยืมเงินในรูปหนังสือสัญญาจะซื้อขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง หรือในรูปหนังสือสัญญาโอนหุ้นในบริษัทจำกัด และในรูปใบหุ้นของ บริษัท โดยมีการนำเงินที่กู้ยืมดังกล่าวบางส่วนจ่ายหมุนเวียนเป็นผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ประชาชนผู้ให้กู้ยืมในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ในขณะนั้น บริษัทเสมافیคราม จำกัด ดำเนินการอยู่ประมาณ 2 ปี จึงถูกจับกุมดำเนินคดีและถูกยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดชัยบุรีเมื่อวันที่ 7

⁸ ดูหมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 101 ตอนที่ 164 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2527

เมษายน 2530 ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2532 ศาลจังหวัดชัยบุรีได้มีคำพิพากษาให้จำคุกกรรมการบริษัทเป็นเวลา 2 ปี⁹

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 โดยการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2534 โดยให้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวว่า เนื่องจากปรากฏว่ามีบุคคลประกอบกิจการโดยวิธีชักจูงให้ผู้อื่นส่งเงิน หรือผลประโยชน์อย่างอื่นให้แก่ตน และให้ผู้อื่นชักจูงผู้อื่นตามวิธีการที่กำหนดและแสดงให้ผู้ถูกชักจูงเข้าใจว่า ถ้าได้ปฏิบัติตามจะมีบุคคลอื่นอีกหลายคนเข้าร่วมต่อ ๆ ไปจนครบวงจรแล้ว ผู้ถูกชักจูงจะได้รับกำไรมากกว่าเงินหรือประโยชน์ที่ผู้อื่นได้ส่งไว้ ดังเช่นที่บางคนเรียกว่า “แชร์ลูกโซ่” ในที่สุดการดำเนินการเช่นนั้นจะมีได้เป็นไปตามคำชักจูง แต่กลับจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้หลงเชื่อ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ให้ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้¹⁰ โดยพระราชบัญญัตินี้ได้มีคำนิยามของคำว่า “กู้ยืมเงิน” และ “ผลประโยชน์” ให้มีความหมายครอบคลุมมากกว่าเดิม เพื่อปราบปรามแชร์ลูกโซ่ในรูปแบบใหม่ ๆ

แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2534 ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากการพัฒนาการของการกระทำความผิดยุ่งยากสลับซับซ้อนมากขึ้นกฎหมายดังกล่าวจึงไม่เพียงพอที่จะทำการกระทำความผิดดังกล่าวลดลงได้จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ขึ้นมาโดยให้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ในปัจจุบันได้มีการหลอกลวงประชาชนให้นำเงินเข้าร่วมลงทุนในธุรกิจซื้อขายเงินตราต่างประเทศหรือเก็งกำไร ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนที่ถูกหลอกลวงแล้ว ยังเกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจในวงกว้าง แต่

⁹ คำพิพากษาคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 1210/2532 ของศาลจังหวัดชัยบุรี

¹⁰ ดูหมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2534. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 129 ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2534

บทบัญญัติของพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ในปัจจุบันไม่อาจใช้บังคับครอบคลุมแก่การกระทำดังกล่าวได้จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกง และกำหนดให้การโฆษณาหรือประกาศ หรือการกระทำใด ๆ ให้ประชาชนนำเงินเข้ามาร่วมลงทุนลักษณะดังกล่าวเป็นความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนด้วย ประกอบกับสมควรเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องการคำนวณผลประโยชน์ตอบแทนความรับผิดชอบของพนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดซ้ำ และการเนรเทศผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นคนต่างด้าว รวมทั้งให้มีการจ่ายเงินสินบนและรางวัล เพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้¹¹

3.3.2 พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534

การเล่นแชร์เป็นการนำเงินมาลงทุนหุ้นกันเป็นกองกลางแล้วก็หมุนเวียนกันรับเงินนั้นไปโดยมีหน้าที่ส่งเงินงวดเป็นจำนวนงวดตามที่กำหนดไว้ วิธีการเช่นนี้ทำให้ได้เงินเป็นก้อน อาจใช้วิธีจับสลากรับเงินกองกลางไปหรืออาจให้วิธีประมูลกันให้ดอกเบี้ยเท่าใด ผู้ลงทุนที่ให้ดอกเบี้ยสูงสุดจะได้รับเงินก้อนเวียนไปจนครบผู้เล่น การเล่นแชร์จึงเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันเพื่อให้ได้เงินเป็นก้อนไปใช้จ่าย หรืออาจนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ การเล่นแชร์จึงนิยมเล่นกันทุกวงการ และได้ขยายตัวไปอย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้างตามภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ประชาชนที่มีเงินเห็นว่าการเล่นแชร์จะให้ผลตอบแทนสูงกว่าการฝากเงินในธนาคารหรือให้ประชาชนทั่วไปกู้ เพราะการเล่นแชร์ถือเป็นการกู้ยืม ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานกันเป็นหนังสือก็สามารถฟ้องร้องกันได้ และการประมูลให้ผลประโยชน์ตอบแทนสูงเท่าใดก็ไม่อยู่ในบังคับกฎหมายการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา¹² จึงทำให้เกิดธุรกิจจัดให้มีการเล่นแชร์กันอย่างกว้างขวาง โดยประชาชนแทนที่จะนำเงินไป

¹¹ ดู หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 122 ก ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2545

¹² กลุ่มงานป้องกันการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และ พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534, หน้า 79

ฝากธนาคารกลับมาเงินมาลงทุนโดยการเล่นแชร์แทน โดยการเล่นแชร์หากจัดให้มีการเล่นแชร์โดยไม่สุจริตหรือผู้เป็นสมาชิกวงแชร์ไม่ยอมส่งเงินงวดก็จะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน และย่อมมีผลกระทบต่อการระดมเงินออมของสถาบันการเงินที่ทางราชการสนับสนุนและรับผิดชอบ ในที่สุดจะเกิดผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประชาชนโดยรวม นอกจากนี้ยังปรากฏว่าผู้ประกอบการธุรกิจดังกล่าวหลายรายได้ดำเนินการให้ใกล้เคียงกับธุรกิจเงินทุน ซึ่งมีกฎหมายควบคุมอยู่แล้ว ในการนี้สมควรห้ามผู้ประกอบการประเภทนี้ ส่วนการเล่นแชร์ของประชาชนทั่วไปที่มีได้ดำเนินการเป็นธุรกิจนั้นยังให้กระทำต่อไปได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติขึ้น¹³

3.3.3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากในปัจจุบันผู้ประกอบการอาชญากรรมซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภท ได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้น และโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว จึงสมควรกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้¹⁴

“การฟอกเงิน” (Money Laundering) หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ทำให้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือที่ได้มาจากการกระทำความผิด ประสิทธิภาพเสมือนหนึ่งว่าเป็นเงินที่ได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย หรือเพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่

¹³ ดู หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 125 ฉบับพิเศษ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2534

¹⁴ ดู หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 29 ก ลงวันที่ 21 เมษายน 2542.

ได้มาโดยผิดกฎหมาย¹⁵ จากความโดยรวมของการฟอกเงิน จะเห็นได้ว่าส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญในการฟอกเงินก็คือ วิธีการที่จะนำมาใช้ในการฟอกเงิน แต่เดิมวิธีการที่เป็นที่นิยมอย่างมาก คือ การนำเอาเงินสดติดตัวออกนอกประเทศ แต่เนื่องจากรายได้จากการประกอบอาชญากรรมมีจำนวนมหาศาล วิธีการดังกล่าวจึงไม่ค่อยสะดวกเท่าใดนัก จึงได้พัฒนาวิธีการใหม่ ๆ ขึ้นมา เช่น การจัดตั้งบริษัทหรือกิจการขึ้นบังหน้า (Shell Company) ซึ่งกระทำในรูปของการขายตรง และเนื่องจากวิวัฒนาการของอาชญากรรมได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปหลากหลายวิธีพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะกำจัดดวงจรอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไปได้เพราะไม่เข้าข่ายความผิดมูลฐานตามกฎหมายดังกล่าว

3.3.4 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

การคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 นั้น กล่าวได้ว่ายังไม่เพียงพอในการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมในการซื้อสินค้าหรือรับบริการกับผู้ประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะการซื้อสินค้าหรือบริการในธุรกิจขายตรงซึ่งเป็นการจำหน่ายสินค้าหรือบริการที่มีลักษณะเข้าถึงตัวผู้บริโภคโดยมีผู้ขายที่เรียกชื่อตามกฎหมายว่า ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงเป็นผู้นำสินค้าไปอธิบายหรือสาธิตเกี่ยวกับสรรพคุณ คุณภาพของสินค้าแก่ผู้บริโภคโดยตรงตามสถานที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคหรือสถานที่ทำงานหรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ค้าขายตามปกติ ซึ่งวิธีการขายสินค้าเชิงรุกเช่นนี้ ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงจะมีกลยุทธ์ในการแนะนำสินค้านั้นรวมทั้งอาจมีการกล่าวอ้างสรรพคุณหรือคุณภาพของสินค้าหรือบริการในลักษณะที่เป็นเท็จหรือเกินความจริงหรือใช้วิธีการกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการที่จะซื้อสินค้าหรือบริการซึ่งบางครั้งผู้บริโภคก็อาจถูกหลอกให้ซื้อสินค้าหรือบริการโดยไม่จำเป็นหรือต้องซื้อเพราะถูกแรงกดดันจากผู้ขายซึ่งการควบคุมปัญหาตรงจุดนี้เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ทั้งนี้ เพราะการโฆษณาหรือชักชวนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะทำด้วยคำพูดและรับรู้เฉพาะผู้ซื้อและผู้ขายเท่านั้น มาตรการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก็ยังไม่ครอบคลุมที่จะเอาผิดแก่ผู้ประกอบการขายตรงหรือผู้จำหน่าย

¹⁵ วีระพงษ์ บุญโญภาส จ (2543). การฟอกเงินโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. หน้า 43.

อิสระหรือตัวแทนขายตรงได้ นอกจากนี้การซื้อสินค้าหรือบริการในธุรกิจขายตรงในปัจจุบันเมื่อผู้บริโภคตกลงซื้อสินค้าหรือบริการแล้ว สัญญาซื้อขายก็ย่อมผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญา แม้ว่าสัญญาซื้อขายจะเกิดขึ้นเนื่องจากผู้ขายใช้กลยุทธ์และสร้างแรงกดดันให้แก่ผู้บริโภคในหลายรูปแบบ แต่การเลิกสัญญาก็ต้องอยู่ภายในกฎเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และผู้ประกอบการธุรกิจจำนวนมากก็ไม่ให้สิทธิแก่ผู้บริโภคในการคืนสินค้า ยิ่งไปกว่านั้นผู้บริโภคจำนวนมากที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะแชร์ลูกโซ่หรือแบบพีระมิดที่แฝงเข้ามาในระบบธุรกิจขายตรงซึ่งสินค้าที่ผู้ประกอบการธุรกิจประเภทนี้นำเข้ามาใช้ในการแอบอ้างว่าทำธุรกิจขายตรง ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคไม่คุ้นเคยโดยผู้ประกอบการจะใช้วิธีการชักชวนให้ประชาชนมาสมัครเป็นสมาชิกเข้าร่วมเป็นเครือข่าย และสัญญาว่าจะให้ประโยชน์ตอบแทนจากการชักจูงผู้อื่นให้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายและแสดงให้ผู้ถูกชักจูงเห็นว่าจะได้รับเงินหรือกำไรมากกว่าประโยชน์ที่ผู้ขายได้จ่ายไปโดยไม่คำนึงถึงรายได้จากการขายสินค้า และเมื่อผู้ประกอบการธุรกิจจะครบทุนได้ตามที่ต้องการแล้วก็จะเลิกล้มไป ผลเสียจะตกแก่ผู้บริโภคซึ่งที่ผ่านมาผู้บริโภคจำนวนมากได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าว ทำให้มองภาพลักษณ์ของธุรกิจขายตรงไปในเชิงลบและเป็นผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงที่สุจริตได้รับผลกระทบในการประกอบธุรกิจไปด้วย¹⁶ โดยที่การประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในปัจจุบันได้ใช้วิธีการตลาดในลักษณะที่เข้าถึงผู้บริโภค โดยการเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่น หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยการอธิบายหรือการสาธิตสินค้าผ่านผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง การเสนอขายสินค้าหรือบริการในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้าหรือรับบริการได้อย่างอิสระและรอบคอบ นอกจากนี้ ยังมีการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค เช่น โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งหวังให้ผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางแสดงเจตนาตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าวขึ้น ซึ่งในกรณีนี้สินค้าหรือบริการ

¹⁶ โครงการอบรมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 วันศุกร์ที่ 7 กันยายน 2550 โรงแรมเจริญศรี แกรนด์ รอยัล จังหวัดอุดรธานี จัดโดยส่วนขายตรงและตลาดแบบตรง สำนักกฎหมายและคดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หน้า 1

ดังกล่าวอาจไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาไว้ อีกทั้งการทำตลาดขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบันได้มีการใช้วิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในธุรกิจดังกล่าว โดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าวซึ่งคำนวณจากผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการขายแบบเชิงรุกดังกล่าวทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในฐานะผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ¹⁷ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อต้องการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งซื้อสินค้าหรือบริการจากการจำหน่ายโดยวิธีเสนอขายถึงตัวผู้บริโภคเพราะการจำหน่ายโดยวิธีนี้ผู้บริโภคมีโอกาสเสียเปรียบมากกว่าการเลือกและตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการในตลาดทั่วไปด้วยความประสงค์ของผู้บริโภคเอง และเพื่อจัดการประกอบธุรกิจที่อาศัยช่องทางจัดจำหน่ายแบบเสนอขายถึงตัวผู้บริโภค หลอกลวงประชาชน ผู้บริโภค และชักชวนผู้สุจริตที่หวังจะสร้างรายได้จากงานขายตรงให้หลงเข้าใจผิดในระบบการจัดจำหน่ายดังกล่าว นอกจากนี้ยังต้องการคุ้มครองผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการจัดจำหน่ายแบบขายตรงมิให้ถูกเอาเปรียบ หลอกลวงให้หลงเชื่อในรายได้ที่ล่อใจโดยไร้ความจริงหรือเป็นไปได้ยาก¹⁸

3.3.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

เนื่องจากการทำธุรกิจขายตรงต้องอาศัยสมาชิกในการสร้างยอดขายสินค้าหรือบริการให้กับบริษัท ดังนั้น บริษัทขายตรงบางบริษัทได้หลอกลวงสมาชิกให้หาสมาชิกให้แก่บริษัทโดยวิธีการมอบเงินหรือของรางวัลเป็นเครื่องล่อใจมากผิดปกติโดยบริษัทขายตรงต้องการเพียงเงินค่าสมัครสมาชิกเท่านั้นแต่ได้มีการดำเนินกิจการอย่างแท้จริง ซึ่งวิธีการดำเนินกิจการหรือธุรกิจ ในลักษณะดังกล่าวนี้ถือเป็นความผิดต่อกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ บริษัทขายตรงที่กระทำผิดใน

¹⁷ ดู หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 40 ก ลงวันที่ 30 เมษายน 2545

¹⁸ โครงการอบรมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แหล่งเดิม หน้า 2

ลักษณะดังกล่าวจะเป็นบริษัทฯตรงหลายชั้นที่เปิดโอกาสให้สมาชิกแต่งตั้งสมาชิกต่อไปได้คล้ายลักษณะลูกโซ่ไม่มีที่สิ้นสุดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะได้เงินค่าสมัครสมาชิกสมตามความมุ่งหมายของบริษัท แต่ลักษณะการกระทำเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นในบริษัทฯตรงชั้นเดียวที่สมาชิกไม่มีสิทธิแต่งตั้งสมาชิกต่อไปได้¹⁹

ปัจจุบันการเสนอสินค้าและบริการต่าง ๆ ต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาได้นำวิชาการในทางการตลาดและทางการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาด และความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้นในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นการไม่คุ้มค่า และผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่ในฐานะที่จะสละเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจจะจับหรือยับยั้งการกระทำที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทั่วทั้งที่ สมควรจะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น²⁰

3.2.6 ประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 12 หมวด 3 ความผิดฐานฉ้อโกง

นอกจากพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และ

¹⁹ อนุสรณ์ รัตนันท์. (2545). ปัจจัยที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิดในธุรกิจขายตรง. หน้า 25.

²⁰ ดู หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 72 ตอนที่ 20 พ.ลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2522.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะในการควบคุม ป้องกันและปราบปรามการค้าในธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงแล้ว ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปที่ใช้คุ้มครองสังคมและปราบปรามอาชญากรรม ก็มีการบัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนไว้ในลักษณะ 12 หมวด 3 ทั้งยังกำหนดโทษให้หนักกว่าความผิดฐานฉ้อโกงทั่วไปด้วยเพื่อคุ้มครองประชาชนหรืออีกนัยหนึ่งคือคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ถูกผู้ดำเนินธุรกิจในลักษณะดังกล่าวหลอกลวง²¹

3.4 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในต่างประเทศ

ความผิดที่เกี่ยวกับธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศนั้นมีด้วยกันหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบเสนอการลงทุน (Investment Scheme) การเสนอของขวัญ (Gifting Scheme) การขายตรงแบบตลาดหลายชั้น (Multi Level Marketing) แผนงานปิรามิด (Pyramid Scheme) เป็นต้น

รูปแบบที่พบมากที่สุดคือ รูปแบบของแผนงานปิรามิด (Pyramid Scheme) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. แผนงานปิรามิดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย
2. แผนงานปิรามิดมีลักษณะเป็นการจ่ายเงินโดยผู้มีส่วนร่วมแก่บริษัท โดยผู้จ่ายเงินจะได้สิทธิในการขายผลิตภัณฑ์และได้รับสิทธิที่จะได้รับรางวัลสำหรับการหาสมาชิกใหม่เข้าสู่โปรแกรมการขาย ซึ่งการหาสมาชิกไม่สัมพันธ์กับการขายผลิตภัณฑ์ไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย
3. แผนงานปิรามิดหลอกลวงให้ประชาชนเชื่อถือ แล้วจึงฉ้อโกงเงินไป
4. การหลอกลวงของแผนงานปิรามิดนั้นแพร่กระจายได้รวดเร็วและก่อความเสียหายอย่างยิ่ง เนื่องจากจะมีการชักจูงผู้เข้าร่วมลงทุนให้หาสมาชิกรายใหม่จากกลุ่มคนใกล้ชิดคนในครอบครัว หรือเพื่อนร่วมงาน

หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในต่างประเทศนั้น มีด้วยกันหลายแบบ โดยผู้เขียนจะนำเสนอหลักเกณฑ์และแนวทางในการนำไปปรับใช้กับประเทศไทยต่อไป จึงเลือกที่จะศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุม

²¹ ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 และมาตรา 343 ประกอบ.

อาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรง 2 ประเทศด้วยกันคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และ ญี่ปุ่น เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศนี้ มีการพัฒนาในเรื่องของการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังได้รับการยอมรับและประสบความสำเร็จเป็นอย่างยิ่ง และกฎหมายของทั้ง 2 ประเทศที่นำมาแสดงนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้ด้วย

3.4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับในส่วนของหลักเกณฑ์ทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีบทบัญญัติห้ามในเรื่องของการประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นแชร์ลูกโซ่และกำหนดโทษไว้ใน United States Code ในหลายมาตราดังต่อไปนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกามีหน่วยงาน คือ The Federal Trade Commission-FTC หรือ คณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐฯ ดำเนินงานบริหารและบังคับใช้ The Federal Trade Commission Act 1914 หรือ FTC Act เป็นบทบัญญัติที่ห้ามวิธีการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมหรือการกระทำหรือวิธีปฏิบัติในทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวงอันมีผลกระทบต่อพาณิชย์กรรม²² เป็นกฎหมายที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อยับยั้งการกระทำที่อาจพัฒนาไปเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายป้องกันการผูกขาด โดยในมาตรา 5 มีสาระสำคัญ 2 ส่วนคือ

1. การกระทำหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Acts or Practices)
2. การกระทำหรือการปฏิบัติที่เป็นการหลอกลวง (Deceptive Act or Practices)

ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงแต่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมการขายแบบปิรามิดเท่านั้น คือ ในส่วนที่ 2 เรื่องการกระทำหรือปฏิบัติที่เป็นการหลอกลวง (Deceptive Act or Practices)

คำว่า “ Deceptive Act or Practices ” ไม่ได้มีการกำหนดความหมายไว้ชัดเจน การพิจารณาว่าการกระทำหรือการปฏิบัติใด ๆ เป็นการหลอกลวงหรือไม่ จะพิจารณาตามข้อเท็จจริงในแต่ละสถานการณ์ โดยอาศัยพยานหลักฐานโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะ²³ การที่กฎหมายไม่กำหนดไว้แน่นอนชัดเจน ทำให้กฎหมายมีความมั่นคงในตัวเอง การใช้ภาษาที่

²² มาตรา 5 ของ The Federal Trade Commission Act.

²³ Julian O. Von Kalinowski, (อ้างถึงในสุทธิกรณ ลิขน้อย, 2538 : 48)

กว้างในการบัญญัติกฎหมายทำให้กฎหมายมีความยืดหยุ่น สามารถครอบคลุมการกระทำที่ไม่สามารถเห็นได้หรือยังไม่เกิดขึ้นในเวลาบัญญัติกฎหมาย ทำให้กฎหมายมีความทันสมัยอยู่เสมอ²⁴

แม้ว่าคณะกรรมการและศาลจะไม่ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า Deceptive Practices ไว้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่องค์กรก็ได้วางหลักเกณฑ์เบื้องต้นอันเป็นมาตรฐานในการพิจารณา โดยการออก Policy Statement ในปี ค.ศ. 1993 ซึ่งเป็นแนวทางพื้นฐานในการดำเนินการของ คณะกรรมการ มาตรฐานนี้มีองค์ประกอบ 3 ข้อ คือ²⁵

- 1) ต้องมีการแสดงออก การละเว้น หรือการปฏิบัติอันน่าจะทำให้ผู้บริโภคหลงผิด
- 2) การปฏิบัติจะต้องพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจของผู้บริโภคในสถานการณ์นั้น
- 3) การแสดงออก การละเว้น หรือการปฏิบัติต้องเป็นสาระสำคัญ

โดยคณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐ หรือ The Federal Trade Commission ประกอบด้วย ประธาน 1 คน และกรรมการ 4 คน ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาเซเนต คณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐฯ จะมีสำนักงาน (Bureau) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ สำนักงานที่สำคัญ ได้แก่ สำนักงานการแข่งขัน สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานเศรษฐกิจ ซึ่งแต่ละสำนักงานประกอบไปด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน ทำให้การทำงานของ คณะกรรมการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ²⁶

อำนาจของคณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐฯ อาจแบ่งแยกออกได้ดังนี้²⁷

- (1) คณะกรรมการเป็นผู้ใช้อำนาจภายใต้มาตรา 5 แห่ง The Federal Trade Commission

²⁴ แหล่งเดิม.

²⁵ George W. Spiro. (1993) **The Legal Environment of Business : Principles and Case**. P. 662.

²⁶ Thomas W. Dunfee, Frand F. Gibson, John D. Black Burn, Douglas Whitman, F. William Mcearty and Bartley A. Brennan (อ้างถึงในสุทธิกรณ์ ลิขน้อย, 2538 : 52)

²⁷ แหล่งเดิม หน้า 53-54.

(2) Act 1914 หรือ FTC Act ในการสอบสวนการปฏิบัติในทางธุรกิจอันไม่เป็นธรรม หรือเป็นการหลอกลวง กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำที่ไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวงขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการจะทำการสอบสวน หากมีมูลก็จะทำการเจรจาให้ผู้กระทำได้กล่าวขอรับผิด (Administrative – Law Judge) เมื่อฟ้องคดีแล้วศาลบริหารจะทำการพิจารณา และตัดสินหากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือบริษัทไม่พอใจก็สามารถอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการจะทำการพิจารณาเต็มคณะ คำตัดสินของคณะกรรมการถึงที่สุดหากไม่อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ของสหรัฐอเมริกาภายใน 60 วัน และเมื่อคำตัดสินถึงที่สุดคณะกรรมการก็จะทำการออกคำสั่งให้หยุดและเลิกกระทำการดังกล่าวได้ (Cease and Desist Orders) การให้คำปรึกษา (Advisory Opinion) เมื่อผู้ประกอบการร้องขอ คณะกรรมการจะให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มาขอความเห็นได้ แต่คำปรึกษานี้ไม่มีผลผูกพันคณะกรรมการในอันที่จะกลับความเห็นอีก แต่ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายปกครองว่าด้วยการกลับความเห็น

(3) การบัญญัติกฎเกณฑ์ (Rule Marking) มาตรา 18 แห่ง The Federal Trade Commission Act 1914 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1975) ให้อำนาจคณะกรรมการที่จะประกาศ “กฎ” อันเกี่ยวกับการกระทำหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวงซึ่งมีผลต่อธุรกิจ กฎหมายอาจเป็นเรื่องของการแปลความหมาย หรือเป็นนโยบายทั่วไปอันเกี่ยวกับการกระทำหรือการปฏิบัติ หรือกฎอาจกำหนดลักษณะเฉพาะว่าการกระทำหรือการปฏิบัติชนิดใดที่จะตกอยู่ภายในบังคับของมาตรา 5 (a) 1 การละเมิดกฎเท่ากับเป็นการกระทำหรือการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมหรือหลอกลวงภายในความหมายของมาตรา 5 (a) 1 เว้นแต่จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

(4) การตีความและการบังคับใช้มาตรา 5 แห่ง The Federal Trade Commission Act มาตรา 5 ถือได้ว่าเป็นหัวใจของ FTC Act ที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อห้ามการกระทำหรือวิธีปฏิบัติในทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวง การห้ามตามมาตรานี้เป็นการห้ามโดยทั่วไปในทางการค้าที่มีขอบเขตกว้างขวาง และโดยหลักแล้วถือกันว่าการกระทำเช่นใดและอย่างไร เป็นการไม่เป็นธรรมหรือหลอกลวงหรือไม่นั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการค้าที่จะต้องตีความและวางหลักตามที่เห็นสมควร ความเห็นของคณะกรรมการในแง่นี้ได้รับการยอมรับจากศาล เช่นเดียวกับคดีปกครองอื่นๆ อย่างไรก็ดี คำว่า “การกระทำหรือการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวง” นั้นไม่ได้มีการกำหนดความหมายไว้อย่างแน่นอนตายตัว ความหมายดังกล่าวจะพัฒนาไปตามข้อเท็จจริง ซึ่งการไม่กำหนดนิยามความหมายไว้ชัดเจนเช่นนี้จะเป็นประโยชน์แก่

คณะกรรมการและการศาลในการแปลความหมายให้ครอบคลุมถึงการกระทำหรือข้อเท็จจริงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยอันเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมาย

ในส่วนของการลงโทษผู้ฝ่าฝืนในมาตรา 5 นี้ กฎหมายได้กำหนดโทษไว้หลายลักษณะ ด้วยเช่นกัน การลงโทษปรับในทางแพ่งแก่ผู้ละเมิดคำสั่งอันถึงที่สุดของคณะกรรมการ ตามมาตรา 5 (1) หรือมาตรการการลงโทษทางแพ่งตามมาตรา 19 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การลงโทษทางแพ่งตามมาตรา 5 (1) และ (m)

การลงโทษตามมาตรา 5 (1) คือ การลงโทษปรับในทางแพ่งแก่ผู้ละเมิดคำสั่งอันถึงที่สุดของคณะกรรมการ เมื่อมีการละเมิดคำสั่งเจ้าพนักงานจะนำคดีมาฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งปรับตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ ต่อการกระทำผิดแต่ละครั้ง โดยจำเลยต้องเสียค่าปรับในทางแพ่งให้แก่รัฐ และนอกจากมีอำนาจสั่งปรับจำเลยแล้วศาลอาจมีคำสั่งหรือกำหนดวิธีการใดๆ ที่เห็นสมควรในการที่จะทำให้อำนาจบังคับของคำสั่งที่ออกโดยคณะกรรมการมีผลอย่างแท้จริง²⁸ ส่วนการลงโทษตามมาตรา 5 (m) เป็นกรณีการละเมิดกฎ (Rule) หรือ คำสั่ง (Order) โดยผู้ดำเนินมาตรา 205 ของ The Federal Trade Commission ImProvement Act of 1975 ได้ขยายอำนาจบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการในขอบเขตของการกระทำหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือหลอกลวงตามกฎหมายที่แก้ไขใหม่นี้ คณะกรรมการสามารถฟ้องคดีเพื่อให้ศาลลงโทษในทางแพ่งแก่บุคคล ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ละเมิดกฎที่ออกตามมาตรา 5 (a) (1) ของพระราชบัญญัติโดยผู้ดำเนิน การรู้สำนึกในการละเมิดอาจจะโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบสำหรับโทษปรับในทางแพ่งไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ นอกจากนี้บุคคลใดเข้าไปเกี่ยวข้องในการกระทำหรือการปฏิบัติที่ถูกตัดสินว่าไม่เป็นธรรมและคณะกรรมการได้มีคำสั่งอันถึงที่สุด อาจถูกคณะกรรมการฟ้องให้รับผิดชอบทางแพ่งได้²⁹

2. การลงโทษทางแพ่งตามมาตรา 19 แห่ง FTC Act

มาตรการทางแพ่งตามมาตรา 19 เป็นมาตรการเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการละเมิดกฎหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของคณะกรรมการ ซึ่งเป็นกฎหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการ

²⁸ Julian O. Von Kalinowski (อ้างถึงในสุทธิกรณ ลิขน้อย, 2538 : 51)

²⁹ แหล่งเดิม. หน้า 51.

กระทำที่ไม่เป็นธรรมหรือหลอกลวง โดยกฎหมายให้อำนาจแก่คณะกรรมการที่จะฟ้องบุคคล ห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทที่ละเมิดกฎหมายหรือคำสั่งอันถึงที่สุดต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งเยียวยาตามที่ ศาลเห็นว่าเป็นการจำเป็นในการแก้ไขความเสียหายที่ผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นๆ ได้รับอันเป็นผล เนื่องมาจากการละเมิดกฎหมายหรือการกระทำหรือการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมหรือหลอกลวงการเยียวยา อาจเป็นเรื่องของการลบเลือนหรือการแก้ไขสัญญา การคืนเงิน การคืนทรัพย์สิน การชดเชยค่าเสียหาย หรืออื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควร³⁰

ตัวอย่างการดำเนินคดีโดย FTC

FTC v. JewelWay International, Inc (JewelWay)

คณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐ (The Federal Trade Commission – FTC) ได้อ้างว่า จำเลยได้ดำเนินการแผนงานปิรามิดผ่านทางโฮมเพจและกลุ่มตัวแทน โดยได้ตั้งข้อหา กับ บริษัท Jewel Way และพนักงานในบริษัทอีก 6 คน ในความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนโดยการเรียกรับเงิน โดยมีขอบ การเรียกรับนี้ได้ดึงดูดประชาชนประมาณ 150,000 คนให้เข้าร่วมลงทุนเป็นสมาชิกใน แผนงานประเภทระบบการขายตรงแบบตลาดหลายชั้น (Multi Level Marketing) ที่ผิดกฎหมาย โดยต้องเสียเงินประมาณรายละ 1,000 ดอลลาร์ จำเลยได้เสนอโอกาสในการได้รับรายได้ถึง 2,250 ดอลลาร์ต่อสัปดาห์ และมีเงินโบนัสให้อีกต่างหาก โดยเพียงแค่เข้าร่วมในแผนงานนี้จะถูก แจกให้ทราบว่า จะต้องหาตัวแทนรายใหม่หรือสมาชิกใหม่มาให้ได้ 2 ราย เมื่อเดือนมิถุนายน 2001 ที่ผ่านมา คณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐ ได้อ้างว่า ทางบริษัทได้จ่ายค่าคอมมิชชั่นโดย พิจารณาจากการหาสมาชิกใหม่ มิใช่จากการขายสินค้า ดังนั้นจำเลยจึงได้ดำเนินแผนงานปิรามิดที่ ผิดกฎหมาย ซึ่งมีใช้การขายตรงแบบตลาดหลายชั้นที่กระทำโดยทุจริต แต่เป็นการแอบแฝงธุรกิจ ดังกล่าวเพื่อฉ้อโกงประชาชน และเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2001 คณะกรรมการการค้าแห่ง สหรัฐ ได้ทำข้อตกลงระงับข้อพิพาทกับบริษัทและพนักงานในบริษัท โดยทำเป็นข้อตกลงที่ กำหนดให้มีการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายเป็นเงินจำนวน 5,000,000 ดอลลาร์

³⁰ แหล่งเดิม. หน้า 52.

FTC v. Rocky Mountain International Silver and Gold, Inc. (RMI)

คณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐฯ (The Federal Trade Commission – FTC) ได้กล่าวอ้างว่าแผนงานปิรามิด (Pyramid Scheme) ของบริษัทนี้ มีลักษณะของการปฏิบัติงานประเภทระบบขายตรงแบบตลาดหลายชั้น (Multi Level Marketing) ซึ่งประกอบธุรกิจการโฆษณาขายเหรียญเงินและเหรียญทอง ผู้ซื้อจะต้องหาสมาชิกใหม่มาซื้อเหรียญเพิ่ม จึงจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนจากเงินของผู้ที่มาซื้อเหรียญนั้น แต่เดิมนั้นบริษัท RMI นี้ได้โฆษณาขายเหรียญและแผนการหาสมาชิกดังกล่าวโดยทางไปรษณีย์โดยตรง ต่อมาจึงได้เลิกรูปแบบนี้ไปใช้วิธีการโฆษณาผ่านทางอินเทอร์เน็ตแทนในระหว่างที่ FTC ได้ยื่นคำฟ้อง โดยได้มีการโฆษณาแผนงานดังกล่าวว่า “เหรียญเงินเป็นโอกาสทองของคุณ” ทางบริษัทได้เชื่อมต่อเว็บไซต์ของตนกับเว็บไซต์โฆษณาเพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่สนใจเว็บไซต์ของตน ซึ่งมีหน้าโฆษณาและอธิบายรายละเอียด แบบใบสมัคร และข้อตกลงในการร่วมธุรกิจเพื่อหาสมาชิกรายใหม่ ต่อมาคณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐฯ (FTC) ได้รับคำสั่งจากศาลให้ดำเนินคำสั่งห้ามดำเนินการเป็นการชั่วคราวและให้ยึดและอายัดทรัพย์สินบริษัท RMI

สำหรับในส่วนของกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีบทบัญญัติห้ามในเรื่องของการประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นแชร์ลูกโซ่และกำหนดโทษไว้ใน United States Code ในหลายมาตราดังต่อไปนี้

Title 18, United States Code

Section 1301³² การนำเข้ามาหรือการขนส่งตั๋วเสี่ยงโชค

³² Section 1301. Importing or transporting lottery tickets

Whoever brings into the United States a ticket, gift enterprise, or similar scheme for sale or interstate transfer, or offers prizes dependent on chance, or any advertisement of such a scheme shall be fined under this or imprisoned not more than two years, or both.

ผู้ใดก็ตามนำเข้ามาซึ่งตัว การแถมพอก หรือแผนงานขายหรือการโอนระหว่างรัฐใดๆ ที่เหมือนกัน หรือเสนอรางวัลใดที่ขึ้นอยู่กับโชค หรือการโฆษณาใดที่เกี่ยวกับแผนงานเช่นว่าต้องรับโทษภายใต้หมวดนี้ หรือถูกจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

Section 1302³³ การส่งตัวเสี่ยงโชคทางจดหมายหรือทางอื่นใดที่เกี่ยวข้อง

ผู้ใดเจตนาใส่ไว้ในจดหมาย หรือส่ง หรือนำส่งทางจดหมาย ซึ่งจดหมายใด ๆ หรือสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตัวเสี่ยงโชค การแถมพอก หรือแผนงานที่เหมือนกัน ที่เป็นการเสนอรางวัลใดที่ขึ้นอยู่กับความเสี่ยงโชค ไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมด หรือการจ่ายเงินใด ๆ เพื่อซื้อตัวเสี่ยงโชค หรือบางส่วนของตัว ต้องรับโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และการกระทำความผิดที่ตามอื่น ๆ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี

Section 1303³⁵ หัวหน้าที่ทำการไปรษณีย์หรือเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ในฐานะที่เป็นตัวแทนตัวเสี่ยงโชค

เจ้าหน้าที่ผู้ใดของไปรษณีย์มีเจตนาที่จะนำส่งจดหมายใด ๆ ที่โฆษณาตัวเสี่ยงโชค การแถมพอก หรือแผนงานใดที่เหมือนกัน ต้องได้รับโทษตามหมวดนี้ หรือถูกจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

Title 39, United States Code

³³ Section 1302. Mailing lottery tickets or related matter

Whoever knowingly deposits in the mail, or sends or delivers by mail : Any letter or such concerning any lottery, gift enterprise, or similar scheme offering prizes dependent in whole or in part upon lot or chance or any payment for the purchase of any ticket or part thereof

Shall be fined or imprisoned not more than two year, or both ; and for any subsequent offense shall be imprisoned not more than five year.

³⁵ Section 1303. Postmaster or employee as lottery agent

Any employee of the Postal Service who knowingly delivers any letter advertising any lottery, gift enterprise, or similar scheme shall be fined under this title or imprisoned not more than one year, or both.

Section 3005³⁶ การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ - ตัวเสี่ยงโชค

(เอ) หากปรากฏหลักฐานว่า ผู้ใดมีส่วนในการทำแผนงาน หรือวิธีอื่นใด เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินโดยทางจดหมายด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือมีส่วนในการกระทำที่เกี่ยวกับตัวเสี่ยงโชค การแถมพิก หรือแผนงานใดเพื่อแจกจ่ายเงิน การไปรษณีย์อาจจะออกคำสั่งได้ดังต่อไปนี้

(1) คำสั่งที่กำหนดให้หัวหน้าทำการไปรษณีย์ในท้องที่ซึ่งจดหมายนั้นมาถึง ให้ส่งคืนจดหมายเช่นว่านั้นไปยังผู้ส่ง โดยให้ทำเครื่องหมายอย่างเหมาะสมเพื่อให้ทราบว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อกฎหมายมาตรานี้

(2) คำสั่งที่ห้ามมิให้หัวหน้าทำการไปรษณีย์จ่ายเงินให้แก่ผู้ใดตามคำสั่งให้จ่ายเงินหรือใบส่งจ่ายเงินทางไปรษณีย์และให้นำส่งคืนให้แก่ผู้ส่งเงินนั้น

(3) คำสั่งที่กำหนดให้บุคคลหรือตัวแทนหยุดหรือเลิกจากการมีส่วนใดๆ ในแผนงาน เครื่องมือ ตัวเสี่ยงโชค หรือการแถมพิกนั้น

ในรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการพัฒนากฎหมายที่ใช้ในการปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในรัฐของตน เนื่องจากพบว่าผู้เสียหายโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ถูกฉ้อโกงและหลอกลวงเงินมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งกระทำโดยอาชญากรที่มีได้ใช้ความรุนแรง จึงตรา

³⁶ Section 3005. False representation; lotteries

(a) Upon evidence that any person is engaged in conducting a scheme or device for obtaining money through the mail by means of false representation, or is engaged in conducting a lottery, gift enterprise, or scheme for the distribution of money, the Post Service may issue an order that :

(1) direct the postmaster of the post office at which mail arrives, to return such mail to the sender appropriately marked as in violation of this section,

(2) forbids the payment by a postmaster to the person of any money order or postal note and provides for the return to the remitter; and

(3) requires the person or representative to cease and desist from engaging in any such scheme, device, lottery, or gift enterprise.

กฎหมายของมลรัฐ 2001 SB 540 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2001 โดยกำหนดว่าผู้ที่กระทำความผิด อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จะต้องถูกลงโทษตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย มาตรา 775.082 มาตรา 775.083 หรือ มาตรา 775.084 แห่งกฎหมายรัฐฟลอริดา และหากการกระทำนั้นได้กระทำเพื่อให้ตนได้รับหรืออาจได้รับเงินจำนวน 100,000 ดอลลาร์ขึ้นไปและได้หลอกลวงบุคคลดังต่อไปนี้

- ผู้สูงอายุ 10 คนขึ้นไป
- บุคคลอื่น 20 คนขึ้นไป
- หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานทางการเมืองของรัฐ

ผู้นั้นต้องได้รับโทษเพิ่มจากโทษเดิมที่มีอยู่ตามกฎหมาย คือต้องจ่ายค่าปรับเป็นเงิน 500,000 ดอลลาร์ หรือเป็นเงินจำนวนสองเท่าของเงินที่ได้รับมาหรือจำนวนที่เสียไป ตามแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน

นอกจากนั้นผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบในค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมด และต้องจ่ายค่าคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหายทุกราย โดยไม่คำนึงว่าผู้เสียหายจะมีชื่อในคำฟ้องอาญาหรือไม่ และศาลก็อาจจะออกคำสั่งให้ภาคทัณฑ์แก่จำเลยที่กระทำความผิดภายใต้มาตรานี้ไม่เกิน 10 ปี หรือจนกว่าจะจ่ายคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหายครบทุกคน

3.4.2 ประเทศญี่ปุ่น

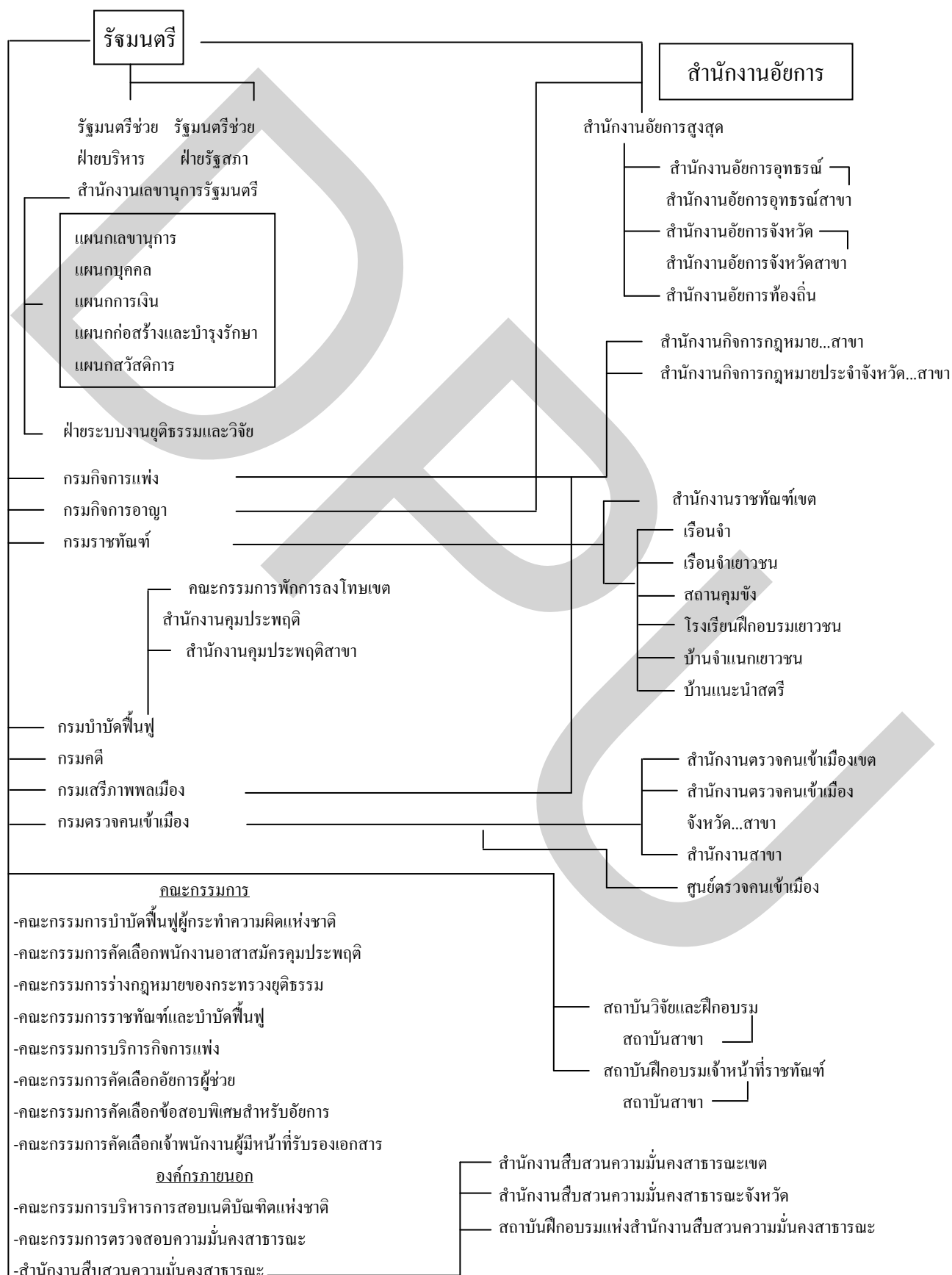
ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีลักษณะเด่นของกฎหมาย 2 ระบบ อย่างชัดเจน ในขณะเดียวกันญี่ปุ่นก็ได้รับเอาระบบกฎหมายของอังกฤษซึ่งเป็นระบบคอมมอนลอว์มาเป็นแม่แบบสำหรับกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เมื่อญี่ปุ่นเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 2 และเป็นฝ่ายแพ้สงครามทำให้ญี่ปุ่นต้องปฏิรูประบบการเมือง ระบบราชการและระบบกฎหมายโดยให้มีรัฐธรรมนูญใหม่และนำแนวคิดเรื่อง Due Process มาใช้ในระบบกฎหมาย ญี่ปุ่นจึงมีจุดเด่นในแง่ที่นำกฎหมายทั้งระบบซีวิลลอว์และระบบคอมมอนลอว์รวมไว้ในประเทศเดียวกัน นอกจากนี้ขึ้นบรรณนิยมแนวคิดของประเทศในทวีปเอเชียเกี่ยวกับลักษณะการบังคับใช้กฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังแตกต่างจากแนวคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศในทวีปยุโรป กล่าวคือ ประเทศในทวีปเอเชียมักมีแนวคิดให้ผู้กระทำความผิดรับสารภาพในสิ่งที่ได้กระทำ แต่อย่างไรก็ตาม การรับสารภาพดังกล่าวต้องมีได้เกิดจากการบังคับ ยุขง ส่งเสริม

หรือให้รางวัลด้วยประการใด ๆ และยังมีแนวความคิดอีกว่าจะไม่มีการยุบส่งเสริมให้ผู้ต้องหาให้การปฏิเสธ แนวคิดนี้ต่างจากแนวคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศในทวีปยุโรปที่มักจะยุบให้ประชาชนไม่ยอมรับสารภาพโดยให้มีการต่อสู้คดีโดยเท่าเทียมกันอย่างยิ่งที่สุด

กระบวนการยุติธรรมในประเทศญี่ปุ่นมีกระทรวงยุติธรรมเป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่บริหารงานยุติธรรมโดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดในกระทรวงยุติธรรม ตำแหน่งรองลงมาคือ รัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายรัฐสภา (Parliamentary Vice-Minister) และรัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายบริหาร (Administrative Vice-Minister) โดยรัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการจะได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกรัฐสภา ในขณะที่รัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายบริหารได้รับการคัดเลือกจากอัยการ โดยกระทรวงยุติธรรมจะมีองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญารวม 7 กรม และมีสำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี ยกเว้นศาลซึ่งอยู่ในสังกัดของกระทรวงยุติธรรมแต่แยกออกเป็นหน่วยงานอิสระตามแนวคิดของการแบ่งแยกอำนาจ โครงสร้างของกระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่นจึงสามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังนี้³⁸

³⁸ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2541, มิถุนายน). โครงสร้างกระทรวงยุติธรรมและงานอัยการของญี่ปุ่น. บทบัณฑิตย์, เล่มที่ 54 ตอน 2. หน้า 145

โครงสร้างกระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น

ในความเป็นจริงแล้ว ระบบการสอบสวนในประเทศญี่ปุ่นมีการแบ่งแยกประเภทความคิดในคดีอาญาโดยแบ่งเป็นคดีอาญาทั่วไปและคดีอาญาอันมีลักษณะเป็นพิเศษ และมีการแบ่งแยกหน่วยงานสอบสวนที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยให้ตำรวจมีหน้าที่สอบสวนคดีอาญาทั่วไป และหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษประจำสำนักงานอัยการมีหน้าที่สอบสวนในคดีพิเศษ แต่อย่างไรก็ตาม การแบ่งแยกดังกล่าวเป็นเพียงการแบ่งแยกโครงสร้างของหน่วยงานและประเภทคดีที่ต้องรับผิดชอบเท่านั้น แม้จะได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่หรือเทคนิคในการสอบสวนให้แตกต่างกัน กล่าวคือ การสอบสวนคดีอาญาทั่วไปและคดีอาญาในลักษณะพิเศษต่างก็ไม่มีอำนาจใช้เทคนิคในการสอบสวนโดยไม่มีการใช้การสอบสวนแบบลับ การสอดแนมหรือการใช้เครื่องมือสอดแนม รวมทั้งการใช้ Immunity System ในอดีต Lockheed ก็ยังมีความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกันว่าจะนำมาใช้ได้หรือไม่ แม้ว่าคำพิพากษาในคดีนี้จะตัดสินเป็นเวลานานแล้ว แต่ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นก็ยังไม่มีกฎหมายที่อนุวัติตามสัญญาของสหประชาชาติว่าการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติโดยขณะนี้ยังอยู่ในขั้นร่างกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นจึงยังมีข้อถกเถียงกันว่าเทคนิคในการสอบสวนแบบ Immunity System นี้สามารถนำมาใช้ในการสอบสวนได้หรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า แม้หน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศญี่ปุ่นจะมีผลงานในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ก็ตาม แต่หน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศญี่ปุ่นก็ยังประสบปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานมาก โดยเฉพาะอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงอยู่ในธุรกิจขายตรง เนื่องจากหลักเกณฑ์ทางกฎหมายโดยทั่วไปของประเทศญี่ปุ่นตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้พอสังเขปในตอนต้นซึ่งยังมีข้อบกพร่อง และจุดอ่อนในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจในการสอบสวน และการใช้เทคนิคในการสอบสวน รวมทั้งการใช้ Immunity System ที่ทำให้ไม่สามารถควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงได้อย่างเต็มที่ จะใช้บังคับได้ก็แต่ในเฉพาะคดีที่มีลักษณะเป็นคดีอาญาทั่วไป ไม่สามารถใช้กับคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงนั้นเป็นคดีอาญาอันมีลักษณะพิเศษ ดังนั้น ควรที่จะมีการพัฒนาเทคนิคในการสืบสวนสอบสวนแบบใหม่เพื่อสามารถรวบรวมพยานหลักฐานและพิสูจน์ความผิดในการกระทำความผิดของผู้ต้องหาได้ อีกทั้งการพัฒนาและฝึกฝนเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนโดยการฝึกให้การทำงานอย่างเป็นมืออาชีพและมีความเข้าใจในการกระทำความผิดประกอบกับการสนับสนุนเป็นพิเศษในเรื่องงบประมาณและเครื่องมือในการ

สอบสวนซึ่งจะส่งผลให้การสนับสนุนเป็นพิเศษในเรื่องงบประมาณและเครื่องมือในการสอบสวน ซึ่งจะส่งผลให้การสอบสวนในคดีความผิดที่มีลักษณะพิเศษสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ได้ ตลอดจนสร้างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายมีผลใช้ควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงมากับธุรกิจขายตรงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่นควรมีแนวคิดที่สอดคล้องไปในทางเดียวกันโดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ในการสอบสวนและการพิจารณาในชั้นศาลประกอบกับคำเบิกความของบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเบิกความในฐานะพยาน ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม และประการสุดท้ายการพิจารณาความผิดที่มีลักษณะพิเศษควรได้รับการพิจารณาโดยวิธีการพิเศษแยกออกจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป การป้องกันและการปราบปรามการกระทำความผิดในลักษณะพิเศษจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

3.5 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายและนโยบายของรัฐที่ใช้ในการควบคุมอาชญากรรม

แชร์ลูกโซ่

กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยและกระบวนการยุติธรรมในสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นมีโครงสร้างทางกฎหมายที่มีลักษณะเด่นและคล้ายคลึงกันมาก คือ โครงสร้างของกฎหมายเป็นระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์หรือระบบประมวลกฎหมาย โดยได้รับอิทธิพลจากประเทศในภาคพื้นยุโรป เช่น ประเทศฝรั่งเศสและเยอรมัน ซึ่งวิธีการดำเนินคดีอาญาจะใช้หลักไต่สวน (Inquisitorial System) แต่ในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นกลับใช้แนวปฏิบัติวิธีการดำเนินคดีอาญาในระบบการค้นหาคำความจริงในการดำเนินคดีอาญาในระบบนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่ว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายมีฐานะเท่าเทียมกันและคู่ความทั้งสองฝ่ายต้องต่อสู้กันอย่างยุติธรรมต่อหน้าศาลซึ่งวางตัวเป็นกลางเพื่อค้นหาและแสดงความจริงให้ปรากฏ

สำหรับในประเทศไทยด้วยความไม่เข้าใจว่าระบบกฎหมายของเราเป็นระบบกฎหมายใดจึงส่งผลให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมในการประสิทธิประสาทความยุติธรรมให้แก่ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการได้ กล่าวคือ แม้ในประเทศไทยจะมีโครงสร้างระบบกฎหมายในระบบซีวิลลอว์ แต่ัยการซึ่งถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลกลับไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีอาญาที่มี

ลักษณะพิเศษ และแม้ว่าหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษที่จัดตั้งขึ้นใหม่ในประเทศไทยซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่รวบรวมผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งมีคุณสมบัติเทียบเท่าพนักงานอัยการและผู้พิพากษา โดยถือเป็นบุคคลหลักที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีพิเศษ และบางครั้งอาจมีผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ แต่อย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการกลับไม่มีหน้าที่ในการสอบสวนคดีพิเศษแต่กลับมีหน้าที่เพียงสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่มการสอบสวนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กคพ. กำหนดซึ่งต่างจากหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศญี่ปุ่น แม้ว่าโครงสร้างระบบกฎหมายและวิธีการดำเนินคดีอาญาในญี่ปุ่นจะเหมือนกับประเทศไทย แต่ญี่ปุ่นกลับกำหนดหน้าที่ขององค์กรในกระบวนการอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษไว้ในสำนักงานอัยการจังหวัด ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนในคดีพิเศษก็คืออัยการ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยและเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความชำนาญประกอบประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 4 ถึง 18 ปี อันถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศญี่ปุ่น

ดังนั้น มาตรการทางกฎหมายและนโยบายของรัฐที่จะใช้ในการควบคุมอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ จึงมีความแตกต่างจากมาตรการทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งส่งผลให้แต่ปัญหาในเรื่องการควบคุมอิทธิพลภายนอกหรือการให้หลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจากอำนาจทางการเมืองโดยพิจารณาเพียงว่า ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชาหรือการบริหารหน่วยงานในความรับผิดชอบเป็นข้าราชการการเมืองนั้นย่อมเป็นการพิจารณาปัญหาไม่ถูกต้อง เนื่องจากหากพิจารณาเพียงว่าผู้ที่มีอำนาจในการบริหารงานภายในกระทรวง ทบวง กรม ไม่ควรเป็นข้าราชการการเมืองแล้ว การปฏิบัติงานภายในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ย่อมไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะข้าราชการการเมืองซึ่งได้รับเลือกตั้งจากประชาชนตามการปกครองระบบประชาธิปไตยย่อมเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการควบคุม ดูแลการบริหารงานภายในหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ซึ่งก็เป็นนโยบายของรัฐที่เจตนาที่จะให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ควบคุมหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ควบคุมอาชญากรรมจากแชร์ลูกโซ่ที่แฝงอยู่ในธุรกิจขายตรง

จากการศึกษา ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยควรจะนำเอาเทคนิคและหลักเกณฑ์ทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และของประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้ เพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมทางธุรกิจและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนและการควบคุมอาชญากรรมแฮร์ลูกโซ่ที่แฝงมากับธุรกิจขายตรงให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบันแฮร์ลูกโซ่ที่แฝงอยู่ในธุรกิจขายตรงนี้เกิดขึ้นอย่างมากมาย

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคซึ่งส่งผลกระทบต่อนโยบายในการควบคุม อาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงในประเทศไทย

ในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจของไทยได้มีการพัฒนาลักษณะยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น และอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ก็มักจะเกิดขึ้นในสถานะที่เศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในช่วงเศรษฐกิจซบเซา เมื่อใดที่ประเทศมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อนั้นจะเป็นช่วงเวลาของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทนี้ เหตุผลก็คือ เมื่อรายได้ของคนมีน้อย ในขณะที่รายจ่ายเพิ่มขึ้น การพยายามหารายได้อื่นมาเสริมจึงเกิดขึ้น อาชญากรรมแชร์ลูกโซ่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหานี้ดี รูปแบบการหลอกลวงที่หลากหลายจึงเกิดขึ้น และรูปแบบที่เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุดก็คือ “แชร์ลูกโซ่” อาทิ เช่น แชร์น้ำมัน แชร์ข้าวสาร แชร์ถ้วยเต๋ยว แชร์ยางพารา แชร์พวงมาลัย เป็นต้น แต่ในขณะที่กฎหมายหรือกฎระเบียบต่าง ๆ มักจะล้าหลัง และไม่ได้รับการแก้ไขให้ทันกับสภาพการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ การหย่อนประสิทธิภาพของเจ้าพนักงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งอาจเป็นเพราะขาดความเข้าใจในระบบธุรกิจสมัยใหม่หรือวิทยาการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ซึ่งผู้ประกอบการนำมาใช้ในการประกอบธุรกิจและอาชญากรรมประเภทนี้ด้วย อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการโยกย้ายตำแหน่งเปลี่ยนแปลงไปตามวิธีการทางราชการ ซึ่งอาจทำให้ผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านถูกโยกย้ายไปปฏิบัติหน้าที่อื่นทำให้มีการละเมิดกฎหมายมากขึ้น ทั้งหมดนี้เป็นความบกพร่องของกฎหมายและกลไกของรัฐในการดำเนินคดีอาญาทำให้เปิดช่องให้มีการก่ออาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ซึ่งเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งผู้กระทำความผิดมักเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญพิเศษและอาศัยโอกาสในวิชาชีพของตนเองเข้าดำเนินการ ที่สำคัญการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ค้นหาพยานหลักฐานได้ยากเพราะกว่าจะมีพยานหลักฐานเพียงพอผู้กระทำความผิดก็รู้ตัวและหนีไปเสียก่อน ทั้งนี้เพราะผู้เสียหายไม่ยอมเข้าร้องทุกข์จนกว่าจะรู้ว่าตนได้รับความเสียหาย เหตุที่ผู้เสียหายไม่รู้จึงเป็นกรณีที่รัฐขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนรู้ถึงวิธีการ รูปแบบใหม่ของแชร์ลูกโซ่ที่เกิดขึ้นและแปรเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ปัญหาในการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม ความสลับซับซ้อนและทันสมัยล้ำยุคของอาชญากรรมประกอบกับความมีสถานะภาพทางสังคมของผู้กระทำความผิดทำให้การสืบสวนสอบสวน การฟ้องร้องดำเนินคดี และการพิจารณาคดีอาชญากรรมประเภทนี้เป็นไปด้วยความยากลำบาก บางครั้งอาชญากรสามารถหลุดพ้นคดีไปได้เพราะความล้ำสมัยของกฎหมาย กฎหมายที่มีก็ไม่อาจที่จะเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้เพราะเหตุว่ากฎหมายร่างไม่ครอบคลุมถึงความผิดที่กระทำ จึงยากที่จะบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่จึงมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับตัวผู้เสียหาย

การร้องทุกข์กล่าวโทษในคดีแชร์ลูกโซ่โดยทั่วไปจะเกิดขึ้นภายหลังที่ผู้ร่วมลงทุนไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนตามที่โฆษณาชักชวน และปรากฏว่าบริษัท ฯ ได้ปิดทำการไปแล้ว กรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท ฯ ก็หลบหนีไปพร้อมกับเงินที่ได้จากการหลอกลวงประชาชนให้ไปร่วมลงทุน ทำให้ยากต่อการติดตามเงินและทรัพย์สินมาคืนให้แก่ผู้เสียหาย มูลค่าความเสียหายในแต่ละคดีจึงมีเป็นจำนวนมากกว่าพันล้านบาทขึ้นไป ตราบใดที่ยังไม่มีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้เสียหายก็จะยังไม่เข้าร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฉะนั้น การดึงผู้เสียหายให้เข้ามาพบเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อการเข้าไปตัดลูกโซ่หรือเป็นการตัดไฟแต่ต้นลมเพื่อยับยั้งความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก เนื่องจากยังไม่ปรากฏตัวผู้เสียหายที่ชัดเจน

4.2 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

เนื่องจากอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่มีความสลับซับซ้อนและดำเนินการกันเป็นเครือข่าย ดังที่ได้อธิบายแล้วข้างต้น ทำให้ยากแก่ดำเนินคดี ปัญหาหนึ่งก็คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ให้ความสนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมองว่าลักษณะที่เป็นรูปธรรมภายนอกของอาชญากรรมประเภทนี้ไม่ร้ายแรงเหมือนคดีอาญาโดยทั่ว ๆ ไป นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการประสานงานในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมด้วยกัน ในขณะที่อาชญากรทำงานกันเป็นเครือข่ายเป็นทีม

ประกอบกับอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายมอบให้นั้นก็ไม่ชัดเจนพอที่จะหยุดยังอาชญากรรมประเภทนี้ได้ นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ

4.2.1 ปัญหาและอุปสรรคทางด้านกฎหมาย

4.2.1.1 ปัญหาที่เกิดจากหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย โดยที่รูปแบบของอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ในปัจจุบันแปรเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีสมัยใหม่และพัฒนาการของสังคมนั้นๆ ทำให้อาชญากรรมประเภทนี้มีความสลับซับซ้อนและดำเนินการกันเป็นเครือข่าย จนยากในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย

การบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้มีผลใช้บังคับนั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์และหลักการที่จะสามารถนำไปใช้บังคับได้จริงและเกิดประโยชน์สูงสุด แต่บางครั้งก็ไม่สามารถที่จะนำไปปรับใช้กับอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ได้เพราะกฎหมายไม่ครอบคลุม หลักเกณฑ์ทางกฎหมายยังไม่ชัดเจน ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่สำคัญก็คือ การกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายไม่ครอบคลุมและตีความกฎหมายให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้อย่างสมเหตุสมผล เนื่องจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับแชร์ลูกโซ่ที่แฝงอยู่ในธุรกิจขายตรงนั้น ส่วนมากจะเป็นข้อเท็จจริงที่มีความซับซ้อน ลึกซึ้งแยบยล จนอาจจะทำให้ปรับเข้ากับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายได้ยาก เพราะผู้กระทำความผิดมักจะหาช่องโหว่หรือช่องว่างของกฎหมาย เพื่อจะกระทำความผิดจึงส่งผลให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงหลุดพ้นจากบทลงโทษของกฎหมายไปได้ หรือไม่ได้รับการจับกุมจากพนักงานเจ้าหน้าที่และยังคงเพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกที

4.2.1.2 ปัญหาทางกฎหมายในการรวบรวมและวิเคราะห์พยานหลักฐาน ในคดีธรรมดาเจ้าหน้าที่สามารถรวบรวมพยานวัตถุ เช่น ปืน มีด ได้ง่ายกว่าการรวบรวมข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือบัญชีธนาคาร หรือจากเทปแถบแม่เหล็กของคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ในคดีอาชญากรรมธรรมดา เจ้าหน้าที่ตำรวจมักพบหลักฐานสำคัญในสถานที่เกิดเหตุ แต่ในทางตรงกันข้ามเจ้าพนักงานสอบสวนอาจจะไม่พบอะไรเลยที่เป็นประโยชน์ต่อคดีในศาลาค้น บริษัทแชร์ หรือโต๊ะทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ทุจริต นอโงะ นอราญรึงบลวง บ่อยครั้งที่พยานหลักฐาน

อยู่ในความครอบครองของบุคคลที่สาม เช่น ธนาคาร หรือผู้รับเหมา หรือผู้ให้สินบนซึ่งไม่ยอมให้ความร่วมมือ หรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีแต่อย่างใด หรือแม้แต่ว่าพนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้แล้ว ลักษณะเนื้อหาของข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือเทปแถบแม่เหล็กอาจเป็นปัญหาในการวิเคราะห์พยานหลักฐานตามกฎหมายและการยอมรับในชั้นพิจารณาคดีได้ คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีความยุ่งยากซับซ้อน มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการกระทำความผิด เช่นอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งส่งผลให้การแสวงหาพยานหลักฐานของรัฐของพนักงานสอบสวนทำได้ยากลำบาก ขณะเดียวกันบุคลากรที่ทำคดีประเภทนี้จำนวนไม่น้อยที่ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของความผิดประเภทนี้ดีพอ บางคนอาจต้องมีการศึกษาถึงกรรมวิธีในการกระทำความผิดพร้อม ๆ กับการทำคดีก็มี นอกจากนี้กฎหมายที่สำคัญในการดำเนินคดี คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เป็นกฎหมายที่ใช้มานานแล้ว บางกรณีไม่เหมาะสมกับลักษณะคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น เรื่องการระงับการพิสูจน์ ซึ่งในคดีอาญาโจทก์จะต้องนำสืบให้ได้ความอย่างแน่ชัดว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ศาลจึงจะพิพากษาลงโทษ แต่การพิสูจน์เช่นนี้ทำได้ยากมากในคดีอาชญากรรมแฮร์ลูกโซ่ เพราะข้อเท็จจริงต่าง ๆ จำเลยผู้กระทำความผิดซึ่งมีทั้งความชำนาญและประสบการณ์ เป็นผู้ครอบครองข้อมูลเหล่านั้น จึงแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่โจทก์จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นโดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ตนมีอยู่ได้ถึงขนาดนั้น ในหลายประเทศได้กำหนดการระงับการพิสูจน์ตกแก่จำเลย กล่าวคือโจทก์เพียงแต่พิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขเท่านั้น ต่อจากนั้นจำเลยต้องมีการระงับการพิสูจน์ให้เห็นว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเรียกว่า “Reverse Burden of Proof”

4.2.1.3 ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ พยานหลักฐานส่วนใหญ่ในคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมแฮร์ลูกโซ่ซึ่งถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งมีความสลับซับซ้อนและมักอยู่กับผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือบุคคลภายนอกซึ่งไม่อยากจะให้ความร่วมมือกับตำรวจเท่าใดนัก เจ้าพนักงานของรัฐจึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการสืบสวนสมัยใหม่ เช่น การดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretapping) ทั้งนี้เพราะการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้นผู้กระทำผิดได้อาศัยประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ประกอบอาชญากรรม และที่สำคัญมักจะร่วมกันกระทำความผิดที่มีความสลับซับซ้อน ยากแก่การที่เจ้าพนักงานของรัฐจะแสวงหาพยานหลักฐานมา

พิสูจน์ความคิดได้ หากใช้วิธีการสืบสวนตามแบบปกติ ซึ่งการใช้เทคนิคหรือวิธีการสืบสวนสอบสวนสมัยใหม่ อาจมีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพบางอย่างของบุคคล

สำหรับประเทศไทย เสรีภาพในการสื่อสารได้รับการรับรองคุ้มครองไว้โดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

อย่างไรก็ตาม แม้วรรคท้ายของรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว จะเปิดโอกาสให้มีการดักฟังทางโทรศัพท์ อันถือเป็นการตรวจ การกักการสื่อสารโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐได้ แต่ตามกฎหมายไทยก็ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐในการดักฟังทางโทรศัพท์เป็นการเฉพาะ แม้จะเป็นการกระทำเพื่อป้องกัน หรือสืบหาอาชญากรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะก็ตาม ในทางตรงกันข้ามกลับมีกฎหมายที่บัญญัติเอาโทษกับบุคคลใด (รวมทั้งเจ้าพนักงานด้วย) ในการดักฟังทางโทรศัพท์ อันอาจเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ เจ้าพนักงานในการสืบสวนคดีอาญาโดยใช้วิธีการดักฟังทางโทรศัพท์ เพราะการประกอบอาชญากรรมได้พัฒนาไปมาก โดยมีการประกอบอาชญากรรมในลักษณะเป็นองค์กร (Organized Crime) เป็นเครือข่าย จึงยากที่จะสืบสวนโดยใช้วิธีการอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานหากกฎหมายในปัจจุบันยังคงมีลักษณะที่ไม่เอื้ออำนวยให้เจ้าพนักงานของรัฐทำการดักฟังทางโทรศัพท์ แม้จะกระทำโดยมีเหตุผลเพียงพอ กล่าวคือ เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและสืบหาอาชญากรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะก็ตาม เจ้าพนักงานของรัฐผู้กระทำการดักฟังทางโทรศัพท์อาจถูกฟ้องร้องทางอาญาตามพระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์

¹ พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ.2477 มาตรา 24 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 163

พ.ศ.2477 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 163 และหากจะปล่อยให้เจ้าพนักงานของรัฐทำการดักฟังทางโทรศัพท์โดยพลการโดยขาดหลักประกันทางกฎหมายดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่าการสืบสวนสอบสวนอ้างพยานหลักฐานที่เป็นเทปจากการดักฟังโทรศัพท์ กฎหมายไทยไม่สามารถกระทำได้อีกทั้งพยานหลักฐานที่เป็นเทปจะมีปัญหาในเรื่องการพิสูจน์ความถูกต้อง น้ำหนักคำพยานค่อนข้างน้อย และปัญหาที่กฎหมายวิธีพิจารณาความของไทยจะต้องส่งต้นฉบับ² หรือในเรื่องพยานบอกเล่า ดังนั้น เมื่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ได้นำเอาเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ประกอบอาชญากรรมทุกวิถีทาง จึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการบังคับใช้กฎหมายในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

4.2.1.4 ปัญหาในการนำข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทแชร์ลูกโซ่

1) การกำหนดประเภทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เป็นพยานหลักฐาน กฎหมายพยานจำแนกพยานออกเป็น 3 ประเภท คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ในบางระบบรวมพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ากับพยานบุคคล บางระบบถือว่าพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานอีกประเภทหนึ่ง กฎหมายกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอ้างอิง และนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลแตกต่างกันไปตามลักษณะของพยาน ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์สร้างปัญหาขึ้นมาว่าควรจะนำสืบสิ่งใด เช่น จะนำสืบตัวเครื่อง (hardware) โปรแกรม (Software) แผ่นพิมพ์ (print out) หรือจะนำสืบบุคคลที่บันทึกข้อมูลสร้างโปรแกรมหรือที่พิมพ์ printout ออกมา หรือจะต้องสืบสิ่งเหล่านี้ประกอบกัน หรือว่าพยานหลักฐานเหล่านี้มีลำดับความสำคัญที่กฎหมายกำหนดว่าจะนำสืบสิ่งใดก่อนสิ่งใดหลัง ทำนองเดียวกับหลัก Best Evidence Rule ของกฎหมายคอมมอนลอว์ ที่บังคับให้นำ

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 238 ต้นฉบับเอกสารเท่านั้นที่จะอ้างเป็นพยานได้ ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้ สำเนาที่รับรองว่าถูกต้อง หรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความก็อ้างเป็นพยานได้

ถ้าอ้างหนังสือราชการเป็นพยาน แม้ต้นฉบับยังมีอยู่จะส่งสำเนาที่เจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ในหมายเรียกจะบ่งไว้เป็นอย่างอื่น

ต้นฉบับเอกสารมาสืบก่อน ถ้าไม่มีจึงใช้สำเนาสืบได้ หากไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ชัด ก็เป็นที่แน่นอนว่าจะต้องนำสืบโดยพยานผู้เชี่ยวชาญ เพราะไม่ว่าจะนำสิ่งใดมาอ้างอิงเป็นพยาน เช่น แผ่นดิสก์ ก็ดี printout ก็ดี ล้วนแล้วแต่ต้องการคำอธิบาย และมีใช่เป็นเพียงคำอธิบายของพยานผู้รู้เห็นความเป็นมา แต่จะต้องเป็นคำอธิบายของผู้เชี่ยวชาญ ระยะแรกการนำสืบค่อนข้างจะใช้เวลาและสร้างความไม่สะดวกและปัญหามากพอสมควร ต่อมามีการหาทางออกว่า printout ที่ได้จากเครื่องนั้นเป็นผลผลิตของการเล่นซ้ำ ข้อมูลเมื่อ input กับ output เหมือนกัน การรับรองความถูกต้องแท้จริง จึงย่อมกระทำได้โดยผู้เกี่ยวข้องกับเอกสารนั้น เมื่อสหรัฐปรับปรุงกฎหมายลักษณะพยานที่ใช้ในศาลรัฐบาลกลาง จึงได้มีการกำหนดไว้ในข้อ 1001 แห่ง Federal Rules of Evidence (FRE) ยอมรับการอ้างส่ง printout เป็นพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อพิสูจน์เนื้อหาของข้อมูลที่บันทึกไว้ ฉะนั้น ในการพิสูจน์เนื้อหาของข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สิ่งที่ต้องกำหนดให้คู่ความนำมาอ้างส่งศาลในชั้นแรกคือ printout หากต่อมาได้มีการโต้เถียงถึงความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลใน printout นั้น คู่ความก็ย่อมมีสิทธินำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ เช่น software หรือพยานบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและไม่ใช่อุเชี่ยวชาญ

ซึ่งที่กล่าวมานี้ยังไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ตายตัวในกฎหมายไทย ซึ่งล้วนเป็นปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายต่อคดีเศรษฐกิจ ซึ่งอาชญากรรมนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ประกอบอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น

2) การรับรองความถูกต้องแท้จริง (Authentication) หลักในเรื่องการรับรองความถูกต้องแท้จริงของพยานหลักฐานที่เป็นเอกสารหรือวัตถุพยาน เป็นหลักกฎหมายคอมมอนลอว์อันเก่าแก่ที่ยังมีอิทธิพลต่อกฎหมายของหลายประเทศในปัจจุบันซึ่งรวมทั้งประเทศไทย ด้วย หลักนี้หมายความว่าพยานหลักฐานที่จะอ้างส่งต่อศาลนั้นต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้นในเรื่องความถูกต้องแท้จริงเสียก่อน³ เช่น เมื่อจะอ้างส่งพินัยกรรมเป็นพยานหลักฐานต่อศาลที่จะต้องมีการพยานบุคคล เช่น ผู้เขียน ผู้พิมพ์ ผู้ร่าง พยานหรือบุคคลใดที่รู้เห็นเกี่ยวข้องมาบอกความรับรองถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งพินัยกรรมนั้น ไม่ใช่จะอ้างส่งพินัยกรรมนั้นต่อศาลลอยๆ ได้ทันที

³ See Mc Cormick (ก.ศ.) **Mc Cormick on Evidence**. p. 402-403.

ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เมื่อนำเสนอต่อศาลเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์เนื้อหาแห่งข้อมูลนั้น จึงควรต้องอยู่ในกฎของการรับรองความถูกต้องแท้จริงด้วย การเขียนหรือพิมพ์ดีดซึ่งไม่มีการเปลี่ยนแปลงในการบันทึกข้อมูล การรับรองความถูกต้องแท้จริงในเอกสารทั่วไปจึงจากเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่ใช่เป็นการยอมรับว่า printout นั้น ได้พิมพ์ออกมาจากเครื่อง แต่เป็นการรับรองถึงความถูกต้องแท้จริงของระบบการบันทึกข้อมูลโดยเครื่องและบางกรณีที่มีการประมวลผลก็ย่อมเป็นการรับรองถึงความถูกต้องแท้จริงของระบบการประมวลผลนั้นด้วย ดังนั้น การที่เสมียนพิมพ์ดีดจะเป็นผู้รับรองความถูกต้องแท้จริงของเอกสารที่พิมพ์ขึ้นมา ย่อมทำได้โดยไม่เกิดปัญหาใดๆ และเพียงพอแก่ความน่าเชื่อถือในความถูกต้องแท้จริงแห่งเอกสารนั้นแล้ว แต่เสมียนที่พิมพ์ printout ออกมาจากเครื่องคอมพิวเตอร์จะเป็นผู้รับรองความถูกต้องแท้จริงของ printout นั้นได้เพียงใด เมื่อมันไม่ได้เป็นเพียงการรับรองว่า printout นั้นพิมพ์ออกมาจากเครื่องเท่านั้น แต่จะต้องรับรองถึงความถูกต้องแห่งเนื้อหาของการบันทึกและประมวลผลนั้นด้วย

ซึ่งนานาประเทศก็ยังไม่มียกขัตติยัตินัยตายตัวในเรื่องนี้ไว้ชัดเจนแต่อย่างใด ซึ่งย่อมเป็นปัญหาสำหรับการดำเนินคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ในการสืบถึงความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลที่ได้จากเครื่องคอมพิวเตอร์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ส่วนหนึ่งด้วย

3) ต้นฉบับเอกสาร (Best Evidence Rule) กฎเกณฑ์ว่าด้วยการส่งต้นฉบับเอกสารมีที่มาจากหลักกฎหมายคอมมอนลอว์อันเก่าแก่ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อกฎหมายลักษณะพยานของประเทศไทย บทบัญญัติดังกล่าวมีอยู่ในมาตรา 93 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และมาตรา 238 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ปัญหาว่าข้อมูลที่ได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อะไรคือต้นฉบับ อะไรคือสำเนา คงตอบได้ยากและการทำซ้ำซึ่งข้อมูลจากสื่อก็ทำได้ตลอดเวลา printout ที่ออกมาก็ไม่อาจจะระบุได้ชัดเจนว่าแผ่นใดเป็นต้นฉบับ บางคนอาจบอกว่าต้นฉบับอยู่ในเครื่อง หรืออยู่ใน software ปัญหาที่มีขึ้นว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลใน Software นั้นโดยไม่มีผู้ใดจับผิดได้หรือไม่

จากลักษณะพิเศษของเอกสารจากคอมพิวเตอร์ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามกฎหมายพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best Evidence Rule) ดังกล่าวมาแล้วเกิดความยากลำบากในการที่

จะระบุว่าส่วนใดในระบบคอมพิวเตอร์ที่เป็นต้นฉบับเอกสาร และเหตุผลในเรื่องการปรับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี เห็นว่าไม่มีหลักกฎหมายใดที่สามารถนำมาปรับใช้ในกรณีนี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 93 ของไทย ไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้ เมื่อเกิดปัญหาที่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ยอมรับกันว่าสำเนาเอกสารนั้นถูกต้องตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 93(1) และมีใช่เป็นกรณีที่ต้นฉบับเอกสารอยู่ในความอารักขาหรือความดูแลของทางราชการ ซึ่งกรณีของเอกสารจากคอมพิวเตอร์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์นี้เป็นกรณีที่ไม่สามารถระบุลงไปแน่ชัดว่าส่วนใดเป็นต้นฉบับ

4) พยานบอกเล่า และ Hearsay ในกฎหมายไทยหลักเรื่องพยานบอกเล่าบัญญัติไว้ในมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีหลักเช่นเดียวกับกฎหมายคอมมอนลอว์ว่าด้วยการห้ามนำเสนอพยานหลักฐานที่เป็น Hearsay ซึ่งหมายถึงพยานหลักฐานที่เป็นคำกล่าวของบุคคลอื่น นอกจากพยานบุคคลที่กำลังเบิกความต่อศาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ความจริงของคำกล่าวนั้น ตัวอย่างเช่น ก. เป็นนักท่องเที่ยวยาวญี่ปุ่นถูก ข. ล้วงกระเป๋าแล้ววิ่งหนีไป ก. บอกตำรวจว่า ข. เป็นคนร้าย ตำรวจบันทึกถึงถ้อยคำของ ก. ที่บอกตำรวจว่า ข. เป็นคนร้าย ถ้อยคำนี้เป็น Hearsay และถึงแม้จะบันทึกไว้ในกระดาก็เป็น Hearsay ดังนั้น เมื่อมาบันทึกในคอมพิวเตอร์ก็หนีปัญหา Hearsay ไปไม่ได้

ข้อมูลที่บันทึกไว้ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่ Hearsay เสมอไป จะเป็น Hearsay เฉพาะเมื่อเป็นการบันทึกข้อมูลเดิมไว้แล้วนำข้อมูลนั้นมาแสดงใหม่ แต่ถ้าหากข้อมูลนั้นเกิดขึ้นจากเครื่องเอง เช่น ข้อมูลบันทึกธุรกรรมต่าง ๆ อันเป็นนิติกรรมสัญญา เช่น การสั่งซื้อขายหุ้นหรือสินค้า การฝากเงินโอนเงินหรือถอนเงิน เป็นต้น และข้อมูลที่เกิดจากการประมวลผล เช่น การคำนวณดอกเบี้ยก็ไม่ใช่ Hearsay ซึ่งในประเทศต่างๆ ผ่อนคลายหลักกฎหมายในการรับฟังพยานบอกเล่าหรือ Hearsay ไปมาก แต่ประเทศไทยยังยึดหลักเดิมอยู่ไม่มีการปรับปรุงมาตรา 95 แต่อย่างใด

5) การสืบพยานบุคคลเปลี่ยนแปลงแก้ไขพยานเอกสารตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 94 ซึ่งมีปัญหาในเรื่อง printout จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่เอกสารในความหมายของพยานเอกสารจึงไม่ควรอยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความแพ่งมาตรา 94 ตัวอย่างเช่น ก.ส่งข้อมูลเพื่อส่งซื้อขายหุ้นผิดพลาดโดยป้อนคำสั่งเสนอซื้อหุ้นผิดราคาจากเจตนาที่ตั้งไว้คือ 220 บาท แทนที่จะเป็น 210 บาท ก.ย่อมมีสิทธิที่จะสืบพยานให้เห็นถึงเจตนาที่แท้จริงของตนได้ อย่างไรก็ตาม มีวิธีปฏิบัติในปัจจุบันที่ฟังพา printout ออกมาเช่นนี้ถือว่าเป็นพยานเอกสารและอยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 และแม้แต่ในกรณีมีการใช้ printout ความถูกต้องไปกับการทำธุรกรรมทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฉะนั้นถึงแม้เอกสารที่ printout ออกมาถูกต้องทุกอย่าง หากแต่เจตนาของผู้ประมวลหรือป้อนข้อมูลเป็นอีกอย่างหนึ่งซึ่งผิดพลาดไป ก็ควรจะสามารสืบพยานบุคคลแก้ไขได้

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการแสวงหาพยานหลักฐานและการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์หรือคอมพิวเตอร์ กฎหมายไทยยังไม่มีกฎหมายลักษณะพยานระบุชัดเจน ยังช่องว่างบางประการอยู่ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ซึ่งอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอาจใช้ช่องว่างเหล่านี้หลบหลีกให้หลุดพ้นจากการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไปได้

4.2.1.5 ความล่าช้าในการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายจะออกมาบังคับใช้หลังจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้เกิดขึ้นมาแล้ว สร้างความเสียหายอย่างมากมายมหาศาลแล้ว เนื่องจากไม่มีการวิเคราะห์และติดตามปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและจริงจัง จึงทำให้อาชญากรรมทางเศรษฐกิจสร้างความเสียหายเป็นอย่างมาก เช่น พ.ร.ก. การกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน ได้ออกมาใช้บังคับภายหลังจากคดีแชร์น้ำมันของนางชม้อยทิพย์โส หรือคดีราชาเงินทุน เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งกว่ากฎหมายจะออกมาและมีผลบังคับใช้ ก็เป็นการล่าช้าหรือล่าหลังในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับคดีเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งในการบังคับใช้กฎหมายเช่นกัน

4.2.1.6 มาตรการในการลงโทษอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทแชร์ลูกโซ่นี้ยังมีความเหมาะสมไม่เพียงพอกับความเสียหายที่อาชญากรก่อขึ้น โดยเฉพาะโทษจำคุกและปรับ ซึ่งส่วนใหญ่คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จะลงโทษจำคุกและปรับไม่สูง เมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมที่คนร้ายก่อขึ้นมา ซึ่งยอดความเสียหายนับพันล้าน ทำให้อาชญากรไม่เกรงกลัวกฎหมาย หรือมองข้ามความผิดตามกฎหมายไปและก่ออาชญากรรมเป็น

กระบวนการขึ้นมาเสมอ ๆ โดยเฉพาะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีวัตถุประสงค์คือ การแสวงหาผลประโยชน์หรือเงินจำนวนมากจากธุรกิจที่ผิดกฎหมาย มาตรการลงโทษที่น่าเกรงกลัวมากที่สุดของเหล่าอาชญากร ก็คือ การริบทรัพย์และกฎหมายควบคุมการฟอกเงิน

ฉะนั้น มาตรการการลงโทษ จึงควรทำกับตัวทรัพย์ที่ได้นอกเหนือจากโทษจำคุกและปรับ ซึ่งมักจะมีอัตราโทษไม่สูง โดยนำมาตรการริบทรัพย์ และสกัดการฟอกเงินมาใช้ เพื่อเป็นการลงโทษอาชญากรคดีเศรษฐกิจและเป็นการป้องกันอาชญากรนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ไปก่ออาชญากรรมอื่นหรือสร้างสถานภาพทางสังคมหรืออิทธิพลของตนขึ้นมาเป็นปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายต่อไป

4.3 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายของรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย

โดยปัจจุบันภาครัฐยังไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำ ความผิดในลักษณะของแชร์ลูกโซ่ที่แฝงอยู่ในรูปของธุรกิจขายตรงอย่างจริงจัง เนื่องจากธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่มีอยู่ในประเทศไทยได้แตกออกและขยายผลออกไปอีกหลายรูปแบบ อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก อีกทั้งสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ดังนั้น ภาครัฐจึงได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเล่นแชร์ ได้แก่ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 แก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ.2534 เพื่อป้องกันและปราบปรามการจัดให้มีการเล่นแชร์นอกระบบประเภทต่าง ๆ และเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนที่อาจจะได้รับความเสียหายจากการถูกหลอกลวงด้วยวิธีดังกล่าว และพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 เพื่อใช้บังคับให้การเล่นแชร์อยู่ในวงจำกัด นโยบายและมาตรการกำกับดูแลของคณะกรรมการขายตรง และตลาดแบบตรง นายทะเบียน และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของธุรกิจขายตรงในสังคมไทย อันเป็นที่ยอมรับกันว่าสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมในอดีตมีการแข่งขันน้อย การประกอบอาชีพ ในภาครัฐ และภาคเอกชนจึงแยกกันอย่างเห็นได้ชัดปัจจุบันสังคมได้พัฒนาไปสู่ยุคสมัยของเทคโนโลยีเป็นผลของการแสวงหาประโยชน์ และการแข่งขัน ซึ่งรวมไปถึงการประกอบอาชีพด้วย

อาชีพซึ่งเคยเป็นของภาคเอกชนถูกนำมาเสริมรายได้ให้กับผู้ประกอบการอาชีพภาครัฐ ในขณะที่ด้วยกัน อาชีพซึ่งเป็นของภาคเอกชน ก็ได้พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง ประมาณสองทศวรรษที่ผ่านมา ธุรกิจประเภทหนึ่งซึ่งได้ เกิดขึ้นมาและได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยได้สร้างรายได้จำนวนมหาศาลแก่สังคม คือ “ธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง” นอกจากนี้รัฐยังได้วางนโยบายในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9⁴ (พ.ศ.2545-พ.ศ.2549) โดยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของประเทศ ซึ่งต้องฟื้นฟูเศรษฐกิจให้แข็งแกร่งมั่นคง และปรับฐานเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถขยายตัวต่อเนื่องในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญดังต่อไปนี้คือ

(1) การเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้ฟื้นตัวอย่างรวดเร็วและมีเสถียรภาพ โดยดำเนินนโยบายเร่งรัดการคลังด้านการใช้จ่ายของภาครัฐ นโยบายภาษี และนโยบายการเงินระยะสั้นที่เน้นการดูแลสภาพคล่องให้เพียงพอ และรักษาเสถียรภาพด้านราคา และอัตราแลกเปลี่ยนไม่ให้ผันผวนเกินไป จะลดการไหลออกนอกประเทศของเงินทุน และรักษาการเกินดุลบัญชีเดินสะพัดไม่ให้ลดลงมาก รวมตลอดทั้งการแก้ไขปัญหาและกระตุ้นการขยายตัวของภาคการผลิต โดยเฉพาะการส่งออก การท่องเที่ยว วิชากิจขนาดกลางและขนาดย่อม การก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์และธุรกิจอื่น ๆ ที่มีศักยภาพ ควบคู่กับการฝึก อบรมทักษะฝีมือแรงงานให้สามารถสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างการผลิต และตลาดแรงงาน เพื่อเพิ่มการจ้างงานและขีดความสามารถในการหารายได้ เงินตราต่างประเทศ

(2) การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจรากฐาน เน้นพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยการส่งเสริมการระดมทุนในลักษณะกองทุนหมุนเวียน เพื่อการดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการขยายโครงการสินเชื่อรายย่อยเพื่อบรรเทาปัญหาสภาพคล่อง ให้ความสำคัญกับการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่มีการพัฒนารูปแบบ และคุณภาพให้ได้มาตรฐาน มีเอกลักษณ์เฉพาะ รวมทั้งพัฒนาข้อมูลข่าวสารให้เข้าถึงชุมชนเพื่อการแปรรูป ผลผลิตตลอดจนเสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการตลาด

⁴ วงศกร ภูทอง และ อลงกต ศรีเสน. (2545). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

และการกระจายผลผลิตที่เชื่อมโยงระหว่างตลาดท้องถิ่น ไปสู่ตลาดระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และต่างประเทศต่อไป

จากการศึกษาผู้เขียนเห็นว่า ภาครัฐได้ให้ความสำคัญและได้วางนโยบายต่าง ๆ เพื่อที่จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจและความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะการวางนโยบายที่พยายามจะแก้ปัญหาแชร์ลูกโซ่ที่แฝงมากับธุรกิจขายตรงซึ่งกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว สิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่เกิดจากนโยบายของรัฐก็คือ การที่รัฐไม่สามารถเข้าถึงประชาชนในระดับรากหญ้า เพราะเชื้อของอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงส่วนใหญ่ก็คือชาวบ้านที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของธุรกิจขายตรง ประกอบกับการดำเนินงานของรัฐในการบริหารประเทศให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น เป็นไปได้ยากลำบาก เนื่องจากกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถจะเอาผิดกับผู้กระทำความผิดประเภทนี้ได้อย่างแท้จริง เพราะกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ นอกจากจะบัญญัติมาเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดลักษณะนี้โดยเฉพาะ แต่ก็ยังไม่ครอบคลุม จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้อาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงยังคงมีอยู่ในปัจจุบันและทวีความรุนแรงแผ่กระจายออกไปในวงกว้างมากขึ้น

โดยสรุปจะเห็นได้ว่ารัฐมุ่งนโยบายในการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทแชร์ลูกโซ่มาโดยตลอดอันจะเห็นได้จากแผนภูมิดังต่อไปนี้

⁵ วีระพงษ์ บุญโยภาส. (2551). พ. ศาสัน จุฬาฯ วิชาการ. หน้า 6.

ตารางที่ 4.1 นโยบายที่รัฐใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทแชร์ลูกโซ่

ปี พ.ศ.	แชร์/วิธีการ	นโยบายที่รัฐนำมาใช้
2520	แชร์แม่หม้าย โดยระดมเงินจากประชาชนในรูปการเล่นแชร์น้ำมัน	รัฐใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 และฐานฉ้อโกงประชาชนมาตรา 343
2527	แชร์เสม้าฟาร์ม โดยระดมเงินจากประชาชน โดยการออกหุ้นแชร์โครงการหมู่บ้านเสม้าฟาร์ม และตกลงจ่ายดอกเบี้ยอย่างสูงให้แก่ผู้ลงทุนเป็นแชร์ที่อาศัยรูปแบบการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	รัฐใช้พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดให้มีการวางมาตรการเพื่อคุ้มครองประชาชน โดยให้เจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้กำหนดมาตรการดังกล่าว โดยกำหนดให้ความผิดตามพระราชกำหนดดังกล่าว ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัว (ไม่ใช่ความผิดที่ข่มขู่ความกันได้) เจ้าหน้าที่รัฐจึงมีอำนาจฟ้องคดีได้ แม้ผู้เสียหายจะไม่ร้องทุกข์ก็ตาม และอัยการสามารถเรียกให้ผู้กระทำความผิดคืนเงินพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้เสียหายได้เลย
2534		รัฐได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2534 โดยมีการแก้ไขนิยามคำว่า กู้ยืมเงินให้ครอบคลุมถึงกรณีการหลอกลวงให้ประชาชนเอาเงินมาลงทุนในธุรกิจการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ และได้มีการแก้ไขนิยามคำว่า ผลประโยชน์ตอบแทนเพิ่มเติมขึ้นด้วย
2536	แชร์บลิสเซอร์ โดยระดมเงินจากประชาชนโดยจ่ายค่าตอบแทนในรูปแบบการจัดสรรวันพักผ่อนหรือที่พักให้แก่สมาชิก	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	แชร์/วิธีการ	นโยบายที่รัฐนำมาใช้
2540	แชร์นาถหญ้า โดยระดมทุนจากประชาชนโดยการหลอกลวงเกษตรกรให้เพาะเลี้ยงนาถหญ้า โดยอ้างว่าเป็นที่ต้องการของต่างประเทศโดยจะต้องซื้อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ในราคาแพงและบริษัทจะรับซื้อคืนเมื่อบริษัทรับซื้อนาถหญ้าแล้วจะนำไปขายให้กับผู้เลี้ยงรายใหม่ในลักษณะแชร์ลูกโซ่	ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการถือโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2545 โดยมีการแก้ไขบทบัญญัติในส่วนพฤติการณ์การจ่ายผลตอบแทนที่เป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการถือโกงประชาชน รางวัลเงินสินบน นำจับ ความรับผิดชอบของนิติบุคคล การเพิ่มโทษในกรณีกระทำความผิดซ้ำ และการเนรเทศจำเลยที่เป็นต่างด้าว
2543	แชร์ชมรมปฎิวัติเขียว เป็นโครงการให้เกษตรกรทั่วประเทศเข้าลงทุนเป็นตัวแทนขายปุ๋ยและเครื่องจักรกลการเกษตร โดยวางเงื่อนไขให้เกษตรกรต้องซื้อปุ๋ยจากโครงการหรือหากไม่มีเงินลงทุนก็ต้องไปหาสมาชิกใหม่มาสมัครเป็นสมาชิกตามจำนวนที่กำหนด โดยจะได้ค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด	
2548	แชร์บริษัท พาวเวอร์ซัคเซส อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด โดยจดทะเบียนเป็นบริษัทขายตรงได้ทำการหลอกลวงประชาชนโดยชักชวนให้ประชาชนเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกของบริษัท แล้วเข้าแผนการรับผลประโยชน์โดยผู้สมัครจะต้องเสียค่าสมัครเป็นสมาชิกสมาชิกจะต้องไปหาผู้สมัครมาอีก 2 คน ผู้สมัครต่อแต่ละคนจะต้องเสียค่าสมัครและค่าสินค้า	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	แชร์/วิธีการ	นโยบายที่รัฐนำมาใช้
2550	แชร์ข้าวสาร ใช้วิธีการโฆษณาต่อประชาชนว่าเป็นการประกอบธุรกิจขายข้าวสารและชักชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมลงทุนในลักษณะการขายหุ้น แชร์ถ้วยเตี้ยบางกอก โดยบริษัทสยามฟู้ดส์ฯ มาเชิญชวนให้ร่วมลงทุนเป็นเจ้าของร้านถ้วยเตี้ยบางกอกโดยเปิดให้ลงทุนโดยบริษัทรับประกันรายได้ทุกเดือน แชร์รถเช่า โดยประกาศโฆษณารับเช่ารถยนต์และชักชวนประชาชนทั่วไปว่าบริษัทประกอบธุรกิจเช่ารถยนต์สภาพใหม่จากบุคคลทั่วไป โดยให้ค่าตอบแทนเป็นค่าเช่าในอัตราสูง แชร์เว็บไซต์ โดยเป็นการร่วมลงทุนผ่านเว็บไซต์ “โคโลนีอันเวส” พบว่ามีกระบวนการไฮเทคหลอกลวงให้นักลงทุนโอนเงินตราต่างประเทศผ่านเว็บไซต์ก่อนที่จะปิดเว็บไซต์หลบหนีลอยนวล แชร์ทองคำ โดยหลอกลวงเก็งกำไรจากการซื้อขายทองคำรูปพรรณ อ้างว่าสามารถซื้อทองคำรูปพรรณได้ในราคาถูกกว่าทั่วไป และไม่ต้องเสียค่ากำเหน็จหากนำไปขายก็จะได้กำไร ชักชวนให้คนมาลงทุนซื้อขายทองคำรูปพรรณกับตนแต่ต้องจ่ายเป็นเงินสด	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	แซร์/วิธีการ	นโยบายที่รัฐนำมาใช้
	แล้วใช้วิธีการเอาเงินจากผู้ส่งซื้อขาย เข้ามาหมุนเวียนซื้อทอง รูปพรรณ ให้กับลูกค้ารายใหม่ แซร์เอ็นจีโอ โดยแอบอ้างกับประชาชน ในเขตจังหวัดราชบุรี สมุทรสงคราม และเพชรบุรีว่าสามารถนำเงินกองทุน เพื่อชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นเงินกองทุนจาก ต่างประเทศเข้ามาแจกจ่ายให้กับ ประชาชนเป็นจำนวนเงินหลายหมื่น ล้านบาท โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ที่ต้องการ รับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ จะต้องร่วมลงทุน 10,000 บาท แซร์จางดาวเทียม โดยหลอกลวง ประชาชนให้นำเงินไปร่วมลงทุนทำ ธุรกิจขายจางดาวเทียม	

กล่าวโดยสรุปจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าวิวัฒนาการของรูปแบบแซร์ถูกใช้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไป มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นและมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ผู้เสียหายก็มีจำนวนมากขึ้น ย่อมเป็นตัวบ่งชี้สะท้อนให้เห็นได้ว่านโยบายของรัฐและกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่อาจปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมและครอบคลุมถึง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ได้มีการพัฒนารูปแบบไปจากการระดมทุนที่มีลักษณะเป็นการจัดคิวเงิน หรือกิจการเงินต่อเงินในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนมาเป็นธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่มีลักษณะซับซ้อนมากขึ้น โดยวิธีการพัฒนารูปแบบได้เปลี่ยนไปตามความเจริญทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีหรือเปลี่ยนไปตามกลุ่มเป้าหมาย เริ่มจากประยุกต์ไปเป็นการลงทุนในรูปแบบของบริษัท เช่น การลงทุนของบริษัท เสม่าฟ้าคราม จำกัด เจ้าของหมู่บ้านจัดสรรเสม่าฟ้าครามซึ่งระดมทุนโดยวิธีออกหุ้นแชร์ของหมู่บ้านเสม่าฟ้าครามให้แก่ประชาชนที่สนใจ โดยออกเป็นหนังสือสัญญาจะซื้อขาย หรือหนังสือสัญญาโอนหุ้นของบริษัทแล้วแต่กรณีและมีการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนเป็นรายเดือนไป หลังจากนั้นได้มีการระดมทุนลักษณะใหม่โดยบริษัท บลิสเซอร์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด ซึ่งตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการแก่สมาชิกในรูปแบบของการจัดสรรวันพักผ่อน (Time Sharing) แต่แท้จริงเป็นการระดมทุนโดยการหาสมาชิก โดยสัญญาว่าจะจ่ายผลประโยชน์แก่บุคคลที่หาสมาชิกใหม่ได้ และนำเงินจากสมาชิกใหม่มาหมุนเวียนจ่ายเป็นผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่สมาชิกใหม่ต่อเนื่องเป็นลูกโซ่

คดีแชร์ลูกโซ่ เป็นคดีความผิดทางอาญาที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งระบบเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ ด้วยเหตุลักษณะคดีดังกล่าว มีผู้เสียหายที่ถูกหลอกลวงเป็นจำนวนมาก บางคดีมีผู้เสียหายเป็นจำนวนนับพันคนและบางคดีอาจมีผู้เสียหายนับหมื่นคนขึ้นไปก็มี แต่ผู้เสียหายที่เป็นนักธุรกิจหรือคหบดีรวมทั้งข้าราชการและนักวิชาการที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในสังคม ไม่ค่อยกล้าเข้าแจ้งความร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะด้วยความอับอายที่ถูกหลอกลวง บางส่วนอาจได้รับผลตอบแทนไปบ้างแล้วจึงไม่คิดใจดำเนินคดี และบางส่วนที่เป็นแม่ข่ายซึ่งอาจมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วยยังไม่กล้าเข้าพบเจ้าหน้าที่ของรัฐ จากการประเมินมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นในขณะนี้แล้วเป็นจำนวนหลายหมื่นล้านบาท มีผู้เสียหายเป็นจำนวนนับแสนคน ในการ

ดำเนินคดีแชร์ลูกโซ่กับผู้กระทำความผิดจึงต้องอาศัยกฎหมายที่เด็ดขาด รวดเร็ว และทันสมัยเพื่อให้ทันการก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะไหลตัวทันและหลบหนีไปพร้อมกับเงินจำนวนมหาศาล

ในปัจจุบันพบว่าที่เป็นปัญหามากคือรูปแบบของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงในธุรกิจบางประเภท เช่น ธุรกิจการค้าสินค้าเกษตรล่วงหน้า ที่แท้จริงแล้วมิได้มีการดำเนินธุรกิจจริงตามที่กล่าวอ้าง ธุรกิจการขายตรงที่นำมาขายตรงแบบตลาดหลายชั้นมาเป็นรูปแบบในการฉ้อโกงโดยการหาสมาชิก และที่กำลังแพร่ระบาดในขณะนี้ คือ ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในลักษณะเงี้ยงกำไรซื้อขายอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ที่อ้างว่าบริษัทของตนได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประเภทนี้โดยถูกต้องตามกฎหมาย และนอกจากนั้นยังได้พัฒนาไปเป็นแชร์ลูกโซ่ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งกระทำโดยเว็บไซต์ต่างประเทศ เช่น www.skybiz2000 จากประเทศสหรัฐอเมริกา และ www.successforever.com จากประเทศไต้หวัน จะเห็นว่าพัฒนาการของรูปแบบต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ประกอบกับการดำเนินธุรกิจประเภทนี้ได้ใช้ความโลภของมนุษย์เป็นฐานหลอกลวงโดยใช้ผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นเครื่องล่อใจ

สำหรับกฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องนี้ แต่เดิมมีบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ในความผิดฐานฉ้อโกง และมาตรา 343 ในความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนใช้บังคับ แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวมีจุดอ่อนอยู่หลายประการที่ทำให้การบังคับใช้มาตรา 341 และมาตรา 343 กับการประกอบธุรกิจระดมทุนนอกระบบที่มีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนขาดประสิทธิภาพ เช่น มีอัตราโทษต่ำ การดำเนินการตามวิธีพิจารณานั้นมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูง การประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่มีลักษณะการฉ้อโกงที่ยากแก่การสืบหา เป็นที่ประจักษ์ต่อศาล และที่สำคัญความผิดประเภทนี้มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากและได้ทรัพย์สินไปในลักษณะที่เป็นตัวเงิน จึงต้องมีมาตรการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน ด้วยเหตุนี้รัฐจึงได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 เพื่อปราบปรามความผิดดังกล่าว โดยเรียกการกระทำในลักษณะที่เป็นแชร์ลูกโซ่ว่า “การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน” และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2534 โดยเพิ่มนิยามความหมายของคำว่า “กู้ยืมเงิน” ให้มีความหมายรวมถึงการหาสมาชิกด้วย ซึ่งพระราชกำหนดฯ ฉบับนี้ได้เพิ่มสาระสำคัญโดยกำหนดองค์ประกอบความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน (มาตรา 4) โดยให้มีขอบเขตการบังคับใช้กับกิจการที่มีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินโดยการโฆษณา หรือประกาศ

ให้ปรากฏต่อประชาชน หรือกระทำการใด ๆ ให้ปรากฏแก่บุคคลตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป และผู้กู้ยืมเงินจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้ให้ยืมเงินในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ในขณะนั้น และได้นำเงินดังกล่าวมาจ่ายหมุนเวียนเป็นผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมรายนั้นหรือรายอื่น หรือรู้หรือควรรู้ว่าตนไม่สามารถประกอบกิจการใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้นได้ นอกจากนี้ยังกำหนดนิยามของคำว่า “ผู้ยืมเงิน” (มาตรา 3) อันเป็นองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 4 โดยให้หมายความว่ารับเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าในลักษณะของการรับฝาก การกู้ การยืม การจำหน่ายบัตรหรือสิ่งอื่นใด การรับเข้าเป็นสมาชิก การรับเข้าร่วมลงทุน การรับเข้าร่วมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือในลักษณะอื่นใด โดยผู้กู้ยืมเงินหรือบุคคลอื่นจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนหรือตกลงว่าจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการรับเพื่อตนเองหรือรับในฐานะตัวแทนหรือลูกจ้างของผู้กู้ยืมเงินหรือของผู้ให้กู้ยืมเงิน หรือในฐานะอื่นใดและไม่ว่าการรับหรือจ่ายเงิน ทรัพย์สิน ผลประโยชน์อื่นใด หรือผลประโยชน์ตอบแทนนั้นจะกระทำด้วยวิธีการใด ๆ รวมทั้งกำหนดข้อสันนิษฐานความผิด (มาตรา 5) สำหรับกิจการบางอย่างที่อาจพัฒนาไปเป็นการประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ได้ โดยให้สันนิษฐานว่าบุคคลใดที่กระทำการเข้าลักษณะตามมาตร 5 ให้ถือว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนด้วย กิจการในลักษณะดังกล่าวได้แก่ การกู้ยืมเงินที่มีการโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไป หรือโดยการแพร่ข่าวด้วยวิธีการใด ๆ หรือดำเนินการกู้ยืมเงินเป็นปกติธุระ หรือจัดให้มีผู้รับเงินในการกู้ยืมเงินในแหล่งต่าง ๆ หรือจัดให้มีบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปไปชักชวนบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้มีการกู้ยืมเงิน หรือได้กู้ยืมเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินเกินสิบคน และมีจำนวนเงินกู้ยืมรวมกันตั้งแต่ห้าล้านบาทขึ้นไปโดยกิจการดังกล่าวได้มีการจ่าย หรือโฆษณา ประกาศ แพร่ข่าว หรือตกลงว่าจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้กู้ยืมเงิน ในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ในขณะนั้น หรือไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 7 (1) (2) หรือ (3) แห่งพระราชกำหนดฯ

(1) ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐาน (มาตรา 7) โดยในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดฯ ให้มีอำนาจในการออกหนังสือเรียกเพื่อมาไต่สวนหรือมาให้ถ้อยคำ (มาตรา 7 (1))

หรือการสั่งให้บุคคลนั้นรายงานสภาพกิจการตลอดจนสินทรัพย์และหนี้สิน (มาตรา 7 (2)) หรือ การสั่งให้บุคคลนั้นนำบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินมาตรวจสอบ (มาตรา 7 (3)) หรือสามารถเข้าไปตรวจสอบหรือค้นได้ (มาตรา 7 (4)) รวมทั้งให้มีอำนาจในการยึดเอกสารต่าง ๆ เพื่อมาตรวจสอบได้

(2) ให้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (มาตรา 8) เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน หากพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้กู้ยืมเงินผู้ใดที่ตกเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดฯ มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน

(3) ให้อำนาจพนักงานในการฟ้องคดีอาญาและเรียกเงินต้นคืน รวมทั้งผลประโยชน์ตอบแทนโดยชอบด้วยกฎหมายให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินที่ร้องขอ (มาตรา 9)

(4) ให้อำนาจพนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีล้มละลายแก่ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 โดยไม่ต้องคำนึงว่ามีการยื่นฟ้องคดีอาญาไปแล้วหรือยัง และไม่ต้องคำนึงว่าผู้ให้กู้ยืมร้องขอมาแล้วหรือไม่ (มาตรา 10)

(5) กำหนดโทษสำหรับบุคคลใดที่กระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 (มาตรา 12) โทษสำหรับบุคคลที่ขัดขวางไม่ปฏิบัติ หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปตรวจสอบหรือค้น หรือทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (มาตรา 13) โทษสำหรับบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม มาตรา 7 (1) (2) หรือ (3) (มาตรา 14) รวมทั้งกำหนดโทษไว้สำหรับกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ในกรณีนิติบุคคลกระทำความผิดด้วย (มาตรา 15)

แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวก็ยังมีข้อขัดข้องบางประการในการบังคับใช้กับธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในรูปแบบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันดังต่อไปนี้

ปัญหาด้านกฎหมาย

1) ปัญหาการวินิจฉัยองค์ประกอบความผิด จากการศึกษาพบว่า การตีความลักษณะของการดำเนินการธุรกิจแชร์ลูกโซ่ให้เข้าตามความหมายของคำว่า “ผู้กู้ยืมเงิน” และ “ผลประโยชน์ตอบแทน” ตามนิยามในมาตรา 3 แห่งพระราชกำหนดฯ นี้ อาจเกิดขึ้นได้กับการ

ประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่รูปแบบใหม่ ๆ ที่อาศัยช่องว่างของกฎหมายในการหลีกเลี่ยงความผิด เช่น ในกรณีแชร์ลูกโซ่ในรูปแบบของธุรกิจการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ที่ผู้ประกอบการมิได้รับว่าตนจะจ่ายผลประโยชน์ให้ แต่ผู้ลงทุนต้องแสวงหาผลประโยชน์เอง และไม่ชัดเจนว่าผลประโยชน์ดังกล่าวมาจากการกู้ยืมเงินหรือไม่

2) ปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎหมาย เนื่องจากระเบียบกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามพระราชกำหนดฯ บางประการยังไม่สอดคล้องกับทางปฏิบัติในปัจจุบัน

3) ปัญหาการวินิจฉัยความผิดในมาตรา 5 และมาตรา 14 เรื่องการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 7 (1) (2) หรือ (3)

4) ปัญหาในเรื่องบทกำหนดโทษ ในเรื่องของมาตรการลงโทษกรณีนิติบุคคลกระทำความผิด และความไม่สอดคล้องกันของบทบัญญัติในมาตรา 12 และมาตรา 14 เรื่องโทษสำหรับนิติบุคคลและสภาพบังคับที่ใช้ได้จริง และอัตราโทษปรับที่ใช้บังคับต่ำเกินไป เมื่อเทียบกับมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น

5) ปัญหาความครอบคลุมของกฎหมาย ทำให้กฎหมายที่ออกมาบังคับใช้ไม่ทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กอปรกับกฎหมายที่ออกมาไม่สามารถครอบคลุมลักษณะการกระทำธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในรูปแบบใหม่ ๆ ได้ทั้งหมด

6) ประเด็นในเรื่องจัดการทรัพย์สินตามพระราชกำหนดฯ กับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่มีความขัดแย้งกันในตัวของบทบัญญัติ เนื่องจากกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้ทรัพย์สินที่ทำการยึดอายัดมาตกเป็นของแผ่นดิน โดยเจ้าของมีสิทธิร้องขอคืนทรัพย์สินได้ แต่ตามพระราชกำหนดฯ ได้กำหนดให้นำทรัพย์สินมาเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งจะมีปัญหาในทางปฏิบัติเฉพาะกรณีทรัพย์สินที่เป็นตัวเงิน เนื่องจากทรัพย์สินดังกล่าวเมื่อได้ตกเป็นของผู้ใดแล้วก็จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้นั้น การจะร้องขอคืนทรัพย์สินจึงเป็นการยากในการนำสืบถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะความผิดทางเศรษฐกิจประเภทนี้การหลอกลวงมีระยะเวลานาน มีการรับและจ่ายผลประโยชน์อยู่ตลอดเวลา

ปัญหาการดำเนินคดี

1) ปัญหาด้านการรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นปัญหาที่พบมากที่สุดในการดำเนินคดีประเภทนี้ ในการรวบรวมพยานหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุมีประเด็นปัญหาดังนี้

(1) ปัญหาด้านความร่วมมือจากประชาชนผู้เสียหาย เนื่องจากผู้เสียหายมักกลัวว่าตนจะไม่ได้เงินต้นและรับผลประโยชน์ของคนอื่นจากการร่วมลงทุนในธุรกิจแชร์ลูกโซ่ จึงไม่ให้ความร่วมมือด้านข้อมูลต่าง ๆ แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ กอปรกับตัวผู้เสียหายเองก็อาจเป็นผู้กระทำความผิดด้วยในกรณีที่เป็นธุรกิจที่เน้นการหาสมาชิก จึงไม่กล้าเข้าแจ้งความต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพราะกลัวว่าตนจะตกอยู่ในข่ายของผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดด้วย

(2) คดีประเภทนี้เกี่ยวข้องกับเอกสารจำนวนมาก โดยเฉพาะเอกสารทางบัญชี ต้องใช้เวลานานในการตรวจพิสูจน์ ทำให้การดำเนินคดีล่าช้า และในความผิดประเภทนี้พยานเอกสารที่สำคัญ ๆ จะอยู่ในความครอบครองของผู้เสียหาย การเคลื่อนย้ายและทำลายเอกสารจึงสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็ว

(3) มีการใช้เทคโนโลยีทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการกระทำความผิดมากขึ้น เช่น อาจมีการโฆษณาประกาศ ชักชวน หรือหาสมาชิกทางอินเทอร์เน็ต การสมัครสมาชิกผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) หรือโทรสาร (fax) ซึ่งจะมีปัญหาเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้และปัญหาเรื่องเอกสารต้นฉบับ

(4) ปัจจุบันผู้กระทำความผิดมักเช่าสถานที่และเครื่องใช้สำนักงาน เพื่อเปิดดำเนินการเป็นการชั่วคราว เมื่อหลอกลวงผู้เสียหายได้จำนวนหนึ่งก็จะปิดกิจการหนีไป เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นและได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินไป เจ้าของทรัพย์สินที่ให้เช่าโดยสุจริตสามารถร้องขอคืนทรัพย์สินได้ ทำให้กองทรัพย์สินที่ต้องเฉลี่ยคืนแก่ผู้เสียหายลดน้อยลง

2) ปัญหาเรื่องการบริหารและการจัดการทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดมาได้ เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีระเบียบออกมาเป็นแนวปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว การจะดำเนินการต่อทรัพย์สินบางประเภทต้องขออนุญาตต่อศาลที่พิจารณาเพื่อขอจัดการกับทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ยึดหรืออายัดไว้ ทำให้การดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวยุ่งยากและล่าช้า ทำให้เกิดความเสียหายได้และรัฐอาจต้องเสียงบประมาณบางส่วนไปโดยไม่จำเป็น

ปัญหาด้านพนักงานเจ้าหน้าที่

1) ปัญหาด้านความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น ด้านการดำเนินคดีทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะต้องใช้ความรู้และประสบการณ์กระทำด้วยความรอบคอบและรัดกุม และความรู้ด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น การบัญชี ภาษาอังกฤษ ซึ่งจำเป็นอย่างมากในการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2) ปัญหาความล่าช้าในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีมาตรา ๗ ได้กำหนดข้อจำกัดการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐาน ตาม (๑) (๒) หรือ (๓) ว่าต้องมีการแจ้งล่วงหน้าต่อบุคคลนั้นไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ทำให้ผู้กระทำความผิดอาจชักย้าย หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารได้ รวมทั้งมีโอกาสหาช่องทางในการหลบหลีกให้พ้นจากการตรวจค้นของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

3) ปัญหาในการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน ตามมาตรา 7 และมาตรา 8 กล่าวคือ ในมาตรา 7 ได้ให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจอย่างเด็ดขาดในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นได้กระทำความผิดฐานกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน โดยให้อำนาจในการออกหนังสือเรียกบุคคลนั้นมาให้ถ้อยคำ การสั่งให้รายงานสภาพกิจการ การสั่งให้นำเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบ และให้อำนาจในการเข้าไปค้นและตรวจสอบ รวมทั้งยึดเอกสารต่าง ๆ มาตรวจสอบได้ และในมาตรา 8 ให้อำนาจการใช้ดุลพินิจในกรณีที่มี เหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดมีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย ให้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นไว้ เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน จะเห็นว่าการใช้อำนาจดังกล่าวอาจไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้ หากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ใช้วิจารณญาณในการใช้ดุลพินิจดังกล่าว หรือใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจหรือใช้ดุลพินิจโดยไม่สุจริต

ปัญหาประชาชนขาดความรู้ความสนใจในภัยอันตรายจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

สืบเนื่องจากลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น ไม่มีความรุนแรงที่เห็นได้ชัดเจนเหมือนอาชญากรรมธรรมดา ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องไกลตัว จึงไม่ให้ความสนใจและไม่มีความตื่นตัวในการติดตามความเคลื่อนไหวของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในรูปแบบใหม่ๆ ที่มีการใช้ธุรกิจต่าง ๆ บังหน้า ทำให้หลงตกเป็นเหยื่อได้ง่าย ประกอบกับประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับธุรกิจแชร์ลูกโซ่ อีกทั้งพวกเข่าอาชกรยังใช้กลอุบายอย่าง

แบบยลเพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อ ในผลกำไรหรือผลตอบแทนจำนวนมาก ส่งผลให้ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ขยายเป็นวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาและอุปสรรคดังที่กล่าวแล้ว ผู้เขียนเห็นว่านโยบายสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายต่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทแชร์ลูกโซ่ คือ ทั้งป้องกันและปราบปราม

5.2.1 นโยบายในการป้องกัน ก็คือการทำให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลไว้ก่อนจะได้ไม่ถูกหลอกลวงให้หลงเชื่อ เช่น

5.2.1.1 การสร้างเว็บไซต์เตือนภัย

5.2.1.2 เนื่องจากในปัจจุบันอาชญากรรมมักจะพัฒนาช่องทางหลักเลี่ยงกฎหมายโดยการดำเนินธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในลักษณะใหม่ ๆ หรือโดยการแอบแฝงกับธุรกิจบางประเภท ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างความรู้ความเชี่ยวชาญให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ โดยสนับสนุนให้มีการวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลและติดตามวิวัฒนาการความเคลื่อนไหวของรูปแบบและลักษณะการหลอกลวงของธุรกิจแชร์ลูกโซ่มีแนวโน้มไปในทางใด ทั้งนี้อาจศึกษาจากรูปแบบการฉ้อโกงในต่างประเทศเพราะมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจก้าวหน้าไกลกว่าต่างประเทศ เช่น แชร์ลูกโซ่ อินเทอร์เน็ต รวมทั้งควรเสริมสร้างทักษะในการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินคดีกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

5.2.1.3 ควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ คือต้องเร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนให้ประชาชนได้รู้ถึงอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นในช่วงของเศรษฐกิจขาลง โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รู้ถึงกลเม็ดและรูปแบบของการหลอกลวงต่าง ๆ นานา กลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้ถึงเล่ห์เหลี่ยมการหลอกลวงที่มีมาในหลากหลายรูปแบบ จำเป็นต้องใช้การประชาสัมพันธ์เป็นสื่อกลางถ่ายทอดไปยังประชาชน โดยใช้สำนวนและภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และต้องประชาสัมพันธ์เข้าไปถึงระดับหมู่บ้าน โดยขอความร่วมมือจากสถานีวิทยุชุมชนให้ช่วยประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนประชาชนในหมู่บ้านให้รู้เท่าทันระมัดระวังการหลอกลวงในหลากหลายรูปแบบที่อาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาของเศรษฐกิจขาลง และควรให้ประชาชนทราบข้อมูลของธุรกิจแชร์ลูกโซ่ประเภทต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายชื่อบริษัทที่

ทางการรับทราบข้อมูลมา พร้อมกับสถานที่ตั้งโดยละเอียด เพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูลและความเคลื่อนไหวของธุรกิจประเภทนี้อย่างต่อเนื่อง

5.2.1.4 ควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสนธิกำลังกันในลักษณะบูรณาการคือประสานงานกันกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

5.2.1.5 ปลุกฝังจิตสำนึกของประชาชนให้น้อมนำกระแสพระราชดำรัส ฯ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และในเวลาต่อ ๆ มาได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ “ความพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทุกคนจะต้องรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง อีกทั้งต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตไปในทางสายกลางด้วยความอดทน ความเพียร และมีสติปัญญา ซึ่งหากทำได้ดังกล่าวแล้วชีวิตก็就会有ความสมดุล มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งอาชญากรรมทางด้านเศรษฐกิจ “แชร์ลูกโซ่” ที่เกิดขึ้นในทุกวันนี้ ล้วนเป็นเรื่องของความโลภทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย หรืออาชญากรก็ตาม ล้วนมีความโลภอยู่ด้วยกันทั้งนั้น หากทุกคนทุกฝ่ายน้อมนำพระราชดำรัสตอนหนึ่งใน “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ทรงพระราชทานไว้ว่า “... คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ...” ฉะนั้น หากประชาชนทุกคนโดยเฉพาะหัวหน้าครอบครัวต่างดำเนินชีวิตไปในทางสายกลางด้วยความอดทนและความพากเพียร และใช้สติปัญญาในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะหากจำเป็นต้องลงทุนในธุรกิจใด ๆ ก็ตาม ขอให้ใช้วิจรรณญาณอย่างรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง หากทำได้เช่นนี้ เชื่อเป็นอย่างยิ่งว่า ชีวิตของประชาชนชาวไทยจะมีความสมดุล มั่งคั่ง และยั่งยืนตลอดไป และที่แน่นอนพวกอาชญากรที่คอยหาช่องทางในการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในช่วงของเศรษฐกิจขาลงเช่นนี้ ก็ไม่สามารถกระทำการหลอกลวงประชาชนได้สำเร็จ และเชื่อว่าคดี “แชร์ลูกโซ่” จะค่อย ๆ หดไปจากสังคมไทย ซึ่งกระแสพระราชดำรัสในเรื่อง “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ด้วยทุกครั้ง เป็นต้น

5.2.2 นโยบายในการปราบปราม

5.2.2.1 แม้ว่าในปัจจุบันจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการถือโง่งประชาชน พ.ศ.2527 โดยแก้ไขในประเด็นที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการกระทำความผิด และกำหนดการประมาณการอัตราผลประโยชน์ตอบแทนจากการให้กู้ยืมเงินในกรณีที่ไม่สามารถคำนวณผลประโยชน์ตอบแทนเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนได้ และยังกำหนดให้ผู้ตรวจค้นหรือจับกุมผู้กระทำความผิดมีสิทธิได้รับรางวัลจากค่าปรับที่ได้ชำระต่อศาลเมื่อคดีถึงที่สุด และกำหนดความรับผิดชอบงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลซึ่งมีพฤติกรรมเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล ให้ต้องรับโทษในความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการถือโง่งประชาชนอย่างเดียวกับกรรมการและผู้จัดการของนิติบุคคล เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดตลอดจนการเพิ่มโทษในกรณีที่มีการกระทำความผิดซ้ำ แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะปราบปรามอาชญากรรมแชร์ลูกโซ่ที่แฝงในธุรกิจขายตรงได้อย่างเป็นรูปธรรม

เนื่องจากการประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ในปัจจุบันผู้ประกอบการมักจะดำเนินการเป็นการชั่วคราว โดยใช้วิธีเช่าอาคารสถานที่และเครื่องใช้สำนักงานเพื่อเปิดบริษัท เมื่อประกอบกิจการได้ระยะหนึ่งก็จะปิดกิจการหนีไป แล้วจึงไปเช่าสถานที่แห่งใหม่เพื่อเปิดดำเนินการในลักษณะเดิม และโทษสำหรับผู้ให้เช่าสถานที่ตามพระราชกำหนดฯ เป็นเพียงความผิดฐานผู้สนับสนุนช่วยเหลือในการกระทำความผิด โดยต้องรับโทษตามมาตรา 12 ของพระราชกำหนดฯ และมาตรา 86 ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีอาญาโทษเพียง 2 ใน 3 ของความผิดเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้ จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดฯ โดยการบัญญัติเพิ่มข้อสันนิษฐานความผิดในกรณีผู้ให้เช่าสถานที่ที่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดให้ต้องรับผิดเท่าตัวการกระทำความผิด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดนั้น

5.2.2.2 เนื่องจากการประกอบธุรกิจแชร์ลูกโซ่ส่วนใหญ่แล้วผู้เสียหายมักจะเป็นบุคคลที่ทราบเรื่องและใกล้ชิดกับพฤติกรรมหลอกลวงมากที่สุด จึงควรเพิ่มบทบัญญัติให้มีการจ่ายรางวัลให้แก่ประชาชนผู้ชี้เบาะแสด้วย โดยกำหนดว่าจะจ่ายให้ต่อเมื่อคดีถึงที่สุด นอกจากนั้นหากมีการกำหนดเรื่องการส่งจ่ายรางวัลดังกล่าวแล้ว ก็ควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการร้องขอ

หรือการสั่งจ่ายเงินรางวัลไว้ในระเบียบซึ่งออกตามพระราชกำหนดฯ ด้วยเพื่อให้มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ

5.2.2.3 ในส่วนของอัตราโทษปรับตามที่กำหนดไว้ในพระราชกำหนดฯ นั้น พบว่ายังไม่เหมาะสมกับความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น จึงควรพิจารณาเพิ่มอัตราโทษปรับให้มีความเหมาะสมตามฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด โดยใช้การลงโทษปรับแบบ Relative คือ ปรับโดยไม่มีอัตราขั้นสูง และปรับในอัตราที่ใกล้เคียงกับประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากกระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลประโยชน์จากการกระทำของตน นอกจากนั้นควรพิจารณานำการกำหนดโทษปรับแบบระบบวันปรับ (Day – Fine System) มาปรับใช้ คือเป็นการกำหนดอัตราโทษปรับจากปัจจัย 2 ประการ คือ ปริมาณเงินซึ่งจะแปรไปตามสภาพเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดโดยคำนวณจากรายได้ต่อวันและปริมาณวันปรับซึ่งกำหนดตามความหนักเบาของความผิดที่ได้กระทำ ซึ่งการกำหนดโทษปรับให้ได้สัดส่วนย่อมทำให้มีผลเป็นการยับยั้งการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ได้อีกทางหนึ่ง สำหรับการลงโทษปรับแบบระบบวันปรับนั้น ควรจะเริ่มใช้กับกรณีนิติบุคคลกระทำความผิด เนื่องจากนิติบุคคลสามารถคำนวณรายได้ง่ายกว่ากรณีบุคคลธรรมดา เพราะมีหลักฐานเอกสารทางการเงินที่แน่นอน แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดโทษปรับต้องเป็นไปตามหลักในเรื่องการกำหนดโทษและต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษด้วย ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 4 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

5.2.2.4 ต้องกำหนดโทษสำหรับความผิดเกี่ยวกับแชร์ลูกโซ่ให้สูงขึ้นกว่าเดิม

5.2.2.5 เพื่อให้เกิดความชัดเจนของกฎหมาย ควรแก้ไขระเบียบกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามพระราชกำหนดการกู้ยืมที่เป็นการถือโกงประชาชน พ.ศ.2527 ให้สอดคล้องกันทางปฏิบัติ เช่น ไม่ควรกำหนดให้การสืบสวน สอบสวน การตรวจสอบหรือค้นต้องทำเป็นราชการลับ เพื่อให้ประชาชนสามารถรับรู้ความเคลื่อนไหวของธุรกิจประเภทนี้ได้ตลอดเวลา หรือแก้ไขเรื่องการออกคำสั่งยึดทรัพย์สิน โดยกำหนดให้ออกคำสั่งไปพร้อมกับคำสั่งแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ยึดทรัพย์สิน หรือกำหนดผู้ที่ออกคำสั่งยึดทรัพย์สินต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีฯ แต่ทั้งนี้ต้องกำหนดว่าผู้นั้นต้องเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งให้อายัดทรัพย์สิน ซึ่งหากมีการแก้ไขดังกล่าวแล้วจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

5.2.2.6 เพื่อแก้ไขปัญหาระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ ทั้งในชั้นระหว่างอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่และในชั้นหลังจากคำพิพากษาศาล ซึ่งมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและล่าช้า เนื่องจากต้องร้องขอต่อศาลในศาลมีคำสั่งให้บริหารจัดการทรัพย์สินดังกล่าว จนอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและรัฐอาจต้องเสียงบประมาณบางส่วนไปโดยไม่จำเป็น จึงเห็นควรให้มีการออกระเบียบกระทรวงการคลังเรื่องการบริหารและจัดการทรัพย์สินดังกล่าว จนอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและรัฐอาจต้องเสียงบประมาณบางส่วนไปโดยไม่จำเป็น จึงเห็นควรให้มีการออกระเบียบกระทรวงการคลังเรื่องการบริหารและจัดการทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่กองทรัพย์สินที่ใช้สำหรับเฉลี่ยคืนแต่ผู้เสียหายและเพื่อมิให้รัฐต้องแบกรับภาระในการดูแลทรัพย์สิน เช่น การกำหนดสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สิน การจัดพนักงานรักษาความปลอดภัย (ร.ป.ภ.) ดูแลทรัพย์สิน การเปลี่ยนบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ให้เป็นบัญชีฝากประจำ การให้นำทรัพย์สินที่เสื่อมสภาพง่ายออกขายทอดตลาดและการให้นำทรัพย์สินที่เป็นอาคารสำนักงานออกให้บุคคลภายนอกเช่า

5.2.2.7 เพื่อแก้ปัญหากรณีนิติบุคคล ผู้เขียนขอเสนอมาตรการที่สามารถนำมาใช้กับการลงโทษนิติบุคคลได้อย่างเหมาะสม 2 มาตรการ ดังนี้

มาตรการแรก คือวิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 เพื่อเป็นการตัดความสัมพันธ์ทางธุรกิจของนิติบุคคลเพื่อมิให้วนกลับไปกระทำความผิดอีกและเพื่อคุ้มครองสังคมให้ได้รับความปลอดภัย โดยควรปรับปรุงมาตรา 50 ให้รวมไปถึงการที่ศาลไม่ลงโทษแต่มีพฤติการณ์ที่น่าเชื่อได้ว่าจะกระทำความผิดจากการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ ด้วย

มาตรการที่สอง คือการนำมาตรการคุมประพฤตินิติบุคคล (Probation Juristic Person) มาใช้ โดยอาจกำหนดให้นิติบุคคลรายงานสภาพกิจการของตนเป็นระยะต่อพนักงานคุมประพฤติ หรือตั้งพนักงานคุมประพฤติที่มีความรู้ด้านการบัญชีเข้าไปควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อป้องกันการดำเนินงานโดยมิชอบของนิติบุคคลและเพื่อให้นิติบุคคลนั้นได้แก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานของตน

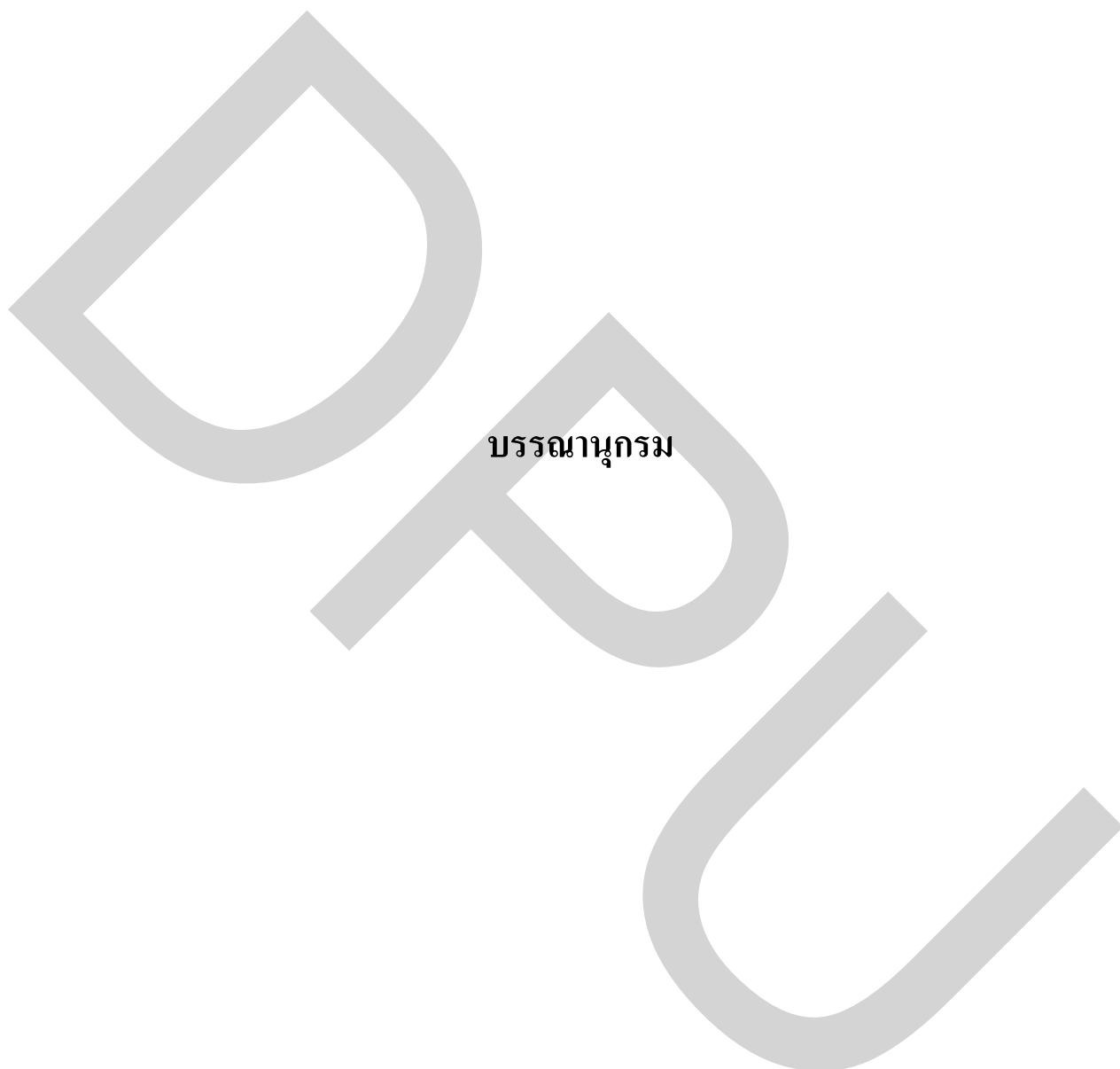
5.2.2.8 เนื่องจากในปัจจุบันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้พัฒนารูปแบบไป มีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ในการกระทำความผิด จึงควรปรับปรุงกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานให้มี

บทบัญญัติรับรองการอ้างข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานในศาลได้ โดยบทบัญญัติรับรองการอ้างข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานในศาลได้ โดยบทบัญญัติดังกล่าวควรมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ควรกำหนดประเภทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้ โดยให้ความสำคัญแก่ printout

2) ควรกำหนดให้ชัดเจนในเรื่องการนำสืบความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลที่มาจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยการใช้พยานบุคคลนำสืบประกอบ เพื่อให้มีน้ำหนักแห่งความน่าเชื่อถือและเปิดโอกาสให้คู่ความอีกฝ่ายได้มีโอกาสถามค้านเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลนั้น

3) ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๓ เรื่องเอกสารต้นฉบับ ให้มีการยอมรับข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในฐานะเป็นเอกสารต้นฉบับได้และเปิดโอกาสให้พยานบุคคลนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2526). **สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ**. กรุงเทพมหานคร :
วิญญูชน.

พรเพชร วิชิตชลชัย. **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน**. กรุงเทพมหานคร : ยูแพค.

วงศกร ภู่อทอง และ อลงกต ศรีเสน. (2545). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ**

ฉบับที่ 9. กรุงเทพมหานคร : เดอะบุคส์.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. (2549). **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร :
วิญญูชน.

_____. (2551). **คำอธิบายกฎหมายขายตรงกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทแชร์ลูกโซ่**.
กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.

โสทร วณิชเสถียร และ เสรีน ปุณณะหิตานนท์. (ม.ป.ป.). **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทฤษฎีและ**
ปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : ไทยเกษม.

มรุธา วัฒนะชีวกุล. (2536). **คำบรรยายวิชานโยบายในทางอาญา**. กรุงเทพมหานคร :
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2541, มิถุนายน). “โครงสร้างกระทรวงยุติธรรมและงานอัยการของญี่ปุ่น.”
บทบัณฑิตย, เล่มที่ 54 ตอน 2 หน้า 145.

บัญญัติ วิสุทธีมรรค. (2533, มิถุนายน). “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.” **วารสารอัยการ**, 13, 148.
หน้า 14.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. (2536, มกราคม). “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 90.” **วารสาร**
กฎหมายจุฬา, 14, 2. หน้า 1-2.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. (2534, ธันวาคม). “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับพัฒนาการของ
อาชญากรรม.” วารสารกฎหมายจุฬา, 21, 4. หน้า 174.

วิทยานิพนธ์

อนุสรณ์ รัตนันท์. (2545). **ปัจจัยที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิดในธุรกิจขายตรง.**
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกสารอื่น ๆ

กลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. (2534). **คู่มือพนักงาน
เจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และ
พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534.**

กลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. (2550, 4 ธันวาคม).
เอกสารสรุปเรื่องแนวทางดำเนินคดีแชร์ข้าวสาร. หน้า 1-5

กัญญารัตน์ เกียรติชัยรินทร์ “หายนะแชร์ลูกโซ่” หนังสือพิมพ์มติชน วันพุธที่ 7 พฤศจิกายน
2550 หน้า 20 และ “อีซีเน็ตเวิร์ค” อ้างธุรกิจขายตรงไม่แชร์รายแชร์ข้าวสารเชียงใหม่ ใน
หนังสือพิมพ์มติชน วันจันทร์ที่ 5 พฤศจิกายน 2550 ผบช.ภ.5 สั่งสกัด! แก๊ง แ ช ร เ ผ่ น
นอกโผล่อีกที่ “ปัตตานี” บ.ขายตรงฉ้อโกง หนังสือพิมพ์มติชน วันพุธที่ 7 พฤศจิกายน
2550.

คณิน บุญสุวรรณ. (2529). **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ นักป่อนทำลายชาติที่แท้จริง.** เอกสาร
ประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คณะนิติศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรัญ โฆษณานันท์. (2530, 27 มกราคม). **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะ
เกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย.** เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่อง
อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการ
บังคับใช้กฎหมาย คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชนะชัย ถิ่นประเสริฐ. (2547, 27 กันยายน). สัมมนาการสอบสวนดำเนินคดีความผิดตาม พ.ร.ก.

การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และ พ.ร.บ. การเล่นแชร์ พ.ศ. 2534.

เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ รุ่นที่ 3.

กรมสอบสวนคดีพิเศษและสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

สิทธิ จิรโรจน์. (2530, 27 มกราคม). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย. เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่อง

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการ

บังคับใช้กฎหมาย คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. (ม.ป.ป.). ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, เทคนิค

และแนวทางการป้องกันการฉ้อโกงฉ้อฉลปลอมแปลงในทางธุรกิจการค้าและการพาณิชย์.

สุพจน์ สุโรจน์. (ม.ป.ป.). ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, เทคนิคและ

แนวทางการป้องกันการฉ้อโกงฉ้อฉลปลอมแปลงในทางธุรกิจการค้าและการพาณิชย์.

_____. (ม.ป.ป.). อาชญากรรมทางธุรกิจ ข้อคิดจากต่างประเทศ.

สรุปผลการดำเนินงาน คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาปัญหาและติดตามตรวจสอบการดำเนิน

ธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงตุลาคม - ธันวาคม 2547 โดยคณะกรรมการคุ้มครอง

ผู้บริโภค สภาผู้แทนราษฎร.

หนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร ที่ นว 12/2498 ลงวันที่ 14 มกราคม 2498

ศิลปพร ศรีจันทะพร. (2540, มกราคม-มีนาคม). “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : ปัญหาที่ต้องแก้ไข”

Chulalongkorn Review, 9.

เจิมชัย ชูดวงศ์. (2530, 27 มกราคม). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

เกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย. เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่อง

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการ

บังคับใช้กฎหมาย คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จิตติมา คุริยะประพันธ์, ฤชกร สิริโยธิน และธีรพล รัตนาลังการ. (2528, 7 ตุลาคม). **แชร์ธุรกิจ.**

รายงานการศึกษาตลาดเงินนอกระบบ, ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย.

โครงการอบรมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

วันศุกร์ที่ 7 กันยายน 2550 โรงแรมเจริญศรี แกรนด์ รอยัล จังหวัดอุดรธานี จัดโดยส่วน

ขายตรงและตลาดแบบตรง สำนักกฎหมายและคดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง

ผู้บริโภค.

อภิชาติ พันธเสน. (2530, 27 มกราคม). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย. เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่อง อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กฎหมายไทย

ประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 12 หมวด 3 ความผิดฐานฉ้อโกง
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ.2535
 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527
 พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534
 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545
 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2546
 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

กฎหมายต่างประเทศ

BOOKS

Committee on Economic offenses, Section of Criminal Justice. (1976). **Final Report of the American Bar Association.** Boston : Business 1976.

E.H. Sutherland. (1961). **White Collar Crime.** New York : Holt rinehart and winton, 1961.

Herbert Edelhertz. (1970). **The Nature Impact and Persecution of White-Collar-Crime.** New York : Sel 1970.

J.E. Conkin. (1979). **Illegal Corporate Behavior.** Worcington : Tekdl 1979. Boston : Houghton 1979.

Julian O. Von Kalinowski, **Business Organization Antitrust Law and Trade Regulation 16 E.**

New York : Matthew Bender & Company.

L.S. Sanrager and J.F. Short. (1977). **Social Problems.** Buckingham : University Press 1977.

Thomas W. Dunfee, Frand F. Gibson, John D. Black Burn, Douglas Whitman, F. William Mcearty and Bartley

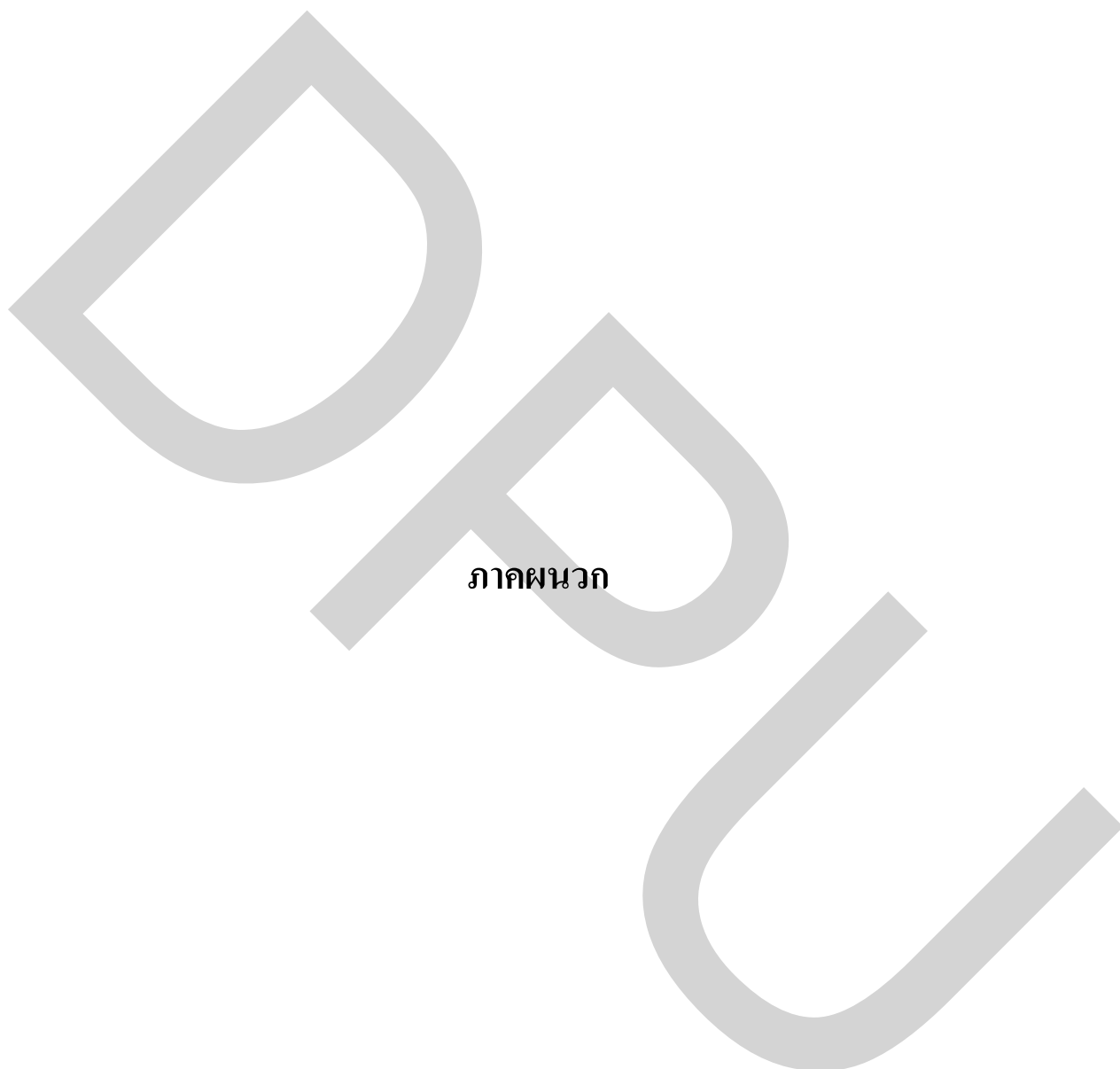
A. Brennan. Modern Business Law. New York : Random House Inc 1989.

Walter Bromberg. (1977). **Illegal But Not Criminal : Business crime in America.** New York :

Holt 1977.

LAW

The Federal Trade Commission Act

ภาคผนวก

พระราชกำหนด
การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
พ.ศ. ๒๕๖๓

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓
เป็นปีที่ ๓๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกำหนดนี้เรียกว่า “พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๓”

มาตรา ๒^๑ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชกำหนดนี้

“กู้ยืมเงิน”^๒ หมายความว่า รับเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดไม่ว่าในลักษณะของการรับฝาก การกู้ การยืม การจำหน่ายบัตรหรือสิ่งอื่นใด การรับเข้าเป็นสมาชิก การรับเข้าร่วมลงทุน การรับเข้าร่วมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือในลักษณะอื่นใด โดยผู้กู้ยืมเงินหรือบุคคลอื่นจ่ายผลประโยชน์ตอบแทน หรือตกลงว่าจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการรับเพื่อตนเองหรือรับในฐานะตัวแทนหรือลูกจ้างของผู้กู้ยืมเงิน หรือของผู้ให้กู้ยืมเงิน หรือในฐานะอื่นใด และไม่ว่าการรับหรือจ่ายเงิน ทรัพย์สินผลประโยชน์อื่นใด หรือผลประโยชน์ตอบแทนนั้น จะกระทำด้วยวิธีการใด ๆ “ผลประโยชน์ตอบแทน”^๓

^๑ รก. ๒๕๖๓/๑๖๔/๑พ/๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

^๒ มาตรา ๓ นิยามคำว่า “กู้ยืมเงิน” แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๓ พ.ศ. ๒๕๖๔

^๓ มาตรา ๓ นิยามคำว่า “ผลประโยชน์ตอบแทน” แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๓ พ.ศ. ๒๕๖๔

หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดที่ผู้กู้ยืมเงิน หรือบุคคลอื่นจ่ายหรือจะจ่ายให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินเพื่อการกู้ยืมเงิน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะจ่ายในลักษณะดอกเบี้ยเงินปันผล หรือลักษณะอื่นใด

“ผู้กู้ยืมเงิน” หมายความว่า บุคคลผู้ทำการกู้ยืมเงิน และในกรณีที่ผู้กู้ยืมเงินเป็นนิติบุคคล ให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งลงนามในสัญญาหรือตราสารการกู้ยืมเงินในฐานะผู้แทนของนิติบุคคลนั้นด้วย

“ผู้ให้กู้ยืมเงิน” หมายความว่า บุคคลซึ่งผู้ให้กู้ยืมเงินระบุให้เป็นบุคคลที่ได้รับต้นเงินหรือผลประโยชน์ตอบแทนจากผู้กู้ยืมเงิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชกำหนดนี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชกำหนดนี้

มาตรา ๔^๔ ผู้ใดโฆษณาหรือประกาศให้ปรากฏต่อประชาชนหรือกระทำการใด ๆ ให้ปรากฏแก่บุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปว่า ในการกู้ยืมเงิน ตนหรือบุคคลใดจะจ่ายหรืออาจจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้ตามพฤติกรรมแห่งการกู้ยืมเงิน ในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ โดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นจะนำเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินรายนั้นหรือรายอื่นมาจ่ายหมุนเวียนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน หรือโดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่า ตนหรือบุคคลนั้นไม่สามารถประกอบกิจการใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้นได้ และในการนั้นเป็นเหตุให้ตนหรือบุคคลใดได้กู้ยืมเงินไปผู้นั้นกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

ผู้ใดไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินต่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ดำเนินการ หรือให้พนักงาน ลูกจ้าง หรือบุคคลใดดำเนินการโฆษณาประกาศหรือชักชวนประชาชนให้ลงทุน โดย

(๑) ชื่อหรือขายเงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งหรือหลายสกุล หรือ

(๒) เก่งกำไรหรืออาจจะได้รับผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนด้วย

มาตรา ๕ ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

(๑) ในการกู้ยืมเงินหรือจะกู้ยืมเงิน

^๔ มาตรา ๔ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๓ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๕

(ก) มีการโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไป หรือโดยการแพร่ข่าวด้วยวิธีอื่นใด หรือ

(ข) ดำเนินกิจการกู้ยืมเงินเป็นปกติธุระ หรือ

(ค) จัดให้มีผู้รับเงินในการกู้ยืมเงินในแหล่งต่าง ๆ หรือ

(ง) จัดให้มีบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ไปชักชวนบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้มีการให้กู้ยืมเงิน หรือ

(จ) ได้กู้ยืมเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินเกินสิบคนซึ่งมีจำนวนเงินกู้ยืมรวมกันตั้งแต่ห้าล้านบาทขึ้นไป อันมิใช่การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน และ

(๒) ผู้ขึ้น

(ก) จำย หรือโฆษณา ประกาศ แพร่ข่าว หรือตกลงว่าจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน ในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน จะพึงจ่ายได้ หรือ

(ข) ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๗ (๑)

(๒) หรือ (๓) หรือกิจการของผู้ขึ้นตามที่ผู้ขึ้นได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๗ ไม่ปรากฏหลักฐานพอที่จะเชื่อได้ว่าเป็นกิจการที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินทั้งหลาย

ผู้ขึ้นต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา ๔ ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้ขึ้นจะสามารถพิสูจน์ได้ว่า กิจการของตนหรือของบุคคลที่ตนอ้างถึงนั้น เป็นกิจการที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายตามที่ตนได้กล่าวอ้าง หรือหากกิจการดังกล่าวไม่อาจให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียง ก็จะต้องพิสูจน์ได้ว่ากรณีดังกล่าวได้เกิดขึ้นเนื่องจากสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผิดปกติอันไม่อาจคาดหมายได้หรือมีเหตุอันสมควรอย่างอื่น

มาตรา ๖ เพื่อประโยชน์ในการคำนวณอัตราผลประโยชน์ตอบแทนตามมาตรา ๔ และมาตรา ๕ ในกรณีที่ผู้กู้ยืมเงินได้จ่ายหรือจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนที่มิใช่เป็นตัวเงิน ให้คำนวณมูลค่าของผลประโยชน์ตอบแทนดังกล่าวออกเป็นจำนวนเงิน

ในกรณีที่พฤติการณ์แห่งการกู้ยืมเงินไม่เปิดช่องให้คำนวณผลประโยชน์ตอบแทนเป็นจำนวนเงินแน่นอนได้ ให้ประมาณการจากอัตราผลประโยชน์ตอบแทนขั้นต่ำที่คาดว่าผู้ให้กู้ยืมเงินจะได้รับ หากจะมีการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนนั้น⁵

มาตรา ๓ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้ใดได้กระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือกระทำการตามมาตรา ๕ (๑) หรือ (๒) (ก) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือเรียกให้ผู้นั้นหรือบุคคลใดที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่การตรวจสอบถึงการกู้ยืมเงิน มาให้ถ้อยคำ

(๒) สั่งให้บุคคลดังกล่าวตาม (๑) รายงานสภาพกิจการของตนตลอดจนสินทรัพย์และหนี้สินทั้งหมดของตน

(๓) สั่งให้บุคคลดังกล่าวตาม (๑) นำบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินมาตรวจสอบ

(๔) เข้าไปในสถานที่ใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อทำการตรวจสอบหรือค้นบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานอื่นของบุคคลดังกล่าวตาม (๑) ในการนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งบุคคลที่อยู่ในสถานที่นั้นให้ปฏิบัติการเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบหรือค้น ตามควรแก่เรื่อง และให้มีอำนาจยึดบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานเหล่านั้นมาตรวจสอบได้

การเรียกหรือการสั่งตาม (๑) (๒) หรือ (๓) ต้องแจ้งล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันนับแต่วันได้รับหนังสือเรียกหรือคำสั่ง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน

เมื่อได้เข้าไปและลงมือทำการตรวจสอบหรือค้นตาม (๔) แล้วถ้ายังดำเนินการไม่เสร็จ จะกระทำการต่อไปในเวลากลางคืนก็ได้

มาตรา ๔ ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้กู้ยืมเงินผู้ใดที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายหรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สินและเห็นสมควรให้มีการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นไว้ก่อนเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นไว้ก่อนได้ แต่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เกินกว่าเก้าสิบวันไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีมีการฟ้องคดีต่อศาลตามมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ให้คำสั่งยึดหรืออายัดดังกล่าวยังคงมีผลต่อไปจนกว่าศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

⁵ มาตรา ๖ วรรคสอง เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๓ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

เมื่อได้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ใดไว้ตามวรรคหนึ่ง หรือเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กู้ยืมเงินที่ เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน แต่ยังไม่สมควรสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินคดีล้มละลายต่อไปตามมาตรา ๑๐

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายการที่เกี่ยวข้องกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๕ เมื่อพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีอาญาแก่ผู้ใดในความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ ถ้าผู้ให้กู้ยืมเงินร้องขอ ให้พนักงานอัยการมีอำนาจเรียกคืนเงินคืนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินได้และจะเรียกผลประโยชน์ตอบแทนที่เป็นสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินด้วยก็ได้ ในการนี้ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐ เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน ให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องผู้กู้ยืมเงินที่ เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ เป็นบุคคลล้มละลายได้ เมื่อ

- (๑) เป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สินได้
- (๒) เป็นหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินรายหนึ่งหรือหลายรายเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งแสน

บาท และ

(๓) หนี้สินอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้สินนั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตามการฟ้องคดีล้มละลายตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย โดยให้ถือว่าพนักงานอัยการมีฐานะ และสิทธิหน้าที่เสมือนเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์และให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม ค่าฤชาธรรมเนียม หรือการต้องวางเงินประกันต่างๆ ตามกฎหมายดังกล่าว

ในการพิจารณาคดีล้มละลาย ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริงตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด

ในการพิพากษาคดีล้มละลายตามมาตรา ๑๐ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับส่วนแบ่งทรัพย์สินของเจ้าหนี้ในลำดับ (๘) ของมาตรา ๑๓๐ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๗ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยให้คำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทนที่เจ้าหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินแต่ละรายได้รับมาแล้วก่อนมีการดำเนินคดีล้มละลายประกอบด้วย

มาตรา ๑๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๑/๑^๖ ในกรณีที่มีการจับกุมผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ ให้ผู้แจ้งเบาะแสการกระทำความผิดมีสิทธิได้รับเงินสินบนและให้เจ้าพนักงานผู้ตรวจค้นหรือจับกุมผู้กระทำความผิดมีสิทธิได้รับเงินรางวัล โดยให้พนักงานอัยการร้องขอต่อศาลสั่งจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลจากค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดได้ชำระต่อศาลเมื่อคดีถึงที่สุด

การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลให้จ่ายเป็นจำนวนรวมกันแล้วร้อยละยี่สิบห้าของค่าปรับที่ได้ชำระต่อศาล

หลักเกณฑ์และวิธีการขอรับเงินสินบนและเงินรางวัล การกำหนดส่วนแบ่งในระหว่างผู้มีสิทธิหลายราย และการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา ๑๒ ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๑๓ ผู้ใดขัดขวาง ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๗ (๔) หรือมาตรา ๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๔ ผู้ใดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกหรือคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๗ (๑) (๒) หรือ (๓) หรือไม่ยอมตอบคำถามเมื่อซักถาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน และปรับไม่เกินสามหมื่นบาท

^๖ มาตรา ๑๑/๑ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๓ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๕

มาตรา ๑๕^๗ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดนี้เป็นนิติบุคคล กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลอื่นใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่พนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคล ซึ่งปรากฏพยานหลักฐานว่ามีพฤติกรรมเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลด้วย

มาตรา ๑๕/๑^๘ ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ ถ้าได้กระทำความผิดนั้นซ้ำอีกในระหว่างรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษอยู่ที่ดี หรือภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษที่ดี หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นอีกหนึ่งเท่าของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

มาตรา ๑๕/๒^๙ ในกรณีคนต่างด้าวต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ ให้เนรเทศผู้นั้นออกนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยการเนรเทศ ถ้าผู้นั้นจะต้องรับโทษก็ให้รับโทษก่อน

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความผิดตามมาตรา ๓๔๓ แห่งประมวลกฎหมายอาญาก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ และการกระทำของผู้นั้นมีลักษณะเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตามมาตรา ๗ และมาตรา ๘ และให้นับบทบัญญัติมาตรา ๕ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับ

มาตรา ๑๗ การกู้ยืมเงินที่มีลักษณะเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ ซึ่งมีสัญญาหรือข้อตกลงการกู้ยืมเงินที่ได้กระทำไว้ก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวเท่าที่มีผลผูกพันได้โดยชอบด้วยกฎหมายยังคงมีผลใช้ต่อไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวไม่มีระยะเวลาสิ้นสุด ให้สัญญาหรือข้อตกลงนั้นมีผลผูกพันต่อไป และให้สิ้นสุดลงเมื่อครบหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ เว้น

^๗ มาตรา ๑๕ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๕

^๘ มาตรา ๑๕/๑ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๕

^๙ มาตรา ๑๕/๒ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๕

แต่คู่สัญญาจะตกลงกันให้สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวสิ้นสุดลงก่อนกำหนดนั้น หรือคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะใช้สิทธิเรียกให้ชำระหนี้หรือชำระหนี้หรือบอกเลิกสัญญาหรือข้อตกลง ตามสิทธิของตนก่อนกำหนดนั้น

(๒) ถ้าสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวมีระยะเวลาสิ้นสุดภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้สัญญาหรือข้อตกลงนั้นสิ้นสุดลงตามที่ได้สัญญาหรือตกลงไว้นั้น เว้นแต่คู่สัญญาจะตกลงกันให้สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวสิ้นสุดลงก่อนกำหนดนั้น หรือคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหรือข้อตกลง ตามสิทธิของตนก่อนกำหนดนั้น

(๓) ถ้าสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวมีระยะเวลาสิ้นสุดภายหลังหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวสิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ เว้นแต่คู่สัญญาจะมาจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคสอง ภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับก็ให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงนั้นสิ้นสุดลงตามที่ได้จดทะเบียนไว้ อย่างไรก็ตาม ไม่เป็นการตัดสิทธิคู่สัญญาที่จะตกลงกันให้สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวสิ้นสุดลงก่อนกำหนดนั้น หรือคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหรือข้อตกลงตามสิทธิของตนก่อนกำหนดนั้น

หลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนสัญญาหรือข้อตกลงตาม (๓) ของวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และในกรณีที่มีการยื่นคำขอจดทะเบียนโดยคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียว พนักงานเจ้าหน้าที่จะจดทะเบียนให้ได้ต่อเมื่อได้มีหนังสือสอบถามไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งและคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งนั้นได้ให้ความยินยอมและยอมรับข้อความในสัญญาหรือข้อตกลงที่นำมาขอจดทะเบียนนั้นแล้ว

ในการรับจดทะเบียน ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าสัญญาหรือข้อตกลงใดกระทำขึ้นหลังวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งปฏิเสธการจดทะเบียนพร้อมทั้งให้เหตุผลต่อผู้ขอจดทะเบียน ถ้าผู้ขอจดทะเบียนไม่เห็นด้วย ให้มีสิทธิไปร้องขอต่อศาลภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่รับทราบคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ศาลมีคำวินิจฉัยแสดงว่าสัญญาหรือข้อตกลงนั้นได้กระทำขึ้นก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับและให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทบัญญัติมาตรานี้ มีผลใช้บังคับในทางแพ่งและไม่มีผลเป็นการลบล้างความผิดอาญาแต่อย่างใด

มาตรา ๑๘ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชกำหนดนี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อ
ปฏิบัติการตามพระราชกำหนดนี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ประจวบ สุนทรากรู
รองนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ เนื่องจากขณะนี้ปรากฏว่า มีการกู้ยืมเงินหรือรับฝากเงินจากประชาชนทั่วไป โดยมีการจ่ายดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์อย่างอื่นตอบแทนให้สูงเกินกว่าประโยชน์ที่ผู้กู้ยืมเงินหรือผู้รับฝากเงินจะพึงหามาได้จากการประกอบธุรกิจตามปกติ โดยผู้กระทำดังกล่าวประชาชนที่หวังจะได้ดอกเบี้ยในอัตราสูงให้นำเงินมาเก็บไว้กับตนด้วยการใช้วิธีการจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงเป็นเครื่องล่อใจ แล้วนำเงินที่ได้มาจากการกู้ยืมหรือรับฝากเงินรายอื่น ๆ มาจ่ายเป็นดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินหรือผู้ฝากเงินรายก่อน ๆ ในลักษณะต่อเนื่องกัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการฉ้อโกงประชาชน เพราะเป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่า ในที่สุดจะต้องมีประชาชนจำนวนมากไม่สามารถได้รับต้นเงินกลับคืนได้ และผู้กู้ยืมเงินหรือผู้รับฝากเงินกับผู้ร่วมกระทำการดังกล่าวจะได้รับประโยชน์จากเงินที่ตนได้รับมาเพราะผู้ให้กู้ยืมเงินหรือผู้ฝากเงินไม่สามารถบังคับหรือติดตามให้มีการชำระหนี้ได้ อนึ่ง กิจการดังกล่าวนี้มีแนวโน้มจะขยายตัวแพร่หลายออกไปอย่างรวดเร็ว หากปล่อยให้มีการดำเนินการต่อไปย่อมจะก่อให้เกิดผลร้ายแก่ประชาชนทั่วไป และจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจของประเทศ สมควรที่จะมีกฎหมายเพื่อปราบปรามการกระทำดังกล่าว กับสมควรวางมาตรการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่อาจได้รับความเสียหายจากการถูกหลอกลวง และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

พระราชบัญญัติ

การเล่นแชร์

พ.ศ. ๒๕๓๔

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

เป็นปีที่ ๔๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. ๒๕๓๔”

มาตรา ๒^๑ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาบทกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ และประกาศอื่นในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“การเล่นแชร์” หมายความว่า การที่บุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปตกลงกันเป็นสมาชิกวงแชร์ โดยแต่ละคนมีภาระที่จะส่งเงินหรือทรัพย์สินอื่นใด รวมเข้าเป็นทุนกองกลางเป็นงวด ๆ เพื่อให้สมาชิกวงแชร์หมุนเวียนกันรับทุนกองกลางแต่ละงวดนั้นไปโดยการประมูลหรือโดยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการรวมทุนในลักษณะอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงด้วย

“นิติบุคคล” หมายความว่า ห้างหุ้นส่วนสามัญที่มีได้จดทะเบียนด้วย

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

^๑ รก.๒๕๓๔/๑๒๕/๑พ/๒๔ กรกฎาคม ๒๕๓๔

มาตรา ๕ ห้ามมิให้นิติบุคคลเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์

มาตรา ๖ ห้ามมิให้บุคคลธรรมดาเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์มีจำนวนวงแชร์รวมกันมากกว่าสามวง
- (๒) มีจำนวนสมาชิกวงแชร์รวมกันทุกวงมากกว่าสามสิบคน
- (๓) มีทุนกองกลางต่อหนึ่งวงรวมกันทุกวงเป็นมูลค่ามากกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ในกฎกระทรวง

(๔) นายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์นั้นได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นนอกจากสิทธิที่จะได้รับทุนกองกลางในการเข้าร่วมเล่นแชร์ในวงหนึ่งวงใดได้โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้ถือว่าผู้ที่สัญญาว่าจะใช้เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดแทนนายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ เป็นนายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ด้วย

มาตรา ๗ บทบัญญัติในมาตรา ๖ ไม่กระทบกระเทือนถึงการที่สมาชิกวงแชร์จะฟ้องคดีหรือใช้สิทธิเรียกร้องเอาคืนนายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์

มาตรา ๘ ห้ามมิให้นิติบุคคลสัญญาว่าจะใช้เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดแทนนายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์หรือสมาชิกวงแชร์

มาตรา ๙ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาชี้ชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมในการเล่นแชร์

มาตรา ๑๐ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อในธุรกิจที่มีคำว่า “แชร์” หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกันและรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีที่มีประกาศของรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ที่ใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อในธุรกิจที่มีคำที่รัฐมนตรีประกาศอยู่แล้วในวันที่ประกาศดังกล่าวใช้บังคับ ใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อดังกล่าวต่อไปได้ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่ประกาศดังกล่าวใช้บังคับ เว้นแต่ผู้ที่อาจดำเนินการต่อไปได้ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่มีกฎกระทรวงซึ่งออกตามมาตรา ๔ กำหนดให้การรวมทุนในลักษณะอื่นเป็นการเล่นแชร์ตามพระราชบัญญัตินี้ และการเล่นแชร์ดังกล่าวมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕ หรือมาตรา ๖ ผู้ที่เป็นนายวงแชร์ หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์นั้นอยู่แล้วในวันที่กฎกระทรวงดังกล่าวใช้บังคับ อาจดำเนินการดังกล่าวเฉพาะวงแชร์ที่ยังค้างอยู่ต่อไปได้จนกว่าจะเสร็จแต่ต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันที่กฎกระทรวงดังกล่าวใช้บังคับ

ในกรณีที่ผู้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งเป็นนิติบุคคล และประสงค์จะดำเนินการเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์เฉพาะวงแชร์ที่ยังค้างอยู่ต่อไป ให้ยื่นรายงานเกี่ยวกับกิจการ

การเล่นแชร์ตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ กฎกระทรวงดังกล่าวใช้บังคับ

นิติบุคคลใดมีวัตถุประสงค์เป็นนายวงแชร์หรือเป็นผู้จัดให้มีการรวมทุนใน ลักษณะอื่นซึ่งมีกฎกระทรวงกำหนดให้เป็นการเล่นแชร์ตามพระราชบัญญัตินี้อยู่แล้วในวันที่ กฎกระทรวงดังกล่าวใช้บังคับ ให้นิติบุคคลนั้นดำเนินการยกเลิกวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยยื่นคำขอ ต่อนายทะเบียนตามกฎหมายที่เกี่ยวกับนิติบุคคลนั้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ กฎกระทรวงดังกล่าวใช้บังคับ เว้นแต่นิติบุคคลนั้นจะเป็นนิติบุคคลที่อาจดำเนินการต่อไปได้ตาม วรรคหนึ่ง ให้นิติบุคคลนั้นดำเนินการยกเลิกวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยยื่นคำขอต่อนายทะเบียนตาม กฎหมายที่เกี่ยวกับนิติบุคคลนั้นอย่างช้าต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันที่กฎกระทรวงดังกล่าวใช้บังคับ

ในกรณีที่นิติบุคคลใดละเลยไม่ดำเนินการตามวรรคสาม ให้นายทะเบียนตาม กฎหมายที่เกี่ยวกับนิติบุคคลนั้นมีอำนาจชี้วัดวัตถุประสงค์ดังกล่าวออกจากทะเบียนได้ แต่การใช้ อำนาจของนายทะเบียนไม่เป็นเหตุให้นิติบุคคลดังกล่าวพ้นความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๒ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในสถานที่ใดที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัตินี้ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่ นั้นเพื่อตรวจสอบได้

(๒) ยึดหรืออายัดบัญชี เอกสาร หลักฐาน หรือสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวข้องหรือมีเหตุอัน ควรสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ หรือดำเนินคดี

(๓) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือสั่งให้ส่งบัญชีเอกสาร หลักฐานหรือสิ่งอื่นใดที่จำเป็นมาประกอบการพิจารณาได้ ทั้งนี้ โดยให้เวลาบุคคลนั้นตามสมควร

มาตรา ๑๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๑๒ ให้บุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๑๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อ บุคคล ซึ่งเกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๕ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้า พนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๖ นิติบุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา ๕ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าถึงสามเท่าของทุนกองกลางแต่ละงวดของทุกวงแชร์ แต่ต้องไม่ต่ำกว่าสองแสนบาท และให้ศาลสั่งให้นิติบุคคลนั้นหยุดดำเนินการเป็นนายวงแชร์หรือการจัดให้มีการเล่นแชร์

มาตรา ๑๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๘ นิติบุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา ๘ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา ๑๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๙ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๒๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๒๑ นิติบุคคลใดไม่ยื่นรายงานตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง หรือยื่นรายงานอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งพันบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๒๒ นิติบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๑ วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๒๓ ผู้ใดขัดขวางพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่ตามมาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๔ ผู้ใดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือหนังสือเรียกของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๑๒ หรือไม่ยอมตอบคำถามเมื่อซักถาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๓ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่นิติบุคคลใดกระทำความผิดตามมาตรา ๕ หรือมาตรา ๘ กรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการจัดการหรือบริหารงานของนิติบุคคลนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นด้วย

มาตรา ๒๗ นิติบุคคลซึ่งเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์อยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หรือนุคคลธรรมดาซึ่งเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๖ อยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ อาจดำเนินกิจการดังกล่าวเฉพาะวงแชร์ที่ยังค้างอยู่ต่อไปได้จนกว่าจะเสร็จ แต่ต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในกรณีที่ผู้ดำเนินการกิจการตามวรรคหนึ่งเป็นนิติบุคคลและประสงค์จะดำเนินการเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์เฉพาะวงแชร์ที่ยังค้างอยู่ต่อไป ให้ยื่นรายงานเกี่ยวกับกิจการการเล่นแชร์ตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

นิติบุคคลใดมีวัตถุประสงค์เป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์อยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้นิติบุคคลนั้นดำเนินการยกเลิกวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยยื่นคำขอต่อนายทะเบียนตามกฎหมายที่เกี่ยวกับนิติบุคคลนั้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เว้นแต่นิติบุคคลนั้นจะเป็นนิติบุคคลที่อาจดำเนินการต่อไปได้ตามวรรคหนึ่ง ให้นิติบุคคลนั้นดำเนินการยกเลิกวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยยื่นคำขอต่อนายทะเบียนตามกฎหมายที่เกี่ยวกับนิติบุคคลนั้น อย่างช้าต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในกรณีที่นิติบุคคลใดละเลยไม่ดำเนินการตามวรรคสาม ให้นายทะเบียนตามกฎหมายที่เกี่ยวกับนิติบุคคลนั้นมีอำนาจชี้วัดวัตถุประสงค์ดังกล่าวออกจากทะเบียนได้ แต่การใช้อำนาจของนายทะเบียนไม่เป็นเหตุให้นิติบุคคลดังกล่าวพ้นความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้

นิติบุคคลใดไม่ยื่นรายงานตามวรรคสอง หรือยื่นรายงานอันเป็นเท็จ หรือไม่ปฏิบัติตามวรรคสาม ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๒ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๔ บทบัญญัติในมาตรา ๘ ไม่กระทบกระเทือนถึงสัญญาที่นิติบุคคลได้กระทำไว้แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๒๕ ให้ผู้ซึ่งใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อในธุรกิจที่มีคำว่า “แชร์” อยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อดังกล่าวต่อไปได้ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เว้นแต่เป็นผู้ที่อาจดำเนินการต่อไปได้ตามมาตรา ๒๗

มาตรา ๓๐ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจออกกฎกระทรวงและประกาศ ทั้งนี้ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อนันต์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากในปัจจุบันได้มีผู้ประกอบการธุรกิจเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์กันอย่างกว้างขวาง การประกอบธุรกิจดังกล่าว นอกจากจะเป็นอันตรายต่อประชาชนแล้วยังกระทบต่อการระดมเงินออมของสถาบันการเงินที่ทางราชการสนับสนุนและรับผิดชอบ และส่งผลกระทบไปถึงระบบเศรษฐกิจโดยรวมอีกด้วย นอกจากนี้ยังปรากฏว่าผู้ประกอบการธุรกิจดังกล่าวหลายรายได้พยายามดำเนินการให้ใกล้เคียงกับการประกอบธุรกิจเงินทุนซึ่งมีกฎหมายควบคุมอยู่แล้ว ในการนี้สมควรห้ามผู้ประกอบการประเภทนี้ ส่วนการเล่นแชร์ของประชาชนทั่วไปที่มีได้ดำเนินการเป็นธุรกิจนั้นยังให้กระทำต่อไปได้จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติ
ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พ.ศ. ๒๕๔๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒

เป็นปีที่ ๕๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๘ ประกอบกับมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒”

มาตรา ๒^๑ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ความผิดมูลฐาน” หมายความว่า

(๑) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(๒) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้า

^๑ รก.๒๕๔๒/๒๕ก/๔๕/๒๑ เมษายน ๒๕๔๒

หญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

(๓) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(๔) ความผิดเกี่ยวกับการชักยอกหรือนื้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์หรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดย กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน นั้น

(๕) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(๖) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้างอำนาจอัยยิหรือช่องโง่ตามประมวลกฎหมายอาญา

(๗) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(๘)^๒ ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

“ธุรกรรม” หมายความว่า กิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำนิติกรรม สัญญาหรือการดำเนินการใด ๆ กับผู้อื่น ทางการเงิน ทางธุรกิจ หรือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

“ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย” หมายความว่า ธุรกรรมที่มีความซับซ้อนผิดไปจากการทำธุรกรรมในลักษณะเดียวกันที่ทำกันอยู่ตามปกติ ธุรกรรมที่ขาดความเป็นไปได้ในเชิงเศรษฐกิจ ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากระทำขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือธุรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้ง

“ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

(๑) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน

^๒ มาตรา ๓ เพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๔๖

(๒) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (๑) หรือ

(๓) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (๑) หรือ (๒)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (๑) (๒) หรือ (๓) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

“สถาบันการเงิน” หมายความว่า

(๑) ธนาคารแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ และธนาคารตามที่ได้มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ

(๒) บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และบริษัทหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(๓) บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม

(๔) บริษัทประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต และบริษัทประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย

(๕) สหกรณ์ออมทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ หรือ

(๖) นิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเงินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน “กรรมการ” หมายความว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และให้หมายความรวมถึงประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“รองเลขาธิการ” หมายความว่า รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๕ ผู้ใด

(๑) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(๒) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

มาตรา ๖ ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ถ้าปรากฏว่า

(๑) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(๒) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

(๓) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรและมิได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ ให้นำมาตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๗ ในความผิดฐานฟอกเงิน ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

(๑) สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด

(๒) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใด ๆ หรือกระทำการใด ๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือเพื่อให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ หรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามี หรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา ๘ ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ

มาตรา ๙ ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผลผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้น คงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

มาตรา ๑๐ เจ้าพนักงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการหรือผู้บริหารหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน หรือกรรมการขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๑๑ กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการ พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงาน หรือข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา อันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๑๒ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๒

การรายงานและการแสดงตน

มาตรา ๑๓ เมื่อมีการทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน ให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมนั้นต่อสำนักงาน เมื่อปรากฏว่าธุรกรรมดังกล่าวเป็น

- (๑) ธุรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (๒) ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือ
- (๓) ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นธุรกรรมตาม (๑) หรือ (๒) หรือไม่ก็ตาม

ในกรณีที่ปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันหรือยกเลิกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมที่สถาบันการเงินได้รายงานไปแล้ว ให้สถาบันการเงินรายงานข้อเท็จจริงนั้นให้สำนักงานทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าธุรกรรมใดที่ได้กระทำไปแล้ว โดยมีได้มีการรายงานตามมาตรา ๑๓ เป็นธุรกรรมที่สถาบันการเงินต้องรายงานตามมาตรา ๑๓ ให้สถาบันการเงินรายงานให้สำนักงานทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๑๕ ให้สำนักงานที่นครกรุงเทพมหานคร สำนักงานที่จังหวัด สำนักงานที่ดินสาขา และสำนักงานที่ดินอำเภอ มีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงาน เมื่อปรากฏว่ามีการขอจด

ทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่สถาบันการเงินมิได้เป็นคู่กรณีและที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีการชำระด้วยเงินสดเป็นจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๒) เมื่ออสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าตามราคาประเมินเพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่เป็นการโอนในทางมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรม หรือ

(๓) เมื่อเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

มาตรา ๑๖ ให้ผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ หรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุน มีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงานในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการทำธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

ในกรณีที่ปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันหรือยกเลิกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมที่ได้รายงานไปตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นุคคลดังกล่าวรายงานข้อเท็จจริงนั้นให้สำนักงานทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๑๗ การรายงานตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ ให้เป็นไปตามแบบ ระยะเวลา หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๘ ธุรกรรมใดที่รัฐมนตรีเห็นสมควรให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรายงานตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๙ การรายงานตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ ซึ่งผู้รายงานกระทำโดยสุจริต หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดผู้รายงานไม่ต้องรับผิดชอบ

มาตรา ๒๐ ให้สถาบันการเงินจัดให้ลูกค้าแสดงตนทุกครั้งก่อนการทำธุรกรรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ลูกค้าได้แสดงตนไว้ก่อนแล้ว การแสดงตนตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๑ การทำธุรกรรมตามมาตรา ๑๓ ให้สถาบันการเงินจัดให้ลูกค้าบันทึกข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับธุรกรรมดังกล่าวด้วย

ในกรณีที่ลูกค้าปฏิเสธที่จะทำบันทึกข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่ง ให้สถาบันการเงินจัดทำบันทึกข้อเท็จจริงเอง แล้วแจ้งให้สำนักงานทราบทันที

บันทึกข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามแบบ รายการ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๒ ให้สถาบันการเงินเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตนตาม มาตรา ๒๐ และบันทึกข้อเท็จจริงตามมาตรา ๒๑ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีการปิดบัญชีหรือยุติ ความสัมพันธ์กับลูกค้า หรือนับแต่ได้มีการทำธุรกรรมนั้น แล้วแต่ที่กำหนดระยะเวลาใดจะยาวกว่า เว้นแต่จะได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๒๓ บทบัญญัติในหมวดนี้มีให้ใช้บังคับแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยตาม กฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย

หมวด ๓

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

มาตรา ๒๔ ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินคณะหนึ่ง ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรอง ประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง อธิบดี กรรมการประกันภัย อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมสรรพากร อธิบดีกรมสนธิสัญญา และกฎหมาย ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ประธานสมาคมธนาคารไทย เลขาธิการสำนักงาน คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนเก้าคน ซึ่ง คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความเชี่ยวชาญในทางเศรษฐศาสตร์ การเงิน การคลัง กฎหมาย หรือสาขาใดสาขาหนึ่งที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ โดยความเห็นชอบ ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับเป็นกรรมการ และเลขาธิการเป็นกรรมการและ เลขานุการ

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานจำนวนไม่เกินสองคนเป็น ผู้ช่วยเลขานุการ

ในกรณีประธานกรรมการหรือกรรมการโดยตำแหน่งตามวรรคหนึ่งมีความจำเป็น ไม่อาจมาประชุมกรรมการครั้งใด จะมอบหมายให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองที่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในคณะกรรมการมาประชุมแทนเฉพาะครั้งนั้นก็ได้

มาตรา ๒๕ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อคณะรัฐมนตรี

(๒) พิจารณาให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และ ประกาศเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) วางระเบียบเกี่ยวกับการเก็บรักษา การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ และการประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามมาตรา ๕๗

(๔) ส่งเสริมความร่วมมือของประชาชน เกี่ยวกับการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

(๕) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๖) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๒๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปีนับแต่วันแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

มาตรา ๒๗ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๒๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออกโดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับ

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้ว

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้วแต่ยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

มาตรา ๒๙ การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด เว้นแต่การวินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา ๔๕ วรรคสาม ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

มาตรา ๓๐ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนคณะกรรมการก็ได้และให้นำมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา ๓๑ ให้กรรมการและอนุกรรมการได้รับค่าตอบแทนตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

หมวด ๔ คณะกรรมการธุรกรรม

มาตรา ๓๒ ให้มีคณะกรรมการธุรกรรมคณะหนึ่ง ประกอบด้วยเลขาธิการเป็นประธานกรรมการและผู้ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจำนวนสี่คนเป็นกรรมการ

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของคณะกรรมการธุรกรรมให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

กรรมการธุรกรรมซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการธุรกรรมที่พ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ และให้นำมาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๗ (๓) ให้กรรมการธุรกรรมซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออก

มาตรา ๓๓ การประชุมของคณะกรรมการธุรกรรมให้นำมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๔ ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
- (๒) สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖
- (๓) ดำเนินการตามมาตรา ๔๘
- (๔) เสนอรายงานผลการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการ
- (๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๓๕ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ ภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสามวันทำการ

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขานุการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่งไปก่อน แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

มาตรา ๓๖ ในกรณีที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสิบวันทำการ

มาตรา ๓๗ เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการ แล้วแต่กรณี สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ แล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการ

มาตรา ๓๘ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(๓) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากนิ่งช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวจะถูกลักขโมย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (๓) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งแสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขานุการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น

มาตรา ๓๕ ให้กรรมการธุรกรรมได้รับคำตอบแทนตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

หมวด ๕

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

มาตรา ๔๐ ให้จัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการและคณะกรรมการธุรกรรม และปฏิบัติงานธุรการอื่น

(๒) รับรายงานการทำธุรกรรมที่ส่งให้ตามหมวด ๒ และแจ้งตอบการรับรายงาน

(๓) เก็บรวบรวม ติดตาม ตรวจสอบ ศึกษา และวิเคราะห์รายงานและข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรม

(๔) เก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๕) จัดให้มีโครงการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ การให้การศึกษา และฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือช่วยเหลือ หรือสนับสนุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการจัดโครงการดังกล่าว

(๖) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๔๑ ให้มีเลขานุการ มีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงาน และให้มีรองเลขานุการเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการ

มาตรา ๔๒ ให้เลขานุการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี โดยได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับ

มาตรา ๔๓ เลขานุการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางเศรษฐศาสตร์ การเงิน การคลัง หรือกฎหมาย

(๒) รับราชการในตำแหน่งรองเลขาธิการหรือเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญระดับไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือเทียบเท่า

(๓) ไม่เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐ

(๔) ไม่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษา หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายกันหรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องในห้างหุ้นส่วน บริษัท สถาบันการเงินหรือประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอย่างอื่น หรือประกอบภารใด ๆ อันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๔ เลขาธิการมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว
เลขาธิการซึ่งพ้นจากตำแหน่งแล้วจะแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอีกไม่ได้

มาตรา ๔๕ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระในมาตรา ๔๔ แล้ว เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๓

(๔) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออก ตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับ

มาตรา ๔๖ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็ได้อ

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอ ดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้อง กับบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้

มาตรา ๔๗ ให้สำนักงานจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อ คณะรัฐมนตรี รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีอย่างน้อยให้มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(๑) รายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินและการดำเนินการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงาน

(๓) รายงานข้อเท็จจริงหรือข้อสังเกตจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่พร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะ

ให้คณะกรรมการเสนอรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีตามวรรคหนึ่ง พร้อมด้วยข้อสังเกตของคณะกรรมการต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

หมวด ๖

การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

มาตรา ๔๘ ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขานุการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

การตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินจะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นมีใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการ แล้วแต่กรณี สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการ

มาตรา ๔๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขานุการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินได้ ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยให้ระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน

ให้เลขาธิการรีบดำเนินการตามวรรคสองแล้วส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หากพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการ และเมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดให้พนักงานอัยการและเลขาธิการปฏิบัติตามนั้น หากคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ

เมื่อคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้นับคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลาและได้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการตามวรรคสามแล้ว ให้เรื่องนั้นเป็นที่สุด และห้ามมิให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญ ซึ่งน่าจะทำให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้

เมื่อศาลรับคำร้องที่พนักงานอัยการยื่นต่อศาลแล้ว ให้ศาลสั่งให้ปิดประกาศไว้ที่ศาลนั้น และประกาศอย่างน้อยสองวันติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอก่อนศาลมีคำสั่งกับให้ศาลสั่งให้ส่งสำเนาประกาศไปยังเลขาธิการเพื่อปิดประกาศไว้ที่สำนักงานและสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่และถ้ามีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน ก็ให้เลขาธิการมีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้นทราบ เพื่อใช้สิทธิดังกล่าว การแจ้งนั้นให้แจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งสุดท้ายของผู้นั้นเท่าที่ปรากฏในหลักฐาน

ในกรณีตามวรรคหนึ่งถ้ามีเหตุสมควรที่จะดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานนั้นดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายก่อน

มาตรา ๕๐ ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา ๔๙ อาจยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งตามมาตรา ๕๑ โดยแสดงให้ศาลเห็นว่า

(๑) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือ

(๒) คนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ

ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา ๔๘ อาจยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่ง โดยแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ

มาตรา ๕๑ เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา ๔๘ แล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง ฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ หากผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าว เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต แล้วแต่กรณี

มาตรา ๕๒ ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา ๕๑ ถ้าศาลทำการไต่สวนคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ตามมาตรา ๕๐ วรรคสอง แล้วเห็นว่าฟังขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์โดยจะกำหนดเงื่อนไขด้วยก็ได้

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ หากผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ตามมาตรา ๕๐ วรรคสอง เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ที่มีอยู่หรือได้มาโดยไม่สุจริต

มาตรา ๕๓ ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา ๕๑ หากปรากฏในภายหลังโดยคำร้องของเจ้าของ ผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์นั้น ถ้าศาลไต่สวนแล้วเห็นว่ากรณีต้องด้วยบทบัญญัติของมาตรา ๕๐ ให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้นหรือกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินหรือคุ้มครองสิทธิได้ให้ใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทน แล้วแต่กรณี

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะต้องยื่นภายในหนึ่งปีนับแต่คำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินถึงที่สุด และผู้ร้องต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ไม่สามารถยื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา ๕๐ ได้ เพราะไม่ทราบถึงประกาศหรือหนังสือแจ้งของเลขาธิการหรือมีเหตุขัดข้องอันสมควรประการอื่น

ก่อนศาลมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลแจ้งให้เลขาธิการทราบถึงคำร้องดังกล่าว และให้โอกาสพนักงานอัยการเข้ามาโต้แย้งคำร้องนั้นได้

มาตรา ๕๔ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา ๕๑ หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ และให้นำความในหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๕๕ หลังจากที่ดินพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๘ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เลขาธิการจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งตามมาตรา ๕๑ ก็ได้ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้วให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๕๖ เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดตามมาตรา ๔๘ แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่ง แล้วรายงานให้ทราบพร้อมทั้งประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๕๗ การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขาธิการอาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีประกันหรือหลักประกันหรือนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการแล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบก็ได้

การให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดหรือการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ถ้าความปรากฏในภายหลังว่า ทรัพย์สินที่นำออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการตามวรรคสอง มิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดให้คืน

ทรัพย์สินนั้นพร้อมทั้งค่าใช้จ่ายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด ให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ ให้ชดเชยราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่ประเมินได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือตามราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยเงินฝากประเภทฝากประจำของธนาคารออมสินในจำนวนเงินที่ได้รับคืนหรือชดเชยราคา แล้วแต่กรณี

การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามวรรคสี่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๕๘ ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใด เป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าว หรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๙ การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ในการนี้ให้พนักงานอัยการได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

หมวด ๓

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๖๐ ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๑ นิติบุคคลใดกระทำความผิดตามมาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๘ หรือมาตรา ๙ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลตามวรรคหนึ่ง กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

มาตรา ๖๒ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๖ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท

มาตรา ๖๓ ผู้ใดรายงานหรือแจ้งตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๒๑ วรรคสอง โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดความจริงที่ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๔ ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา ๓๘ (๑) หรือ (๒) หรือขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกตามมาตรา ๓๘ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดกระทำการใด ๆ ให้นุคคลอื่นล่วงรู้ข้อมูลที่เก็บรักษาไว้ตามมาตรา ๓๘ วรรคสี่ เว้นแต่การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่หรือตามกฎหมาย ต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๖๕ ผู้ใดชักย้าย ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้สูญหาย หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งเอกสารหรือบันทึก ข้อมูล หรือทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานยึดหรืออายัดไว้ หรือที่ตนรู้หรือควรรู้ว่าจะตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๖ ผู้ใดรู้หรืออาจรู้ความลับในราชการเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ผู้อื่นรู้หรืออาจรู้ความลับดังกล่าว เว้นแต่เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่หรือตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากในปัจจุบันผู้ประกอบการอาชญากรรมซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภท ได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้น และโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว สมควรกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๔๖³

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ โดยที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายและเนื่องจากการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนทำให้การก่อการร้ายรุนแรงยิ่งขึ้น อันเป็นการกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ซึ่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ขอให้ทุกประเทศร่วมมือดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำที่เป็นการก่อการร้าย รวมถึงการสนับสนุนทางทรัพย์สินหรือกรณีอื่นใดที่มีวัตถุประสงค์จะนำไปใช้ดำเนินการก่อการร้ายเพื่อแก้ไขปัญหาให้การก่อการร้ายยุติลงด้วย สมควรกำหนดให้ความผิดฐานก่อการร้ายเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อนำมาตรการตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้ควบคู่กัน ซึ่งจะทำให้การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องนี้เป็นไปอย่างได้ผล โดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

³ รก.๒๕๔๖/๗๖ก/๔/๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๖

พระราชบัญญัติ
ขายตรงและตลาดแบบตรง
พ.ศ. ๒๕๔๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕
เป็นปีที่ ๕๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง
พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๘ ประกอบกับมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕”

มาตรา ๒^๑ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ขายตรง” หมายความว่า การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการนำเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของผู้อื่น หรือสถานที่อื่นที่มีใช้สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยผ่านตัวแทนขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระชั้นเดียวหรือหลายชั้นแต่ไม่รวมถึงนิติกรรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“ตลาดแบบตรง” หมายความว่า การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางและ

^๑ รก.๒๕๔๕/๔๐ก/๑/๓๐ เมษายน ๒๕๔๕

มุ่งหวังให้ผู้บริโภคแต่ละรายตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงนั้น

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ

“ผู้จำหน่ายอิสระ” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและนำสินค้าหรือบริการดังกล่าวไปเสนอขายตรงต่อผู้บริโภค

“ตัวแทนขายตรง” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงให้นำสินค้าหรือบริการไปเสนอขายตรงต่อผู้บริโภค

“ซื้อ” หมายความว่า รวมถึง เช่า เช่าซื้อ หรือได้มาไม่ว่าด้วยประการใด ๆ โดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น

“ขาย” หมายความว่า รวมถึง ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือจัดหาให้ไม่ว่าด้วยประการใด ๆ โดยเรียกค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น ตลอดจนการเสนอหรือการชักชวนเพื่อการดังกล่าวด้วย

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย

“บริการ” หมายความว่า การรับจัดทำกรงาน การให้สิทธิใด ๆ หรือการให้ใช้หรือให้ประโยชน์ในทรัพย์สินหรือกิจการใด ๆ โดยเรียกค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อื่น แต่ไม่รวมถึงการจ้างแรงงานตามกฎหมายแรงงาน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง

“นายทะเบียน” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้นเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ แจ้งข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือให้ส่งบัญชี ทะเบียน เอกสาร หรือหลักฐานใดเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

(๒) เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงในระหว่างเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อสอบถามข้อเท็จจริงหรือตรวจดูเอกสาร หรือหลักฐานเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) เก็บหรือนำสินค้าในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบหรือวิเคราะห์โดยไม่ต้องชำระราคาสินค้านั้น ทั้งนี้ การเก็บหรือนำสินค้าตัวอย่างไปและการให้คืนสินค้าตัวอย่างตามความประสงค์ของเจ้าของให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (๒) ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคกำหนด ระเบียบดังกล่าวอย่างน้อยต้องกำหนดถึงการแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าไป การมอบบันทึกเหตุผลในการเข้าไปให้แก่ผู้ครอบครองสถานที่ และการรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้บังคับบัญชา

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร มาตรา ๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่

บัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๗ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๑

คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง

มาตรา ๘ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง” ประกอบด้วย

(๑) ประธานกรรมการหนึ่งคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการขายตรงและการตลาดแบบตรง

(๒) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ อธิบดีกรมการค้าภายใน อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา

(๓) กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับธุรกิจขายตรงจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับธุรกิจตลาดแบบตรง จำนวนหนึ่งคน และผู้แทนสมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค จำนวนสองคน

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการขายตรงหรือการตลาดแบบตรง ทั้งนี้ ต้องแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

ให้เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรรมการและเลขานุการ

ในการแต่งตั้งกรรมการตามวรรคหนึ่ง (๓) ให้บรรดาสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับธุรกิจขายตรง สมาคมที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับธุรกิจตลาดแบบตรง หรือสมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค แล้วแต่กรณี เสนอชื่อบุคคลที่เห็นสมควรต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอชื่อบุคคลให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๕ ประธานกรรมการต้องไม่ดำรงตำแหน่ง หรือเป็นหุ้นส่วนหรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินจำนวนร้อยละสิบ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง ในระยะหนึ่งปีก่อนดำรงตำแหน่งหรือระหว่างดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ

มาตรา ๑๐ ให้กรรมการตามมาตรา ๘ (๑) (๓) และ (๔) มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ สามปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

เมื่อครบกำหนดตามวาระดังกล่าวในวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไป จนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๑ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๐ กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๕) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๖) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่อง ไม่สุจริตต่อหน้าที่ มีความประพฤติดูเลวหรือหย่อนความสามารถ

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ คณะรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการแทนได้และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว

มาตรา ๑๒ ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การประชุมคณะกรรมการทุกคราวต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาเรื่องร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง

(๒) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในการนี้ จะระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงด้วย ก็ได้

(๓) กำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง รวมทั้งติดตามสอดส่องพฤติการณ์ในการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

(๔) วางระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(๕) พิจารณาวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียน

(๖) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการกำกับดูแล รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง และพิจารณาให้

ความเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

(๓) สอดส่องเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐให้ปฏิบัติการตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินคดีในความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) เสนอแนะในการออกกฎกระทรวง ตามพระราชบัญญัตินี้

(๕) เรื่องอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๓ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ปฏิบัติการหรือเตรียมข้อเสนอแนะยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

มาตรา ๑๔ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการก็ได้

มาตรา ๑๕ การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการมีอำนาจสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำหรือความเห็นหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งอื่นใดมาเพื่อประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๑๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือสงสัยว่ากระทำการอันเป็นการขัดต่อพระราชบัญญัตินี้ เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นตามสมควร เว้นแต่ในกรณีที่จำเป็นและเร่งด่วนหากปล่อยให้นิ่งเข้าไปจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือจะกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ

การกำหนดหรือการออกคำสั่งในเรื่องใดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการคำนึงถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการจะกำหนดเงื่อนไข หรือวิธีการชั่วคราวในการบังคับให้เป็นไปตามการกำหนดหรือการออกคำสั่งนั้นก็ได้

มาตรา ๑๘ ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภครับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการและมีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ติดตามสอดส่องพฤติกรรมในการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงและปฏิบัติงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๒

การประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าวซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น

ส่วนที่ ๑

การประกอบธุรกิจขายตรง

มาตรา ๒๐ ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจขายตรง เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๑ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจ่ายผลตอบแทนของตนที่ได้ยื่นต่อนายทะเบียนตามมาตรา ๓๘

แผนการจ่ายผลตอบแทนต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ต้องไม่กำหนดให้ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างได้รับผลตอบแทนที่เป็นรายได้หลักจากการรับสมัครบุคคลหรือนำผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างอื่นเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรง

(๒) ผลตอบแทนที่เป็นรายได้หลักของผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างขึ้นอยู่กับการขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภค รวมไปถึงการซื้อเพื่อการใช้หรือบริโภคเอง

(๓) ต้องไม่บังคับให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้า

(๔) ต้องไม่ชักจูงให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้าในปริมาณมากเกินไปอย่างไม่สมเหตุผล

(๕) ต้องแสดงวิธีการคิดคำนวณการจ่ายผลตอบแทนที่ตรงต่อความเป็นจริง หรือเป็นไปได้จริงและอย่างเปิดเผยชัดเจน

(๖) ลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

แผนการจ่ายผลตอบแทนใดที่มีลักษณะแตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในวรรคสอง ให้มีผลบังคับใช้เท่าที่เป็นธรรมแก่ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้าง

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสมัครเข้าเป็นสมาชิก ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือค่าธรรมเนียมอื่น ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงจากผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างในอัตราสูงกว่าที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๒๓ สัญญาระหว่างผู้จำหน่ายอิสระกับผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ให้ทำเป็นหนังสือซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (๑) เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจ่ายผลตอบแทนตามแผนการจ่ายผลตอบแทน
- (๒) เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสมัคร ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือค่าธรรมเนียมอื่น ๆ

(๓) เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะรับซื้อสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือ หรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจอื่นจากผู้จำหน่ายอิสระ ตลอดจนกำหนดระยะเวลาที่ผู้จำหน่ายอิสระสามารถใช้สิทธิดังกล่าว

ความในวรรคหนึ่ง (๑) และ (๒) ให้นำมาใช้บังคับแก่ตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างด้วย

มาตรา ๒๔ ในการนำสินค้าหรือบริการไปเสนอขายตรงต่อผู้บริโภค ผู้จำหน่ายอิสระต้องดำเนินการตามเงื่อนไขและแผนการขายที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงกำหนด

มาตรา ๒๕ เมื่อผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืนสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือหรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจที่ซื้อไปจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงซื้อคืนตามราคาที่คุณจำหน่ายอิสระได้ขาย ภายในระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืน แต่ในการใช้สิทธิคืนกรณีที่สำคัญตามมาตรา ๒๓ สิ้นสุดลง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงมีสิทธิหักค่าดำเนินการได้ไม่เกินอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนด และมีสิทธิหักกลับหนี้ใด ๆ อันเกี่ยวกับสัญญาตามมาตรา ๒๓ ที่ผู้จำหน่ายอิสระจะต้องชำระได้

มาตรา ๒๖ ในการเข้าไปติดต่อเพื่อเสนอขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของผู้อื่น หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้า เป็นปกติธุระของผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้บริโภคหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้นก่อนและต้องไม่กระทำการอันเป็นการรบกวนหรือก่อให้เกิดความรำคาญแก่

บุคคลดังกล่าว ในการนี้ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงต้องแสดงบัตรประจำตัวประชาชนและบัตรประจำตัวผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงซึ่งออกโดยผู้ประกอบการขายตรงด้วย

ส่วนที่ ๒

การประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง

มาตรา ๒๗ ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๘ ข้อความในการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๙ ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณามาใช้บังคับแก่การสื่อสารข้อมูล เพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงโดยอนุโลม โดยให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี และให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

หมวด ๓

การคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา ๓๐ ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงมีหน้าที่ส่งมอบเอกสารการซื้อขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภค

เอกสารการซื้อขายตามวรรคหนึ่งต้องมีข้อความภาษาไทยที่อ่านเข้าใจง่าย โดยระบุชื่อผู้ซื้อและผู้ขาย วันที่ซื้อขายและวันที่ส่งมอบสินค้าหรือบริการ รวมทั้งสิทธิของผู้บริโภคในการเลิกสัญญาซึ่งสิทธิเลิกสัญญาดังกล่าวต้องกำหนดด้วยตัวอักษรที่เห็นเด่นชัดกว่าข้อความทั่วไป

มาตรา ๓๑ คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดรายละเอียดในเอกสารการซื้อขายสินค้าหรือบริการที่ใช้วิธีการขายตรงหรือตลาดแบบตรง โดยถือเอาราคาสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองและประเภทสินค้าหรือบริการเป็นสำคัญ

เอกสารการซื้อขายตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) รายละเอียดตามมาตรา ๓๐
- (๒) กำหนดเวลา สถานที่ และวิธีการในการชำระหนี้
- (๓) สถานที่ และวิธีการในการส่งมอบสินค้าหรือบริการ
- (๔) วิธีการเลิกสัญญา
- (๕) วิธีการคืนสินค้า
- (๖) การรับประกันสินค้า
- (๗) การเปลี่ยนสินค้าในกรณีมีความชำรุดบกพร่อง

ประกาศกำหนดรายละเอียดในเอกสารการซื้อขายให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๒ การซื้อขายสินค้าหรือบริการใดที่ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรง ไม่ได้จัดให้มีเอกสารการซื้อขายที่มีรายละเอียดตามมาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑ ย่อมไม่มีผลผูกพันผู้บริโภค

มาตรา ๓๓ ในการซื้อสินค้าหรือบริการจากการขายตรงหรือจากการขายผ่านตลาดแบบตรงผู้บริโภคมีสิทธิเลิกสัญญาโดยการส่งหนังสือแสดงเจตนาภายในเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับสินค้าหรือบริการ ไปยังผู้ประกอบการขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรงสำหรับผู้ขายตรงผู้บริโภคจะแจ้งไปยังผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่เกี่ยวข้องก็ได้

บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับประเภท ราคาหรือชนิดของสินค้าหรือบริการตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓๔ ผู้บริโภคที่ใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา ๓๓ ต้องเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งคืนสินค้าไปยังผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง หรือผู้ประกอบการขายตรง ในกรณีการขายตรง หรือส่งคืนสินค้าไปยังผู้ประกอบการตลาดแบบตรง ในกรณีตลาดแบบตรง

(๒) เก็บรักษาสินค้าไว้ตามสมควรภายในระยะเวลาสี่สิบเอ็ดวันนับแต่วันที่ใช้สิทธิเลิกสัญญา เว้นแต่สินค้านั้นเป็นของเสียหายโดยสภาพไม่อาจเก็บรักษาได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้เก็บรักษาตามเวลาและวิธีการอันควรแก่สภาพ เมื่อพ้นกำหนดนั้นแล้ว ผู้บริโภคจะเก็บรักษาสินค้านั้นไว้หรือไม่ก็ได้

ผู้บริโภคที่เลือกปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง (๒) มีหน้าที่ต้องส่งคืนสินค้าให้ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบการขายตรง หรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรง แล้วแต่กรณี มารับคืน ณ ภูมิลำเนาของผู้บริโภค แต่ถ้าผู้ประกอบการขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบ

ตรง ขอให้ผู้บริโภคงส่งคืนสินค้าทางไปรษณีย์โดยเรียกเก็บเงินปลายทาง ภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง (๒) ผู้บริโภคต้องส่งคืนสินค้านั้นตามคำขอของผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าว

ถ้าสินค้าเป็นของใช้สิ้นเปลือง ผู้บริโภคมีหน้าที่คืนเฉพาะส่วนที่เหลือจากการใช้ก่อนใช้สิทธิเลิกสัญญา

หลักเกณฑ์และวิธีการในการคืนสินค้าและบริการให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้บริโภคมียุติที่จะยึดหน่วงสินค้าไว้ได้จนกว่าจะได้รับคืนเงินที่ผู้บริโภคนำไปใช้ในการซื้อสินค้านั้น

มาตรา ๓๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๓๔ หากสินค้าหรือบริการนั้นบุบสลาย หรือสูญหายเพราะความผิดของผู้บริโภค หรือผู้บริโภคได้ทำให้การคืนสินค้าหรือบริการกลายเป็นพันธียให้ผู้บริโภคชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง แล้วแต่กรณี เว้นแต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติจากการเปิดการประกอบหรือการผสมเพื่อใช้สินค้าหรือบริการ

มาตรา ๓๖ เมื่อผู้บริโภคใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา ๓๓ ให้ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงคืนเงินเต็มจำนวนที่ผู้บริโภคนำไปเพื่อการซื้อสินค้าหรือบริการนั้นภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแสดงเจตนาเลิกสัญญา

ในกรณีที่ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงใดไม่คืนเงินตามจำนวนและภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงนั้นชำระเบี้ยปรับตามอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนดให้แก่ผู้บริโภค

มาตรา ๓๗ คำรับประกันสินค้าหรือบริการให้จัดเป็นภาษาไทยและระบุถึงสิทธิของผู้บริโภคในการเรียกร้องสิทธิตามคำรับประกันที่ชัดเจนและสามารถเข้าใจได้ถึงเงื่อนไขที่ระบุไว้

รายละเอียดเกี่ยวกับคำรับประกันสินค้าหรือบริการตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

หมวด ๔

การจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

มาตรา ๓๘ บุคคลใดประสงค์จะประกอบธุรกิจขายตรงหรือประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

สำหรับผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ให้ยื่นแผนการจ่ายผลตอบแทนพร้อมกับคำขอตามวรรคหนึ่งด้วย

ในกรณีจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนการจ่ายผลตอบแทน ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้นายทะเบียนทราบก่อนจึงจะนำไปปฏิบัติได้

มาตรา ๓๙ คำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงและการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงให้เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง
- (๒) ภูมิลำเนาของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง
- (๓) ประเภทหรือชนิดของสินค้าหรือบริการ
- (๔) วิธีการขายสินค้าหรือบริการ

หมวด ๕

นายทะเบียน

มาตรา ๔๐ ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ให้นายทะเบียนมีอำนาจเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจง หรือให้ส่งเอกสารและหลักฐานที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณาหรือตรวจสอบได้

มาตรา ๔๑ เมื่อได้รับคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงให้นายทะเบียนพิจารณาและตรวจสอบในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) แผนการจ่ายผลตอบแทนต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(๒) สินค้าหรือบริการมีลักษณะตรงตามที่ได้มีการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขาย

(๓) สัญญามีรายการถูกต้องและครบถ้วนตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่า การยื่นคำขอนั้นถูกต้องตามมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๙ ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง และแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง

ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่า การยื่นคำขอนั้นไม่ถูกต้องตามมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๙ ให้มีคำสั่งให้ผู้ยื่นคำขอแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องภายในเวลาอันสมควร เมื่อผู้ยื่นคำขอได้แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงถูกต้องแล้ว ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงและแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเอกสารดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ให้แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงภายในเวลาที่กำหนด ให้นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง และให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันสิ้นกำหนดเวลาให้ปฏิบัติตามคำสั่ง

มาตรา ๔๒ กรณีปรากฏแก่นายทะเบียนในภายหลังว่าผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงรายใดประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจเพิกถอนการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง และแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มิคำสั่งเพิกถอน

หมวด ๖

การอุทธรณ์

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงตามมาตรา ๔๑ หรือมีคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงตามมาตรา ๔๒ ให้ผู้ยื่นคำขอ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง แล้วแต่กรณี มีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนหรือหนังสือแจ้งคำสั่งเพิกถอนของนายทะเบียน

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

มาตรา ๔๔ หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นอุทธรณ์ และวิธีพิจารณาอุทธรณ์ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๕ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือคณะกรรมการตาม
มาตรา ๑๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกิน
ห้าแสนบาท

มาตรา ๔๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๐ หรือมาตรา ๒๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน
หนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

มาตรา ๔๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสน
บาท

มาตรา ๔๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๒ หรือมาตรา ๒๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหก
เดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ หรือมาตรา ๒๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้า
หมื่นบาท

มาตรา ๕๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๓๗ ต้อง
ระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท

มาตรา ๕๒ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงใดไม่แจ้งการเปลี่ยนแปลงแผนการจ่าย
ผลตอบแทนให้นายทะเบียนทราบตามมาตรา ๓๘ วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสน
บาท

มาตรา ๕๓ ผู้ใดกระทำความผิดต้องระวางโทษตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อพ้นโทษ
แล้วยังไม่ครบกำหนดห้าปี กระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้อีก ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของ
โทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๕๔ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคลให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่ จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

มาตรา ๕๕ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่กรณีตามมาตรา ๕๖ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และในการนี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการเปรียบเทียบได้ โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบหรือเงื่อนไขประการใด ๆ ให้แก่ผู้ได้รับมอบหมายตามที่เห็นสมควรก็ได้

ภายใต้บังคับของบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ในการสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนพบว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องมายังคณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้มีอำนาจเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่งภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ผู้นั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๖ ให้ผู้ประกอบการซื้อขายตรงและผู้ประกอบการตลาดแบบตรงที่ประกอบธุรกิจดังกล่าวอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ดำเนินการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในปัจจุบันได้ใช้วิธีการทำตลาดในลักษณะที่เข้าถึงผู้บริโภค โดยการเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่น หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยการอธิบายหรือการสาธิตสินค้าผ่านผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง การเสนอขายสินค้าหรือบริการในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้าหรือรับบริการได้อย่างอิสระและรอบคอบนอกจากนี้ ยังมีการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการ โดยตรงต่อผู้บริโภค เช่น โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งหวังให้ผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างไกลระยะทางแสดงเจตนาตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าว นั้น ซึ่งในกรณีนี้สินค้าหรือบริการดังกล่าวอาจไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาไว้ อีกทั้งการทำตลาดขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบันได้มีการใช้วิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในธุรกิจดังกล่าว โดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการขายแบบเชิงรุกดังกล่าว ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในฐานะผู้บริโภคตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้บริโภค

พ.ศ. ๒๕๒๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๒

เป็นปีที่ ๓๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒”

มาตรา ๒^๑ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ซื้อ” หมายความว่า รวมถึง เช่า เช่าซื้อ หรือได้มาไม่ว่าด้วยประการใดๆ โดยให้คำตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น

“ขาย” หมายความว่า ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือจัดหาให้ไม่ว่าด้วยประการใดๆ โดยเรียกคำตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น ตลอดจนการเสนอหรือการชักชวนเพื่อการดังกล่าวด้วย

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย

“บริการ” หมายความว่า การรับจัดทำกรงาน การให้สิทธิใดๆ หรือการให้ใช้หรือให้ประโยชน์ในทรัพย์สินหรือกิจการใดๆ โดยเรียกคำตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อื่นแต่ไม่รวมถึงการจ้างแรงงานตามกฎหมายแรงงาน

^๑ รก.๒๕๒๒/๗๒/๒๐พ/๔ พฤษภาคม ๒๕๒๒

“ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ปู รัง ประกอบ ประดิษฐ์ หรือแปรรูปและ หมายความว่ารวมถึงการเปลี่ยนรูป การดัดแปลง การคัดเลือก หรือการแบ่งบรรจุ

“ผู้บริโภค”² หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่ง ได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความว่า รวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม”

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายหรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการ และหมายความว่ารวมถึงผู้ ประกอบกิจการโฆษณาด้วย

“ข้อความ” หมายความว่ารวมถึงการกระทำที่ปรากฏด้วยตัวอักษร ภาพ ภาพยนตร์ แสง เสียง เครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใด ๆ ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้

“โฆษณา” หมายความว่ารวมถึงการไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบ ข้อความ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

“สื่อโฆษณา” หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา เช่นหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ หรือป้าย

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ กระจกหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏ ข้อความเกี่ยวกับสินค้าซึ่งแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรก หรือรวมไว้กับสินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้าและหมายความว่ารวมถึงเอกสารหรือ คู่มือสำหรับใช้ประกอบกับสินค้า ป้ายที่ติดตั้งหรือแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อ บรรจุสินค้านั้น

“สัญญา”³ หมายความว่า ความตกลงกันระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจเพื่อ ซื้อและขายสินค้าหรือให้และรับบริการ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่าผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้

² มาตรา ๓ บทนิยามคำว่า “ผู้บริโภค” แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

³ มาตรา ๓ บทนิยามคำว่า “สัญญา” เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครองดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ

(๒) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ

(๓) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ

(๓ ทวิ)^๔ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา

(๔) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ หรือพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้

มาตรา ๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) นับ ชั่ง ตวง วัด ตรวจสอบสินค้า และเก็บหรือนำสินค้าในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่างเพื่อทำการทดสอบโดยไม่ต้องชำระราคาสินค้านั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

(๒) ค้น ยึด หรืออายัดสินค้า ภาชนะหรือหีบห่อบรรจุสินค้าฉลากหรือเอกสารอื่นที่ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) เข้าไปในสถานที่หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจสอบการผลิตสินค้า การขายสินค้าหรือบริการ รวมทั้งตรวจสอบสมุดบัญชี เอกสารและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องของผู้ประกอบธุรกิจ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) มีหนังสือเรียกให้บุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารและหลักฐานที่จำเป็นเพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานเจ้าหน้าที่

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๕ (๓) ถ้าไม่เป็นการเร่งด่วนให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่หรือยานพาหนะนั้นทราบล่วงหน้าตามสมควรก่อน และให้กระทำการต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่หรือยานพาหนะ หรือถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่อยู่ในที่นั้น ก็ให้กระทำการต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ร้องขอมาเป็นพยาน

^๔ มาตรา ๔ (๓ ทวิ) เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

การคืนตามมาตรา ๕ (๒) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำได้เฉพาะเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก

มาตรา ๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องร้องขอ

บัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๘ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ และออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา ๙ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค” ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงคมนาคม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินแปดคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๑๐ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ

(๒) ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา ๑๖

(๓) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในการนี้จะระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจด้วยก็ได้

(๔) ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง และพิจารณาวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง

⁵ มาตรา ๙ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

(๕) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะอนุกรรมการ

(๖) สอดส่องเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐให้ปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค

(๗) ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควร หรือมีผู้ร้องขอตามมาตรา ๓๕

(๘) รับรองสมาคมตามมาตรา ๔๐

(๙) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

(๑๐) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ปฏิบัติการหรือเตรียมข้อเสนอมายังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

มาตรา ๑๑ ให้กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง อยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี กรรมการที่พ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๑ กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ คณะรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการแทนได้และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว

มาตรา ๑๓ ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การประชุมคณะกรรมการทุกครั้งต้องมีกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๔ ให้มีคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา

(๒) คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก

(๓)^๖ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา

คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง ประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้น มีจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคนแต่ไม่เกินสิบสามคน

กรรมการเฉพาะเรื่อง อยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และให้นำมาตรา ๑๑ วรรคสอง และมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง มีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้และตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๑๕ คณะกรรมการและคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมายก็ได้

มาตรา ๑๖ การประชุมของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗ คณะกรรมการและคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมีอำนาจสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดส่งเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีผู้ร้องทุกข์หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคมาพิจารณาได้ ในการนี้จะเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงด้วยก็ได้

^๖ มาตรา ๑๔ (๓) เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๑๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือสงสัยว่ากระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นตามสมควร เว้นแต่ในกรณีที่จำเป็นและเร่งด่วน

การกำหนดหรือการออกคำสั่งในเรื่องใดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องคำนึงถึงความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นแก่ทั้งผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจ และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องจะกำหนดเงื่อนไขหรือวิธีการชั่วคราวในการบังคับให้เป็นไปตามการกำหนดหรือการออกคำสั่งนั้นก็ได้

มาตรา ๑๙^๗ ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี

ให้มีเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และให้มีรองเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการเป็นผู้ช่วยปฏิบัติราชการด้วยก็ได้

มาตรา ๒๐ ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ

(๒) ติดตามและสอดส่องพฤติการณ์ของผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าหรือบริการใดๆ ตามที่เห็นสมควรและจำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

(๓) สนับสนุนหรือทำการศึกษาและวิจัยปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น

(๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาแก่ผู้บริโภคในทุกระดับการศึกษาเกี่ยวกับความปลอดภัยและอันตรายที่อาจได้รับจากสินค้าหรือบริการ

(๕) ดำเนินการเผยแพร่วิชาการ และให้ความรู้และการศึกษาแก่ผู้บริโภคเพื่อสร้างนิสัยในการบริโภคที่เป็นการส่งเสริมพละการมี ประหยัด และใช้ทรัพยากรของชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

(๖) ประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุม ส่งเสริม หรือกำหนดมาตรฐานของสินค้าหรือบริการ

^๗ มาตรา ๑๙ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

(๓) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง
มอบหมาย

หมวด ๒

การคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา ๒๑^๘ ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการใดได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น และให้นำบทบัญญัติในหมวดนี้ไปใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ซ้ำหรือขัดกับบทบัญญัตินี้ดังกล่าว เว้นแต่

(๑) ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม หากปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวยังมิได้มีการดำเนินการหรือดำเนินการยังไม่ครบขั้นตอนตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และมีได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายดังกล่าวภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากคณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ได้

(๒) ในกรณีตาม (๑) ถ้ามีความจำเป็นเร่งด่วนอันมิอาจปล่อยให้เนิ่นช้าต่อไปได้ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ได้โดยไม่ต้องมีหนังสือแจ้งหรือรอให้ครบกำหนดเก้าสิบวันตามเงื่อนไขใน (๑)

ในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวมิได้มีบทบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่บัญญัติในหมวดนี้ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องมีอำนาจออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวมีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายอยู่แล้วคณะกรรมการอาจมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัตินี้แทนคณะกรรมการเฉพาะเรื่องได้

กรมมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ ตามวรรคสอง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

^๘ มาตรา ๒๑ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

ส่วนที่ ๑

การคุ้มครองผู้บริโภคในการโฆษณา

มาตรา ๒๒ การโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหา หรือการใช้สินค้าหรือบริการ

ข้อความดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม

- (๑) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง
 - (๒) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการสถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริง หรือเกินความจริง หรือไม่ก็ตาม
 - (๓) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมาย หรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ
 - (๔) ข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน
 - (๕) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณาตาม (๑)

มาตรา ๒๓ การโฆษณาจะต้องไม่กระทำด้วยวิธีการอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร่างกายหรือจิตใจ หรืออันอาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคและคณะกรรมการว่าด้วยฉลากได้กำหนดให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากตามมาตรา ๓๐ ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดให้การโฆษณานั้นต้องกระทำไปพร้อมกับคำแนะนำหรือคำเตือนเกี่ยวกับวิธีใช้หรืออันตราย ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนด ทั้งนี้ โดย

คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจะกำหนดเงื่อนไขให้แตกต่างกันสำหรับการโฆษณาที่ใช้สื่อโฆษณาต่างกันได้

(๒) จำกัดการใช้สื่อโฆษณาสำหรับสินค้านั้น

(๓) ห้ามการโฆษณาสินค้านั้น

ความใน (๒) และ (๓) ให้นำมาใช้บังคับแก่การโฆษณาที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าการใช้หรือประโยชน์ของสินค้านั้นขัดต่อนโยบายทางสังคมศีลธรรมหรือวัฒนธรรมของชาติด้วย

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าสินค้าหรือบริการใดของผู้บริโภคจำเป็นต้องทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพ ฐานะ และรายละเอียดอย่างอื่นเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจด้วย คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจกำหนดให้การโฆษณาสินค้าหรือบริการนั้นต้องให้ข้อเท็จจริงดังกล่าวตามที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนดได้

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าข้อความในการโฆษณาโดยทางสื่อโฆษณาใด สมควรแจ้งให้ผู้บริโภคทราบว่าข้อความนั้นเป็นข้อความที่มีความมุ่งหมายเพื่อการโฆษณา คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจกำหนดให้การโฆษณาโดยทางสื่อโฆษณานั้นต้องมีถ้อยคำชี้แจงกำกับให้ประชาชนทราบว่าข้อความดังกล่าวเป็นการโฆษณาได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจะกำหนดเงื่อนไขอย่างไรให้ต้องปฏิบัติด้วยก็ได้

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าโฆษณาใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ (๑) หรือมาตรา ๒๕ ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

(๑) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา

(๒) ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา

(๓) ห้ามการโฆษณาหรือห้ามใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา

(๔) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนด

ในการออกคำสั่งตาม (๔) ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริโภคประกอบกับความสุจริตใจในการกระทำของผู้กระทำการโฆษณา

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีเหตุอันควรสงสัยว่าข้อความใดที่ใช้ในการโฆษณาเป็นเท็จหรือเกินความจริงตามมาตรา ๒๒ วรรคสอง (๑) ให้

คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำการโฆษณาพิสูจน์เพื่อแสดงความจริงได้

ในกรณีที่ผู้กระทำการโฆษณาอ้างรายงานทางวิชาการ ผลการวิจัย สถิติการรับรองของสถาบันหรือบุคคลอื่นใด หรือยื่นข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งในการโฆษณา ถ้าผู้กระทำการโฆษณาไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่ใช้ในการโฆษณาเป็นความจริงตามที่กล่าวอ้าง ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งตามมาตรา ๒๗ ได้ และให้ถือว่าผู้กระทำการโฆษณาหรือควรได้รู้ว่าข้อความนั้นเป็นความเท็จ

มาตรา ๒๘ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดสงสัยว่าการโฆษณาของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบธุรกิจผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องนั้นก่อนทำการโฆษณาได้ ในกรณีนี้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจะต้องให้ความเห็นและแจ้งให้ผู้ขอทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาได้รับคำขอ ถ้าไม่แจ้งภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาให้ความเห็นชอบแล้ว

การขอความเห็นและคำปวยการในการให้ความเห็นให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนด คำปวยการที่ได้รับให้นำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

การให้ความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาตามวรรคหนึ่ง ไม่ถือว่าเป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาที่จะพิจารณาวินิจฉัยใหม่เป็นอย่างอื่นเมื่อมีเหตุอันสมควร

การใดที่ได้กระทำไปตามความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาที่ให้ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่ากระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญา

ส่วนที่ ๒

การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลาก

มาตรา ๓๐^๙ ให้สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและสินค้าที่ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับสินค้าที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

^๙ มาตรา ๓๐ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

ในกรณีที่ปรากฏว่ามีสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องในการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้านั้น หรือมีสินค้าที่ประชาชนทั่วไปใช้เป็นประจำ ซึ่งการกำหนดฉลากของสินค้านั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคในการที่จะทราบข้อเท็จจริงในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้านั้นแต่สินค้านั้นดังกล่าวไม่เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการว่าด้วยฉลากมีอำนาจกำหนดให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๑¹⁰ ฉลากของสินค้าที่ควบคุมฉลาก จะต้องมียกยัดดังต่อไปนี้

(๑) ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริงและไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า

(๒) ต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้

(ก) ชื่อหรือเครื่องหมายการค้าของผู้ผลิตหรือของผู้นำเข้าเพื่อขายแล้วแต่กรณี

(ข) สถานที่ผลิตหรือสถานที่ประกอบธุรกิจนำเข้า แล้วแต่กรณี

(ค) ระบุข้อความที่แสดงให้เห็นได้ว่าสินค้านั้นคืออะไร ในกรณีที่สินค้านำเข้าให้ระบุชื่อประเทศที่ผลิตด้วย

(๓) ต้องระบุข้อความอันจำเป็น ได้แก่ ราคา ปริมาณ วิธีใช้ ข้อแนะนำ คำเตือน วันเดือนปีที่หมดอายุในกรณีเป็นสินค้าที่หมดอายุได้ หรือกรณีอื่น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือผู้ส่งหรือผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายซึ่งสินค้าที่ควบคุมฉลาก แล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดทำฉลากก่อนขายและฉลากนั้นต้องมีข้อความดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ในการนี้ ข้อความตามวรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) ต้องจัดทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๒ การกำหนดข้อความของฉลากตามมาตรา ๓๐ ต้องไม่เป็นการบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องเปิดเผยความลับทางการผลิต เว้นแต่ข้อความดังกล่าวจะเป็นสิ่งจำเป็นที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้บริโภค

มาตรา ๓๓ เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยฉลากเห็นว่าฉลากใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๓๑ คณะกรรมการว่าด้วยฉลากมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเลิกใช้ฉลากดังกล่าวหรือดำเนินการแก้ไขฉลากนั้นให้ถูกต้อง

¹⁰ มาตรา ๓๑ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๓๔ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดสงสัยว่าฉลากของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามมาตรา ๓๑ ผู้ประกอบธุรกิจผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยฉลากพิจารณาให้ความเห็นในฉลากนั้นก่อนได้ ในกรณีนี้ให้นำมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๕ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและการตรวจสอบการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าที่ควบคุมฉลาก รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจในสินค้านั้นต้องจัดทำและเก็บรักษาบัญชีเอกสารและหลักฐานเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบได้

วิธีจัดทำและเก็บรักษาบัญชี เอกสารและหลักฐานตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ส่วนที่ ๒ ทวิ^{๑๑}

การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา

มาตรา ๓๕ ทวิ ในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาที่มีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้

ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญา สัญญาที่ผู้ประกอบธุรกิจทำกับผู้บริโภคจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ใช้ข้อสัญญาที่จำเป็นซึ่งหากมิได้ใช้ข้อสัญญาเช่นนั้น จะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบธุรกิจเกินสมควร

(๒) ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด และเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดทำสัญญาตามแบบที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดก็ได้

การกำหนดตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

^{๑๑} ส่วนที่ ๒ ทวิ การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา มาตรา ๓๕ ทวิ ถึงมาตรา ๓๕ นว เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๓๕ ตริ เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องใช้ข้อสัญญาใด หรือต้องใช้ข้อสัญญาใดโดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อสัญญานั้นด้วยตามมาตรา ๓๕ ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้นไม่ใช่ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวแต่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวตามเงื่อนไขนั้น แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๕ จัตวา เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องไม่ใช่ข้อสัญญาใดตามมาตรา ๓๕ ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าว ให้ถือว่าสัญญานั้นไม่มีข้อสัญญาเช่นว่านั้น

มาตรา ๓๕ เบญจ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินได้

ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน หลักฐานการรับเงินจะต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(๑) มีรายการและใช้ข้อความที่จำเป็น ซึ่งหากมิได้มีรายการหรือมิได้ใช้ข้อความเช่นนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการเกินสมควร

(๒) ห้ามใช้ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด

การกำหนดตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓๕ จ เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้หลักฐานการรับเงินของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินต้องใช้ข้อความใด หรือต้องใช้ข้อความใด โดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อความนั้นด้วย หรือต้องไม่ใช่ข้อความใดตามมาตรา ๓๕ เบญจ แล้วให้นำมาตรา ๓๕ ตริ และมาตรา ๓๕ จัตวา มาใช้บังคับแก่หลักฐานการรับเงินดังกล่าวโดยอนุโลม

มาตรา ๓๕ สัตต ในกรณีที่ผู้ประกอบการขายสินค้าหรือให้บริการโดยให้คำมั่นว่าจะทำสัญญารับประกันให้ไว้แก่ผู้บริโภค สัญญาดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้แทน และต้องส่งมอบสัญญานั้นแก่ผู้บริโภคพร้อมกับการส่งมอบสินค้าหรือให้บริการ

ถ้าสัญญาตามวรรคหนึ่งทำเป็นภาษาต่างประเทศต้องมีคำแปลภาษาไทยกำกับไว้ด้วย

มาตรา ๓๕ อัญญ ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้องตามมาตรา ๓๕ ทวิ หรือส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความถูกต้องตามมาตรา ๓๕ เบญจ ให้แก่ผู้บริโภครายในระยะเวลาที่เป็นทางปฏิบัติตามปกติสำหรับการประกอบธุรกิจประเภทนั้น ๆ หรือภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาสุดแต่ระยะเวลาใดจะถึงก่อน

มาตรา ๓๕ นว ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดสงสัยว่าแบบสัญญาหรือแบบหลักฐานการรับเงินของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบธุรกิจผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาให้ความเห็นในแบบสัญญาหรือแบบหลักฐานการรับเงินนั้นก่อนได้ ในกรณีนี้ให้นำมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๓

การคุ้มครองผู้บริโภคโดยประการอื่น

มาตรา ๓๖ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใด อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการอาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าผู้ประกอบธุรกิจไม่ดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าหรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

ถ้าผลการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และกรณีไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้โดยการกำหนดฉลากตามมาตรา ๓๐ หรือตามกฎหมายอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้นภายใต้เงื่อนไขตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ ในกรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไป คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจทำลายหรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วน ถ้าคณะกรรมการมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง

การสั่งห้ามขายสินค้าตามวรรคสองและวรรคสาม ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๗¹²

มาตรา ๓๘¹³

มาตรา ๓๘ ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรเข้าดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หรือเมื่อได้รับคำร้องจากผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งคณะกรรมการเห็นว่า การดำเนินคดีนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการโดยความเห็นชอบของอธิบดีกรมอัยการ หรือข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาล และเมื่อคณะกรรมการได้แจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อแจ้งให้ศาลทราบแล้ว ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

ในการดำเนินคดีในศาล ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ด้วย และในการนี้ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง

มาตรา ๔๐ สมาคมใดมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคหรือต่อต้านการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมทางการค้า และข้อบังคับของสมาคมดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับ คณะกรรมการ สมาชิก และวิธีการดำเนินการของสมาคมเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง สมาคมนั้นอาจยื่นคำขอให้คณะกรรมการรับรองเพื่อให้สมาคมนั้นมีสิทธิและอำนาจฟ้องตามมาตรา ๔๑ ได้

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การรับรองสมาคมตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๑ ในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคให้สมาคมที่ คณะกรรมการรับรองตามมาตรา ๔๐ มีสิทธิในการฟ้องคดีแพ่ง คดีอาญาหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ในคดีเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคได้ และให้มีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนสมาชิกของสมาคมได้ ถ้ามีหนังสือมอบหมายให้เรียกค่าเสียหายแทนจากสมาชิกของสมาคม

ในการดำเนินคดีตามวรรคหนึ่ง มิให้สมาคมถอนฟ้อง เว้นแต่ศาลจะอนุญาตเมื่อศาลเห็นว่าการถอนฟ้องนั้นไม่เป็นผลเสียต่อการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนรวมสำหรับคดีแพ่งเกี่ยวกับการเรียกค่าเสียหายแทนสมาชิกของสมาคมการถอนฟ้องหรือการพิพากษาในกรณีที่คู่ความ

¹² มาตรา ๓๗ ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

¹³ มาตรา ๓๘ ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

ตกลงหรือประนีประนอมยอมความกัน จะต้องมียกข้อแสดงความยินยอมของสมาชิกผู้มอบหมายให้เรียกค่าเสียหายแทนมาแสดงต่อศาลด้วย

มาตรา ๔๒ นอกจากต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นแล้ว สมาคมที่คณะกรรมการรับรองตามมาตรา ๔๐ ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อปรากฏว่าสมาคมที่คณะกรรมการรับรองตามมาตรา ๔๐ สมาคมใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด หรือเมื่อมีเหตุการณ์ปรากฏว่าสมาคมนั้นดำเนินการเพื่อป้องกันคดีโดยไม่สุจริต ให้คณะกรรมการมีอำนาจเพิกถอนการรับรองสมาคมนั้นได้

การเพิกถอนการรับรองสมาคมใดตามมาตรา ๔๑ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีที่สมาคมซึ่งถูกเพิกถอนการรับรองตามมาตรา ๔๑ ได้ฟ้องคดีใดไว้ต่อศาล และคดีนั้นยังค้างอยู่ในการพิจารณาของศาล ให้ศาลสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสีย

หมวด ๓

การอุทธรณ์

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่ผู้ได้รับคำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องตามมาตรา ๒๗ หรือมาตรา ๒๘ วรรคสอง ไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้

มาตรา ๔๔ การอุทธรณ์ตามมาตรา ๔๓ ให้ยื่นต่อคณะกรรมการภายในสิบวันนับแต่วันที่ผู้อุทธรณ์ได้รับทราบคำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง

หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นอุทธรณ์ และวิธีพิจารณาอุทธรณ์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การอุทธรณ์คำสั่งตามวรรคหนึ่ง ย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง เว้นแต่คณะกรรมการจะตั้งเป็นอย่างอื่นเป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยอุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

หมวด ๔ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๕ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวก ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งเอกสาร หรือหลักฐานแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา ๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๖ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องตามมาตรา ๑๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๗¹⁴ ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดหรือผู้อื่น โฆษณาหรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จ หรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดซ้ำอีก ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๘¹⁵ ผู้ใดโฆษณาโดยใช้ข้อความตามมาตรา ๒๒ (๓) หรือ (๔) หรือข้อความตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๒๒ (๕) หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ หรือมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๙ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาซึ่งตั้งตามมาตรา ๒๗ หรือมาตรา ๒๘ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๐ ถ้าการกระทำตามมาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ หรือมาตรา ๔๙ เป็นการกระทำของเจ้าของสื่อโฆษณา หรือผู้ประกอบการโฆษณา ผู้กระทำต้องระวางโทษเพียงกึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น

¹⁴ มาตรา ๔๗ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

¹⁵ มาตรา ๔๘ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๕๑¹⁶ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ มาตรา ๔๙ หรือ มาตรา ๕๐ เป็นความผิดต่อเนื่อง ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือไม่เกินสองเท่าของค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับการโฆษณา นั้น ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม

มาตรา ๕๒¹⁷ ผู้ใดขายสินค้าที่ควบคุมฉลากตามมาตรา ๓๐ โดยไม่มีฉลากหรือมีฉลากแต่ฉลากหรือการแสดงฉลากนั้นไม่ถูกต้อง หรือขายสินค้าที่มีฉลากที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากสั่งเลิกใช้ตามมาตรา ๓๓ ทั้งนี้ โดยรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าการไม่มีฉลากหรือการแสดงฉลากดังกล่าวนี้ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำของผู้ผลิตเพื่อขาย หรือผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๓ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยฉลากซึ่งสั่งตามมาตรา ๓๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๔¹⁸ ผู้ใดรับจ้างทำฉลากที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือรับจ้างติดฉลากที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายกับสินค้า โดยรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าฉลากดังกล่าวนี้ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๕๕ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๓๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๕๖ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใด ขายสินค้าที่คณะกรรมการสั่งห้ามขายเพราะสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ประกอบธุรกิจนั้นเป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือเป็นผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹⁶ มาตรา ๕๑ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

¹⁷ มาตรา ๕๒ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

¹⁸ มาตรา ๕๔ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๕๗^{๑๙} ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดไม่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญา และแบบถูกต้องตามมาตรา ๓๕ ทวิ หรือไม่ส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความ ถูกต้องตามมาตรา ๓๕ เบญจ ให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาตามมาตรา ๓๕ อัฐ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใด ส่งมอบหลักฐานการรับเงิน โดยลงจำนวนเงินมากกว่าที่ ผู้บริโภคจะต้องชำระและได้รับเงินจำนวนนั้น ไปจากผู้บริโภคแล้วต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่ง เดือน หรือปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาทถึงหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ ความระมัดระวังตามสมควรในการประกอบธุรกิจเช่นนั้นแล้ว

มาตรา ๕๗ ทวิ^{๒๐} ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ สัตต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๘ ผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ภายในสถานที่ประกอบ ธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจและการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจ ให้ สันนิษฐานว่าผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้กระทำความผิดร่วมกับเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่สามารถ คาดหมายได้ว่าบุคคลนั้นจะกระทำความผิดแม้จะใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว

มาตรา ๕๙ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็น นิติบุคคล กรรมการหรือผู้จัดการหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษ ตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วยเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำ ความผิดของนิติบุคคลนั้น

มาตรา ๖๐ ผู้ใดโดยเจตนาทุจริต ใช้ จ้าง วาน ยุยง หรือดำเนินการให้สมาคมที่ คณะกรรมการรับรองตามมาตรา ๔๐ ฟ้องร้องผู้ประกอบธุรกิจคนใดเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาต่อ ศาล เพื่อกลั่นแกล้งผู้ประกอบธุรกิจนั้นให้ได้รับความเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๑ ผู้ใดเปิดเผยข้อเท็จจริงใดเกี่ยวกับกิจการของผู้ประกอบธุรกิจอันเป็น ข้อเท็จจริงที่ตามปกติวิสัยของผู้ประกอบธุรกิจจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย ซึ่งตนได้มาหรือล่วงรู้ เนื่องจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน หนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในการปฏิบัติราชการหรือเพื่อประโยชน์ใน การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี

^{๑๙} มาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

^{๒๐} มาตรา ๕๗ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑

ผู้ใดได้มาหรือล่วงรู้ข้อเท็จจริงใดจากบุคคลตามวรรคหนึ่งเนื่องในการปฏิบัติราชการหรือการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี แล้วเปิดเผยข้อเท็จจริงนั้นในประการที่น่าจะเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา ๖๒ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และในการนี้ให้คณะกรรมการมีอำนาจมอบหมายให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะอนุกรรมการพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ดำเนินการเปรียบเทียบได้โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบหรือเงื่อนไขประการใดๆ ให้แก่ผู้ได้รับมอบหมายตามที่เห็นสมควรด้วยก็ได้

ภายใต้บังคับของบทบัญญัติตามวรรคหนึ่งในการสอบสวนถ้าพนักงานสอบสวนพบว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องมายังคณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้มีอำนาจเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่งภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ผู้นั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ส. โทตระกิตย์

รองนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันนี้การเสนอสินค้าและบริการต่าง ๆ ต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้นผู้ประกอบการค้าและผู้ประกอบการธุรกิจโฆษณาได้นำวิชาการในทางการตลาดและทางการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาดและความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้นในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบการการค้าหรือผู้ประกอบการโฆษณาเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นการไม่คุ้มค่า และผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่ในฐานะที่จะเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจจะจับหรือยับยั้งการกระทำที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทั่วทั้งที่ สมควรจะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการการค้าและผู้ประกอบการโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3447/2530

นางมณี ประสงค์ชัยกุล.

โจทก์

นางหม้อย ทิพย์โส กับพวก.

จำเลย

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 209, 210, 212, 215, 340, 343.

พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527

ย่อสั้น

ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน มิใช่กระทำโดยเจตนาเจาะจงแก่บุคคลใดเป็นส่วนตัว รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย โดยตรง

พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน เป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญาดังจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของพระราชกำหนดนี้ ตาม มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 7 และมาตรา 8 บัญญัติถึงวิธีการและลักษณะของการกู้ยืมในกรณีเช่นนี้ไว้ และบัญญัติ ถึงการที่จะปราบปรามการกระทำที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนกับวางมาตรการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการถูกหลอกลวง และรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ไว้ เพื่อคุ้มครองประชาชนเป็นส่วนรวม และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นมีอำนาจใช้มาตรการดังกล่าวนี้ได้ ทั้งนี้เพื่อให้กรณีเสร็จเด็ดขาดไปทันทีที่ดังนั้น ความผิดตามพระราชกำหนดนี้ รัฐเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีได้.

(วรรคสองวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ 5/2530)

ย่อยาว

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยกับพวกร่วมกันฉ้อโกงโจทก์และประชาชนว่าจำเลยกับพวกประกอบกิจการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง ชักชวนให้เล่นแชร์น้ำมันในวงเงิน 160,500 บาท จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเดือนละ 10,200 บาท โจทก์หลงเชื่อได้เล่นแชร์กับจำเลยเป็นเงิน 1,768,500 บาท และมีประชาชนเล่นแชร์กับจำเลยอีกหลายพันล้านบาท ต่อมาจำเลยกับพวกไม่คืนเงิน และไม่ยอมชำระดอกเบี้ยให้โจทก์และประชาชน และหลบหนีไป โจทก์และประชาชนได้รับความเสียหาย การกระทำของจำเลยกับพวกเป็นการโฆษณาให้ปรากฏต่อประชาชนในการกู้ยืมเงิน และจ่ายผลตอบแทนสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายจะพึงจ่ายได้ โดยรู้อยู่แล้วว่าไม่สามารถประกอบกิจการใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ ผลประโยชน์ตอบแทนพอนำมาจ่ายให้ประชาชนได้ และเป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งปกปิดวิธีดำเนินการมุ่งหมายเพื่อฉ้อโกงประชาชนและเพื่อหลอกลวงผู้อื่น ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341, 343, 209,

210, 212, 215, 357, 83, 90, 91 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 4, 12

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้นัดไต่สวนมูลฟ้องเฉพาะข้อหาฉ้อโกง และฉ้อโกงประชาชน ส่วนข้อหาอื่นให้ยกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ความผิดฐานเป็นอั้งยี่ ช่องโจร และมั่วสุมหรือใช้กำลังกายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 209, 210, 212 และ 215 นั้นมิใช่กระทำโดยเฉพาะเจาะจงแก่บุคคลใดเป็นส่วนตัว รัฐเท่านั้นที่ เป็นผู้เสียหายโดยตรง โจทก์จึงไม่ใช่ผู้เสียหายที่มีอำนาจฟ้องร้องจำเลยได้ ส่วนปัญหาที่ว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยในความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนหรือไม่ นั้นศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่เห็นว่า พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน เป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา ดังจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของพระราชกำหนดนี้ ตามมาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 7 และ มาตรา 8 บัญญัติถึงวิธีการและลักษณะของการกู้ยืมในกรณีเช่นนี้ไว้ และบัญญัติถึงการที่จะปราบปรามการกระทำที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กับวางมาตรการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการถูกหลอกลวง และรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ไว้เพื่อคุ้มครองประชาชนเป็นส่วนรวม และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นมีอำนาจใช้มาตรการดังกล่าวนี้ได้ทั้งนี้เพื่อให้กรณีเสร็จเด็ดขาดไปทันที ดังนั้นความผิดตามพระราชกำหนดนี้รัฐเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีได้

พิพากษายืน.

(สมศักดิ์ เกิดลาภผล - สารระ เสาวมล - สุนทร จันทรศักดิ์)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวสายฝน รัตนภิรมย์

วัน-เดือน-ปีเกิด

30 มิถุนายน 2520

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พ.ศ. 2545

ประวัติการทำงาน

นิติกรศาลฎีกา